

СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 6 26. МАРТ 1993. 10.000 ДИН.

С генералом Манојлом Миловановићем о војно-политичкој мисији Филипа Моријона

ИГРЕ ОКО СРЕБРЕНИЦЕ

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ ОПЕРАЦИЈЕ „ПАДОБРАН“

„СРПСКА ВОЈСКА“ ПИТА:

КАКО ОБЕШТЕТИТИ ЖРТВЕ РАТА?

Редакција "Српске војске" организује

Конкурс

за избор најуспјешније ратне фотографије

Вријеме и догађаји око нас несумњиво чине један од најзначајнијих дијелова српске историје. Зато је драгоцјен сваки допринос који оставља трага и свједочанства о садашњем страдању и праведној борби нашега народа. Руковођени управо овим, као и потребама нашег листа, већ од наредног броја уступамо простор сарадницима-учесницима конкурса за избор најбоље ратне фотографије. Право учешћа ничим није ограничено.

Спонзор акције, **ДД "Романинка" у сваком броју најбољег аутора наградиће са 10 црно-бијелих и 5 колор филмова.** Након пет бројева аутор најбоље фотографије од нашег спонзора добиће фотоапарат. Необјављиване фотографије са легендом и подацима о аутору достављати или директно у Редакцију "Српске војске" или посредством прес центара у Корпусима (уз назнаку "Српска војска", конкурс за ратну фотографију). У достави, тамо гдје су комуникације отежане, рачунајте и на нашу помоћ. За договор око тога на располагању су вам и телефони 011/657-148, 071/868-324.

Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске

За издавача:
др Станко Нишић,
пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Главни и одговорни уредник:
Миладин Петровић,
капетан прве класе

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић,
потпоручник

Редакција:
Борислав Ђурђевић (војска, ратиште), Ристо Мотика (друштво, привреда), Александар Петрановић (документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница) и Обрен Жерајић (Билећа)

Технички уредник:
Тихомир Коловић,
капетан прве класе

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 12900-637-3497 СДК Соколац (За лист "Српска војска")
Цијена 10.000 динара

Рукописи се не враћају

Насловна страна:
С положаја у Херцеговини
Фото: *Александар Келић*

ПИСМО СТАРОГ РАТНИКА

Гледајући сваку вече у ТВ емисијама страдање нашег српског народа на просторима бивше Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине, не могу све то мирно да подносим. Упркос својим поодмаклим годинама, стално осећам грижу савести, зашто се и ја не налазим (као некадашњи професионални војник) међу вама, српским ратницима и не учествујем у одбрани свог српског народа, који је изложен невиђеном геноциду. Овде ме је посебно инспирисала недавна погибија команданта 1. мајевичке бригаде, пуковника Милана Јовића, који је рођен у мојој и његовој Доњој Трнови, селу на обронцима планине Мајевице.

Због свега напред изнесеног, ја Вам се обраћам господине генерале, са једном јединим жељом, да будем примљен на службу у Војску Републике Српске и да у њој дам свој скромни допринос у одбрани српског народа.

У прилог овога мога захтева, изнећу Вам само неке биографске податке о себи:

Рођен сам 15. фебруара 1924. године у селу Доња Трнова, општина Угљевик. Учесник сам (као добровољац) у народноослободилачком рату од 1942. године до ослобођења земље. После рата био сам у активној служби и бившој ЈНА све до краја 1980. године, када сам пензионисан у чину артиљеријског пуковника.

Од војних школа завршио сам: Артиљеријску официрску школу, Артиљеријску школу гађања, Вишу војну академију, Школу страних језика и Виши командноштабни курс при Војној артиљеријској академији у Лењинграду.

У бившој ЈНА био сам начелник артиљерије пука икомандант дивизиона у Гардијској дивизији, помоћник начелника Управе оклопних јединица по артиљерији и референт и начелник Одсека за школство у Управи КоБ-а бившег ГШ ЈНА.

Здравстено стање ми је, с обзиром на године старости, задовољавајуће. На основу ових и оваквих мојих биографских података, Ви господине генерале одлучите, где би и на којој дужности, могао бити од највеће користи нашој војсци у Републици Српској. □

Артиљеријски пуковник у пензији
Љубомир Ђурковић
Нови Београд

БОЖЕ ЗДРАВЉА, ЗА СРПСКУ ВОЈСКУ!

Молим Вас да прочитате ову моју пјесму Српској Војсци. Написала сам је синоћ, чим сам видела, преко ТВ Београд, прво најављивање часописа "Српска Војска" (коментарисао је капетан прве класе Петровић). Ако Ви оцените да то ваља, била бих срећна да се објави управо у часопису "Српска Војска". Увјеравам Вас да сви ми Срби, поријеклом из БиХ, колико год је могуће, водимо акције за помоћ и лично се ангажујемо. Све је то мало, у односу на оно, шта ви чините и заслужујете.
Боже здравља и успеха жели вам

Савка Марковић-Гојковић,
Београд

Српска Војско, Ти нам срећна била!
Јуначки си народ одбранила.
Брани Војско децу и слободу,
Да душмани неповратно оду.

Боже правде, време ће да дође
Лаж ће антисрпска неславно да прође.

Републико Српска, народу је дика
Ако Бог да, схватиће моћна Америка.

Душман никад своје руке неће моћи спрати
Кад је тол'ко српске дјеце могао поклати.

Народу си, Војско наша, сјајно сунце с неба,
Све што браниш, брани како треба!

КО ЈЕ СВЕ ПОБЈЕГАО

Обраћам Вам се са пар ријечи и с молбом да прочитате овај текст, који је по моме скромном мишљењу, одраз осјећања и стања на ратишту. Текст је настао из стварног познавања људи и догађаја од времена њиховог збивања, до данашњих дана.

Опис догађаја почиње децембра мјесеца 1991. године. Командант гарнизона Мостар, пуковник Милојко Пантелић је током децембра 1991. године склонио породицу у Београд, гдје је добио стан и нашао посао за супругу. Он је остао у Мостару на службеном путу" до 02. 06. 1992. године, иако до 19. 05. 1992. године није добио наређење о премјештају или постављењу ван Мостара.

Он је свој 3,5-собни стан у Мостару "тајно" предао потпуковнику Слободану Пудару - Србину који је побјегао усташама, а додјела стана није објављена. Тај Пудар је инспиратор отмице Срба и неких пилота у Мостару.

Пуковник Пантелић је маја мјесеца 1991. године допустио бабама из Лиштице да га задрже и спријече одлазак на Купрес. Поред тога имао је слабо обезбјеђење касарне у логору Мостар па је 03. 04. 1992. године, око 17.10 сати, главна касарна минирана и срушена (подметнутим експло-зивом у ауто цистерни). Такође, сматрам да је одговоран што је одредио командно мјесто у муслиманском селу (Шиповац) гдје су му настрадале (поклане) неке старјешине.

Начелник Интендантске службе 10. бригаде потпуковник Славко Марић, рођени Мостарац, поријеклом са Буне, Србин, напустио је своје Србе и Херцеговину и дошао у Подгорицу, гдје је објеручке примљен.

Референт за стамбена питања гарнизона Мостар, капетан Обрен Вукајловић, рођен у селу Зови До код Невесиња, дошао је у Подгорицу и примљен "као херој", иако се оправдано сумња да је, уз подршку команданта Пантелића и пуковника Николе Ђапе, учествовао у незаконитој подјели станова из војно-стамбеног фонда.

У Команди војног округа Мостар био је начелник Саобраћајне службе мајор Бранко Тадић, који је дезертирао из јединице априла 1992. године у Подгорицу. У Подгорици се приказао као "жртва" и "херој". Добио је војни стан који је неправилно одузет поштеном, скромном и храбром ратнику из сплитске блокаде.

За мајора Ђурасовића који је био начелник Техничке службе у одељку ПоБ Мостар се стварно може рећи да је дезертер. Са љубинског фронта је побјегао у Билећу, а из Билеће у Подгорицу (касарна "Морача") и ту је примљен и ради као да се ништа није десило. Оставио је на цједилу радникемеханичаре и своје ратне другове, и са нарушеним здрављем пуковника Будимира Антуновића, који ради и његове послове.

Таквих има доста у цијелој Југи, у Београду, Новом Саду, Кумбору, Никшићу, Нишу, Суботици, Сомбору, Крагујевцу, свугдје.

Морам рећи и то да су неки пуковници добили чин за "ратне заслуге", тј. само зато да би Милојко Пантелић себи припремио одступницу и да на легалан начин оде у Београд, гдје је добио стан, запослио супругу и средио такву ситуацију да у Мостару буде на "службеном путу", а свој стан је, како сам рекао, уступио своме органу за морал, потпуковнику Слободану Пудару, Србину, који је побјегао у Љубушки да сарађује са усташама.

Његов сарадник и добар борац, пуковник Томо Пушара убијен је на превару у Подвележју, а пуковник Малијевић (Србин из Босне) побјегао је у СРЈ да тамо буде "официр српске војске". Свака част свима ратницима, погинулим и живима, али док се бој не заврши, док не наступи мир, нема повлачења, нема бјежања. □

Д. К.
(Име и адреса аутора познати Редакцији)

Подриње опомиње и обавезује

Саво СОКАНОВИЋ

Подриње, дио вјечито српске земље, веома увјерљиво свједочи о припреманом геноциду, невиђеном и, здравом људском уму, тешко схватљивом извршеном злочину над српским народом. Подриње разобличава пристрасан и непринципијелан однос политичких, економских, војних, вјерских, хуманитарних и информативних свјетских фактора, предвођених антисрпским и антиправославним диригентима и менторима. Подриње указује на нужност борбе српског народа за опстанак, права на живот и слободу и, у тој борби, усправан ход, узвишено и достојанствено жртвовање.

Страдање српског становништва Подриња на посебан начин разоткрива окрутност фанатизованих џихад ратника, ријешених да створе исламску државу на просторима бивше Босне и Херцеговине. Наиме, још прије отпочињања оружаног напада на српско становништво и територију овог краја, муслимани су упадали у српска села, постављали засједе, злостављали и малтретирали Србе. Кад је букнуо рат, у Подрињу је извршен геноцид над српским народом масовним убијањем, паљењем српских села и материјалних добара, прогонима са родних огњишта. А онда је мјесецима био привидан мир.

И поред почињених злодјела над српским становништвом, Војска Републике Српске није угрожавала муслиманске снаге на том подручју, уздржавајући се од дејстава чак и онда када није требало. Истовремено, преко српске територије муслиманима је несметано дотурана хуманитарна помоћ, онима што су починили поменуте злочине и који су, неријетко, управо по пристизању конвоја, припремали и отпочињали нове офанзиве на српску земљу и народ.

А онда је почетком ове године услиједила брутална и геноцидна општа муслиманска офанзива на све што је српско у Подрињу. Само у два дана запаљена су 33 српска села на подручју Сребренице и Братунца. Уз раније уништена, достигнут је број од 52 српска села Средњег Подриња у којима је уништено и очишћено све што је српско. Послије ових муслиманских крвавих офанзива, угасила су се српска огњишта у селима: Опарци, Црни Врх, Карно, Постоље, Подрто, Грубановићи, Црквине, Шапт, Гаражац, Д. Ратковићи, Г. Ратковићи, Дучићи, Двориште, Полимци, Турија, Јасенова, Бибићи, Ораховице, Ћићевци, Прибићевац, Виогор, Брадићи, Бољевићи, Радијевићи, Познановићи, Грујучићи, Поповићи, Пирићи, Сикирићи, Цјепала, Биљача, Залуж, Побрђе, Раковац, Борићи, Загони, Реповац, Суха, Михаљевићи, Ријечани, Плане, Пајићи, Градина, Бошковићи, Оџачина, Бољковица, Г. Ораховац, Мелешићи, Ново Село, Кукољи и Каменица. Убијено је и измасакрирано 1.326 српских душа. Никла су бројна нова гробља невиних Срба, а многи су завршили у јамама и масовним гробницама до којих се долази ослобађањем или се за њих неће никада знати. Такву судбину у овом рату Срби су доживјели у долини Неретве, на Купресу, у Брчком, Кључу...

Нажалост, тада УНПРОФОР, међународне хуманитарне и друге организације и свјетски форуми нису осудили злочине муслимана, нису стали у заштиту Срба, нити су им понудили помоћ.

Послије наведених страдања, српски народ, схватајући да је посљедњи тренутак за одсудну одбрану своје територије и вјековних огњишта на овом подручју, организовао се за одбрану и кренуо у ослобођење српског Подриња. Ослобађањем српских територија Војска је налазила бројне гробове, па и масовне гробнице, недужних Срба. Масакрирана тела погинулих указују на монструозност и стравичност злочина исламских фундаменталиста.

Сада, када су српски народ и Војска сломили најновију муслиманску офанзиву и довели муслиманске екстремисте у безнадежан положај, свјетски форуми, УНПРОФОР и међународне хуманитарне организације настоје по сваку цијену спријечити пораз муслиманских екстремиста и онемогућити Србе у Подрињу да ослободе своју земљу и пронађу гробнице својих мртвих. Српски народ, који је жртва муслиманске агресије покушава се приказати као агресор, а злочинци се узимају у заштиту, нуди им се помоћ и спас.

Цјелокупна акција спашавања џихад ратника од готовог пораза покушава се маскирати доставом хуманитарне помоћи. Добро је познато да су муслимани у овом крају добили огромне количине те помоћи, да је достављено неколико сувоземних конвоја и да је из ваздуха избачено неколико стотина тона хране. Сви сувоземни конвоји ишли су преко наше територије. Омогућено је и извлачење цивилног становништва и рањеника. И док ми њима пропуштамо хуманитарну помоћ и спашавамо становништво, они припаднике нашег народа стављају у масовне гробнице. Заробљеним Србима у Тузли, Горажду, Сарајеву, Олову, Кладњу и другим градовима под контролом муслимана не дозвољава се извлачење, већ су изложени различитим облицима физичке и психичке тортуре. Истовремено, српски народ овог краја (Зворник, Власеница, Шековићи, Братунац, Скелани, Милићи, Хан-Пијесак, Рогатица, Фоча, Вишеград, Рудо, Чајниче) сво вријеме није добио ни килограм хуманитарне помоћи.

И док српски ослободиоци откривају нове гробове и масовне гробнице својих мртвих, а свјетски помагачи спашавају злочинце од заслужене казне у Њујорку трају разговори којима се желе наметнути рјешења без уважавања историјских и етничких интереса и права српског народа. Истовремено, пријети се новим санкцијама и резолуцијама, праве се планови за интервенцију и на друге начине, врши једностран притисак на Србе.

Српски народ Подриња доживо је страшну судбину. Иста оваква судбина планирана је за све Србе у Алијиној џамахирији и Туђмановој НДХ. Зато нам нема другог избора него да се борбом изборимо против зла и насиља, погрома над Србима и православљем, а за властити опстанак и слободу, част и људско достојанство, правду и српску државу на Балкану. Подриње вјечито опомиње, снажно храбри и јача вјеру у побједу.

ГЕНЕРАЛ МАНОЈЛО МИЛОВАНОВИЋ
О ВОЈНО-ПОЛИТИЧКОЈ МИСИЈИ ФИЛИПА МОРИОНА

Игре око Сребренице

Тражећи да у Сребреницу дођу посматрачи и канадски батаљон, и да се демилитаризује зона Каменица - Церска - Коњевић Поље, Братунац и Сребреница, Морион је потпуно разоткрио намјере Запада, који покушава да по сваку цијену спријечи војнички пораз муслимана, да Србима онемогући да бране своје територије и народ, и да пронађу гробнице својих мртвих у Подрињу, како међународна јавност не би сазнала истину о злочинима над српским становништвом.

Свјетска медијска атракција у режији команданта мировних снага УН за бившу Босну и Херцеговину, француског генерала Филипа Мориона, и муслиманских усташа, која је почела 11. марта у Сребреници, ставила је још један знак питања на улогу контроверзног француског генерала и његову сумњиву мисију под маском УН. Поставља се питање по чијем је налогу, и за чије интересе генерал Морион изненада дошао у Сребреницу да "крчи пут хуманитарној помоћи". Широј јавности је, такође, непознато да ли је тај високи официр и носилац Ордена Легије части пристао да буде талац муслиманских усташа по налогу својих наредбодаваца, или је ријеч о његовој личној политичкој авантури? Међутим, основно је питање да ли је мисија француског генерала усмјерена да спријечи потпуни војнички пораз муслимана у долини Дрине и да Србима онемогући да одбране своје територије и народ, да пронађу и достојно сахране 1326 својих мртвих у Подрињу, измасакрираних од усташке руке.

Одговоре на та и друга питања потражили смо од замјеника команданта Војске Републике Српске генерал-мајора Манојла Миловановића, који се 16. марта, у селу Борићи, састао са генералом Морионом ради разговора о ситуацији насталој у току Морионове авантуре.

Господине генерале, како је дошло до Вашег сусрета са генералом Морионом у Борићима и о чему сте разговарали?

- На позив генерала Мориона пристао сам да се 16. марта састанемо у Братунцу и да разговарамо. Било је предвиђено да се састанемо у Скупштини општине, међутим, кад сам стигао у Братунац саопштено ми је да Морион не може да дође, јер га муслимани пуштају само до Жутог моста у селу Борићи. После Морионове молбе, пристао сам да дођем у Бориће. Он се већ тамо налазио и режирао мјесто састанка испред последње куће у селу. Одмах ми је било јасно да је доста тога намјештено. Чим смо сјели за неки сто, испред гараже, почело је дејство муслиманске артиљерије. Нисмо одговарали на ватру јер смо знали да су та дејства провокативна, да штите Мориона и да нису усмјерена да некога убијају. Морион је дошао са четири пратиоца, а знали смо да их укупно има 19, што значи да су остали били заточени у Сребреници, гдје би, у случају да се Морион не врати, били ликвидирани. То смо процијенили, а ипак смо пристали на разговор који је трајао два и по сата. Морион је први почео да поставља услове. Саслушао сам га до краја и на основу тих услова је вођен разговор.

Прво, Морион је тражио демилитаризацију Сребренице. Ја то нисам прихватио јер ни он, нити ико други из свјетске јавности није се појавио да посредује када су поубијани Срби у Каменици, Церској, Кравицама, Сребреници, Рудом, Горажду, Чајничу, Фочи... По наступу Мориона закључио сам да је њему стало да спријечи војнички пораз муслимана у ширем рејону Сребренице, јер већ до тог дана ми смо били ослободили Нову Касабу, Коњевић Поље, деблокирали комуникацију Милићи - Коњевић Поље - Зворник - што је велики губитак за муслимане, који су потом употријебили Мориона као неку врсту таоца да до краја спријечи наше снаге да ријешимо случај са усташама. Рекао сам му да демилитаризација не долази у обзир и да ни он ни ја немамо право да о томе одлучујемо. На питање када ћемо да се зауставимо, одговорио сам му истином коју једино имамо, а то је - када пронађемо свих 1326 лешева у Подрињу. Стекао сам утисак да се сложио са мном. Међутим, упозорио ме је да су то велики напори за српску војску, на што сам му рекао да о томе не мора да води рачуна.

Морион је од Вас, како се чуло у јавности, тражио дозволу да у Сребреницу дође канадски батаљон. Каква је, по Вашем мишљењу, позадина таквог захтјева?

- Његова жеља је била да дозволим да прође канадски батаљон у Сребреницу. То је била само потврда мог размишљања да они по сваку цијену желе да спријече војнички пораз муслимана, да онемогуће Србе да пронађу гробнице својих мртвих у Подрињу, како међународна јавност за то не би сазнала. Предочио ми је да се у Сребреници и околини налази на хиљаде избјеглица који умиру од глади. Рекао сам му да је до тог дана већ било 15 летова америчких транспортера и да је на територију Сребренице бачено више од 250 тона хране. Поред тога, на то подручје је прошло неколико конвоја копненим

путем, тако да народ Сребренице није гладан.

У току разговора Морион је тражио, између осталог, да оспособимо тзв. Жути мост и још један мост у рејону рудника Сасе, јер због тих мостова, наводно, не могу да прођу хуманитарни конвоји. Ја сам га упозорио да ми до тада уопште нисмо разговарали о том конвоју, али сам преузео на себе да поправимо та два моста. То смо и урадили, иако су нас за вријеме оправке муслимани тукли артиљеријом. Ријеч је о њиховој жељи да тај конвој не прође копном, јер су они увртјели себи у главу да треба да направе ваздушни мост у којем би учествовали хеликоптери Њемачке, Француске и Америке.

Морион је захтијевао да се изврши евакуација свих рањеника у Тузлу. Ја сам пристао на то јер сам имао такве инструкције од врховног команданта и команданта Војске. Као противуслов сам поставио да тај конвој који ће извући рањенике из Сребренице у повратку извуче заробљене Србе у Тузли, којих има око 18000. Морион је то прихватио и ја сам сматрао да смо се сагласили око кључне тачке нашег разговора. Послије тога муслиманска страна није пристала да ослободи Србе из Тузле, што је мени дало за право да оспорим извлачење рањеника из Сребренице. Ипак, на крају сам пристао да рањенике извуку, али да Морион и муслимани тачно утврде број рањених. Морион је раније у Церској изјавио да у Сребреници има 75 рањених, а у разговору ми је рекао да их има 200, што сам прихватио јер је било доста бо-рби, послије. Међутим, званични муслимански органи су саопштили да их има око 130. Њима, очигледно, није стало ни до рањених, ни до изгладњелих, него им је стало да међународну јавност шокирају наводним тешким стањем у Сребреници.

Да ли је тачно да Вам је генерал Морион пријетио "ваздушним коридором"?

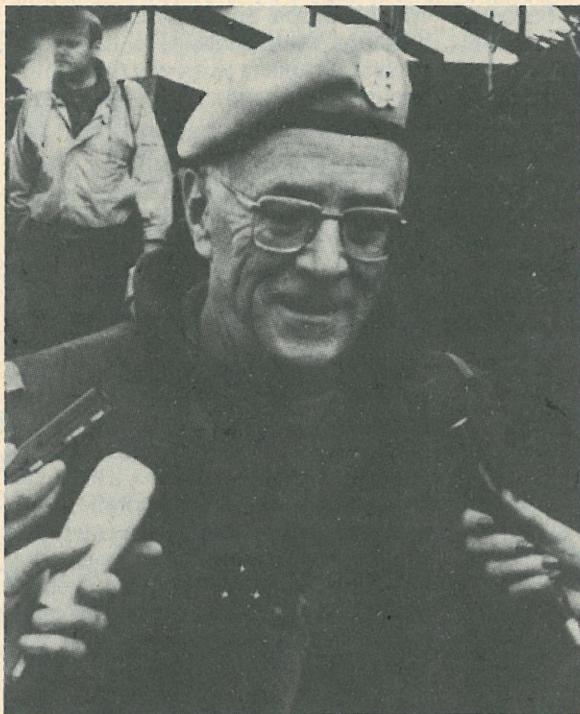
- Он је инсистирао да се направи коридор хуманитарне помоћи и ја сам одобрио само копнени правац Зворник - Братунац - Сасе - Сребреница. Међутим, он ми је потом рекао да ће, уколико то не буде за 24 сата, употријебити сву своју моћ да се направи ваздушни коридор. Упозорио сам га да он нема такав мандат, да не постоји ни једна резолуција Савјета безбједности о таквом начину збрињавања и да ћемо ми такве летилице обарати. Рекао ми је да на то немамо право, али је остао при варијанти копненог дотура помоћи. Прецизно смо се договорили да копнени конвој може да иде само са транспортним возилима и без оружане пратње. То сам тражио јер сам од раније знао да имају намјеру да поставе посматраче између двије линије, чиме би нам везали руке. Сутрадан је Морионов штаб из Кисељака упорно инсистирао да поред 15 транспортних возила иде и седам борбених транспортера. То сам одбио, али сам на своју одговорност прихватио да прођу два транспортера, један на челу, један на зачељу, да се узму спискови војника у транспортерима, да се попише оружје и муниција и да се по истовару помоћи и укрцавању рањеника та два транспортера врате из Сребренице. Команда из Кисељака то није прихватила. Тражила је да иду бар четири транспортера, што ми нисмо одобрили.

Очита је намјера Запада да у Сребреницу доведе посматраче. Да ли је генерал Морион од Вас тражио дозволу за тако нешто?

- Морион је тражио прекид борбених дејстава и размјештање прво 35, а потом 70 посматрача, између линија судара. Жао ми је што морам да кажем да је француски генерал покушао да ме обмане. Прво ми је рекао да је он постигао тај договор са предсједником Караџићем, а када сам му доказао да то није могуће, да је предсједник на путу, он ми је рекао да је тај договор постигао са генералом Младићем, што ми је било смијешно, јер сам знао да командант тих дана није могао да контактира са њим. Уосталом и ја сам на разговор отишао по наређењу генерала Младића и знао сам гдје се он тачно налази.

У току разговора предочио сам Мориону да ми не изводимо офанзиву, већ да се бранимо, али је он и даље тврдио да му није јасно ко кога напада. Пошто су у то вријеме други и трећи муслимански корпус били у офанзиви према источној Босни, тражио сам да Сефер Халиловић опозове своју наредбу од седам тачака за општу офанзиву на источну Босну. Изненадило ме је да је он то пренио Сеферу Халиловићу, који је у току ноћи путем радија бивше БиХ јавно опозвао наредбу. Међутим, офанзива није стала. То је био само вербални потез да би пред разговоре у Њујорку муслимани имали формално покриће да су обуставили офанзиву.

Када ми је поставио услов да се прекине ватра, рекао сам му да немамо право о томе да одлучујемо ни он ни ја, него да извршавамо задатке својих врховних команди. Онда је он почео да ми пријети генералним секретаром УН, на што сам му одговорио да су тамо све три делегације сукобљених страна, па какво се политичко рјешење тамо донесе, тако ћемо се и ми понашати. Поново је инсистирао на демилитаризацији зоне Каменица - Церска - Коњевић Поље - Братунац - Сребреница. Опет сам ишао аргументима да то није тражио 7. јануара када су почели покољи над Србима у Кравицама и у Каменици, и да ме чуди што то сада тражи. Тиме сам му ставио до знања да знам шта он жели. Можда ћу поновити, али он под притиском своје владе и западноевропских земаља жели да заштити муслимане.

Више од игре: генерал Филип Морион
Фото: Љ. БАРТУЛА

Онда су га вјероватно занимале даље намјере Војске Републике Српске?

- Било је и питања шта ми планирамо са Сребреницом и шта намјеравамо даље у Подрињу. Рекао сам да се становништву Сребренице неће догодити ништа. Постоје двије могућности: да народ остане на својим просторима, а да ратници предају оружје, или да становништву обезбиједимо пролаз на било које просторе које одабере, али опет уз претходну предају оружја. Такође сам му рекао да је наша оријентација у Подрињу само разоружавање усташа, трагање за криминалцима који су окрвавили руке над недужним људима, чије лешеве сада полако ископавамо и, на жалост, веома тешко идентификујемо јер су стравично измасакрирани. У томе нам највише помаже родбина тих људи, која их препознаје по неким дијеловима одјеће.

Ових дана се чуло да у Сребреници има убачених страних војних стручњака...

- У интервјуу који је недавно дао Телевизији Београд, наш командант је рекао да је УНПРОФОР убацио два радиолокатора у Сребреницу ради навођења авиона. Њихова страна је то демантовала, али Морион ми је у току разговора у Борићима рекао да постоје два радиолокатора, које опслужују један амерички мајор и један подофицир. Скренуо ми је пажњу на то да о рањеницима у Сребреници брине само један љекар и један приучени хирург. Рекао сам му да је он, када је први пут долазио у Церску, увео два љекара из Међународног црвеног крста и организације "Љекари без граница". Послије тог разговора сазнао сам да у Сребреници постоји пет љекара из Западне Европе, што говори да ипак ти рањеници нису незбринути. Њима је посљедњих дана из ваздуха бачено 15 тона лијекова и осталог санитетског материјала.

По чијем је налогу, по Вашем мишљењу, генерал Морион дошао у Сребреницу?

- У Француској се води предизборна кампања. У њој живи доста становништва исламског поријекла и желе да добију њихове гласове и наклоност исламских земаља. То је, по свему судећи, суштина одговора на ваше питање. Није тачна Морионова изјава да је он добровољно ушао у Сребреницу. Он је можда и ушао добровољно али је провео 24 сата у блокади муслиманског становништва. Најприје су га блокирала дјеца и жене, па мушкарци, на начин како то муслимани већ одавно раде. Морион у Сребреници не контактира ни са једним муслиманским командантом, него су то локални органи. Имам утисак да се уопште није срео са Насером Орићем, главним командантом Сребренице, али да ради како то Орић захтијева. Морион је приликом нашег сусрета у Борићима тражио да се поново састанемо, на шта сам ја пристао, али под условом да мјесто састанка буде Зворник, Власеница или Пале. Међутим, није дошао ни на једно од тих мјеста, јер му муслимани нису дозволили да прелази линију судара.

Колико дуго Морион може да остане у Сребреници?

- Ако Морион остаје и даље у Сребреници радићемо као да није тамо. Настојаћемо да га извучемо. У вријеме преговора било је ријечи да се обнови рад мјешовитих војних комисија у Сарајеву којим он предсједава. То је требало да буде 17. марта, када је могао да се извуче, али на преговоре је дошао његов замјеник генерал Прадо. Морион би могао да се извуче из Сребренице и када прође први хуманитарни конвој, међутим, муслиманима очигледно није стало да прође копном, јер онда Морионова мисија у Сребреници престаје. Он је обећао да ће напустити Сребреницу чим допреми помоћ. Са наше стране не постоји никаква препрека да конвој прође, али УНПРОФОР и муслимани одуговлаче с његовим проласком. Стално проширују захтјеве идући на то да се конвој што дуже задржи у Зворнику, да не дође у Сребреницу, јер би онда Морион морао да изађе.

Докле ће српска страна испуњавати жеље УНПРОФОР-а и противничке стране у чијим логорима се још налази око 200.000 Срба?

- Срби из Тузле имају још шансе преко Међународног комитета црвеног крста. Ми смо пустили око 5040 муслиманско-хрватских затвореника. Они до сада нису пустили ни једног нашег. Размишљамо да ове конвоје хуманитарне помоћи обавежемо да када довезу помоћ у Тузлу, Горажде и Сарајево, да из тих логора и затвора извлаче Србе. Прву туру тих конвоја ћемо пустити, али ако се врате празни, сљедеће конвоје нећемо пропустити. У Тузли је заточено око 18.000, у Горажду око 330 и Сарајеву око 126.000 Срба. Ми имамо јаке разлоге да се боримо за њих и све Србе у другим мјестима, које држи противничка страна. Муслиманско становништво нигдје не држимо силом него тамо гдје они то хоће, као што је Сребреница, Жепа, Горажде, али то је њихова сопствена одлука да живе у таквим енклавама. Понудили смо становницима Сребренице и Жепе да изађу куд и гдје желе. Чак смо једно вријеме и сами организовали коридоре из Сребренице преко Калесије за Тузлу. То се одвијало три до четири дана. Изашло је око 8500 људи, док муслиманске усташе нису почеле да их спречавају, убијају, враћају назад, одузимају дијелове одјеће одраслих људи за своје усташе, па су се они смрзавали на путевима. И даље остајемо при томе да омогућимо слободно кретање становништву. Једини услов је слободно кретање српског становништва.

Као и много пута до сада муслимани су прије преговора наметали нешто атрактивно за свјетску јавност. Први пут, за Женеву је то било Горажде, други пут Рудо и Чајниче, а трећи пут, за Њујорк, су били догађаји у Сарајеву. Сада је то Морионова авантура, тако да увијек настоје да одвуку пажњу свијета од тежишта преговора, тј. успостављања мира на просторима бивше Босне и Херцеговине. □

Младен МАРЈАНОВИЋ

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Пут до потпуне слободе

Српски борци ће наставити борбу још жешће и поносније, све док не ослободе и посљедњи педаљ српске земље, заточено српско становништво и док не пронађу и посљедњу недужну жртву овог наметнутог нам рата

Војска Републике Српске чврсто се брани на достигнутим линијама иако је изложена жестоким нападима, како снага муслиманско-хрватске коалиције, тако и регуларне Војске Републике Хрватске.

Код Орашја, поред свакодневних напада непријатеља са простора који још увијек држи и са територије Хрватске, одакле дејствују артиљеријом великих калибара, јединице Првог крајишког корпуса адекватно узвраћајући, успјеле су пробити линију фронта и ослободити дио српске територије.

Вруће сарајевско прољеће

Непријатељ примјењује све облике борбених дејстава, али кад не може ништа постићи у фронталној борби са нашим снагама онда интензивно врши убацивање диверзантско-терористичких група у нашу позадину, које најчешће завршавају трагично, као оне недавно убачене на Влашићу, Јавору и на простору Херцеговине.

На фронту код Бихаћа непријатељ је на ширем подручју наставио са повременим, али веома подмуклим дејствима према познатим објектима, као што су Грабеж и Лоховска брда, и на јужном дијелу фронта - на простору Ливањског поља, Малована и Радуше, гдје му се успјешно супротстављају снаге Другог крајишког корпуса.

Сјеверно и јужно од Брчког и на простору Мајевице непријатељ свакодневно и немилосрдно туче по цивилним објектима и по положајима јединица Источнобосанског корпуса, чији борци не само да успјешно одбијају све нападе непријатеља и адекватно му узвраћају, већ и постепено шире посавски коридор и постепено ослобађају дио по дио српских простора.

У периоду између два броја, било је изразито "вруће" на фронту око Сарајева и на простору Средњег Подриња. Схватајући да сваким даном све више губи људе и наду у остваривање својих циљева, Алија Изетбеговић је као и увијек лагао свој народ и цио свијет, да је болестан и да не може учествовати на преговорима, те узгред тражио обуставу ватре и борбених дејстава, уз свесрдно ангажовање снага УНПРОФОР-а, гдје је и сам командант снага за БиХ генерал Морион одиграо значајну улогу, покушавајући да спријечи пораз и да задржи што већи териториј бивше БиХ у рукама муслимана.

Фото: М. МУТИЋ

Муџахедини се предају

Истовремено је његова "десна рука" - Сефер Халиловић преко средстава јавног информисања издао наредбу од седам тачака за општу офанзиву свих снага из Тузле ка Зворнику, Сребреници и долини ријеке Дрине и из Зенице и са Игмана ка Сарајеву, дејствујући из свог расположивог наоружања по српским насељима у и око Сарајева и ширем простору Зворника, Братунца, Вишеграда и Фоче.

Подмуклост и превара ријетко су се завршавале успјехом, јер су снаге Сарајевско-романијског, Дринског и Херцеговачког корпуса спремно дочекале и ову непријатељску офанзиву, као и све досадашње. На самом почетку су је сломиле, послије чега су непријатељске снаге почеле панично напуштати своје положаје на већем дијелу фронта. Бјежећи главом без обзира "муџахедини" су се ослобађали свега што су имали, а знатан број их се предао.

Ваљда ће муслимански народ најзад увидјети да је бесмислено покушавати да се осваја туђа земља и на њој гради сопствена држава, па макар то била и "Џамахирија".

Српски борци ће наставити борбу још жешће и поносније, све док не ослободе и посљедњи педаљ српске земље, заточено српско становништво и док не пронађу и посљедњу недужну жртву овог наметнутог нам рата.□

Миленко ЛАЗИЋ

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ ОПЕРАЦИЈЕ "ПАДОБРАН"

Под маском америчког милосрђа

Мада је још веома тешко доносити закључке о стварној мисији операције "Падобран", један број војних стручњака сматра да је та операција само дио свеукупних војних припрема за борбена дејства на нашим просторима

Америчко допремање хуманитарне помоћи ваздушним путем - операција "Падобран" - већ на старту показала је своје право лице.

Није то ни "постизборни карусел Била Клинтона", а најмање "спас од глади умирућег муслиманског становништва", како је америчка штампа углас саопштавала.

Карактеристике летова и својеврсни сценарио лета најречитије говоре о томе.

А у те карактеристике спада: постепено повећавање броја авиона који учествују у операцији (од 2 до 6), коришћење различитих маршрута у повратку уз надлетање реона источне Херцеговине и Книнске Крајине, непотребно надлетање појединих делова територије Републике Српске, стриктно праћење граница бивше БиХ и СР Југославије (од Зворника до језера код Бајине Баште), мењање маршруте лета у одласку и борбеног поретка авиона у групи и читав низ других операција које су, најблаже речено, непотребне и које поскупљују ионако скупе летове.

Да све није безазлено и да све није у функцији пружања хуманитарне помоћи говоре и подаци о економској оправданости достављања хуманитарне помоћи оваквим путем.

Превише и за богату Америку

Јер, када се има у виду шта је све од бродова и летилица ангажовано, да један "херкулес" може да допреми свега шест до седам тона терета (а, узгред речено, један шлепер може да превезе и до 40 тона терета) - онда и за једну богату Америку (на страну њен дефицит) овакав начин допремања хуманитарне помоћи граничи се са лудошћу. За просечног Американца, који уредно плаћа не баш мале државне дажбине - када би имао у виду све ово - било би повода за антидржавне, у најмању руку антипореске протесте, и лавину питања у Сенату. Али, на њихову жалост, све је прекрио вео тајне под маском америчког милосрђа.

"Операција падобран", ма колико најављивана као хуманитарна, по свему судећи, најмање је то.

О томе нешто више заменик команданта Ваздухопловства и противваздушне одбране Војске Републике Српске пуковник Божо Новак:

- Ако разматрамо да ли је то био једини начин допремања помоћи одређеним просторима на територији бивше Босне и Херцеговине, одговор је негативан. Јер, наше руководство је и до сада дозвољавало допремање хуманитарне помоћи кроз нашу територију било ком делу простора бивше БиХ. Истина, понекад је на неким правцима било застоја од једног до три дана, али су они у договорима отклањани и помоћ је долазила тамо где је то требало и коме је била упућена.

Па, ако достављање из ваздуха није једини начин допремања помоћи зашто је донесена таква одлука?

Нећу да коментаришем политичке аспекте те одлуке, већ желим да истакнем само војне аспекте. Из досадашње праксе доказано је да се под маском хуманитарне помоћи копном, непријатељским снагама достављало оружје, муниција и друга војна средства за вођење оружане борбе. Отуда и одлука нашег руководства да се терет на возилима контролише како би се спречила злоупотреба хуманитарне помоћи. Допремање хуманитарне помоћи ваздушним путем спречава такве контроле.

"Хумано" извиђање

Јер, и поред тога што се на полазном аеродрому врши контрола терета могуће је да се на другим аеродромима изврши замена терета или да се укључе летилице на којима није контролисан терет. Ако је то могуће, онда је могуће и да се из ваздушног простора доставља, поред хране и лекова, оружје, муниција и друга војна опрема.

Анализирајући правце летења ових авиона, односно њихове маршруте, а

Бањалучки аеродром безбедан

- Бањалучки аеродром је таквог квалитета и таквих карактеристика да може да прима и најтеже авионе и савремене летилице. Техничке карактеристике аеродрома омогућавају слетање свих савремених путничких и транспортних авиона. Сви најављени летови преко коридора који би били одобрени били би сигурни, а у аеродромској зони, где се врши снижавање и припрема за слетање, лет на свакој висини био би сигуран.

Уз то, пошто је то наша територија и пошто у потпуности контролишемо ваздушни простор, имамо одређене везе са свим јединицама, борбеним јединицама система ПВО, можемо да верификујемо авионе и гарантујемо сигурно слетање.

Значи да је аеродром могао да буде употребљен за цивилне потребе, за дотур хуманитарне помоћи. Одлука о забрани његове употребе, у ствари, је само политичка одлука без икакве реалне основе.

Али, знајући да су недавно онемогућени и летови када је требало превозити лекове, течности за хемодијализу, кисеоник без кога су умирали и болесници и новорођенчад, не изненађује одлука да се, иако максимално безбедан, бања-лучки аеродром не укључује у хуманитарне мисије - каже заменик команданта ВиПВО ВРС пуковник Божо Новак. □

Пуковник Божо Новак

"Сценарио" лета

- На сат до два појављује се AWAX у јужном Јадрану, а повремено и у Мађарској (иначе редовно патролирају од свитања до сумрака).

- На 30-40 минута пре налета повећава се активност авијације са носача авиона у средњем и јужном Јадрану. Ова активност траје са промењљивим интензитетом до доласка транспортне авијације према северном Јадрану. □

знајући коју електронску опрему има "херкулес" или која се може монтирати на њега ценимо да се врши радарско извиђање територије и наших објеката на територији, ватрених положаја код наше теже технике и других јединица.

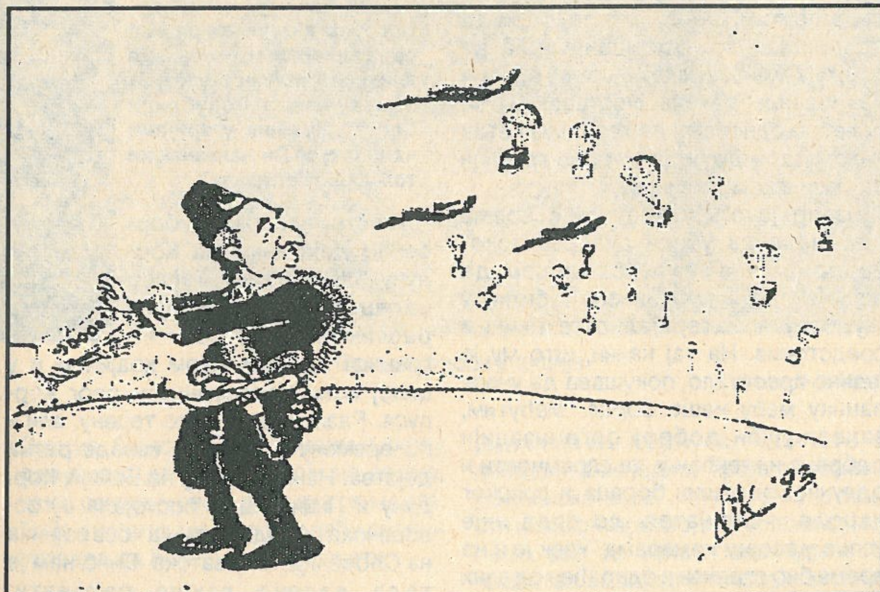
Летом близу границе Савезне Републике Југославије врши се провоцирање њиховог система противваздушне одбране у циљу откривања радарских положаја и фреквенција као и ватрених положаја јединица противваздушне одбране.

Уз све ово напомиње заменик команданта ВиПВО Војске Републике Српске пуковник Божо Новак - у току таквих летова могућ је инцидент који би био искоришћен за дејство из ваздушног простора и то оним снагама које су са носача авиона већ у ваздуху. Јер, ми смо унапред одређени да једино ми можемо изазвати инцидент по нашим снагама и објектима.

Када имамо у виду последње политичке догађаје, страховит притисак који се врши на наше руководство да потпишу оно што они не могу да потпишу, јер би се тиме одрекли једног великог дела животног простора српског народа у бившој БиХ, и довели нас у такав положај да би убудуће као народ нестали са ових простора, претње применом силе, па и сама операција "Падобран" имају друго значење.

- Ми ценимо и тврдимо да је операција "Падобран" само део свеукупних војних припрема за борбена дејства на овом простору - каже у разговору заменик команданта ВиПВО Војске Републике Српске пуковник Божо Новак. □

Милан ПАНТОВИЋ

Аутор Никола Остојић

Прелазни период

Када су, након првих демократских вишестраначких избора у некадашњој БиХ, странке победнице дошле на власт, народ је стрпљиво чекао да дође до промене у, како би бивши другови, а садашња господа рекли, "свим сегментима друштва". Како до промена није долазило, појавила се једна стара и добро позната синтагма, "прелазни период". У новинама и на телевизији лансирали су је политичари свих нивоа и калибара, правдајући незнање и лоповлук, непотизам и корупцију. Када су се, због већ познатих муслиманско-хрватских игара у парламенту и око њега, искомпликовали међунационални односи, нико више није ни тражио од владе да среди економске односе, а не дај Боже, да реши неки еколошки проблем. Политичари су тад најавили још један прелазни период - од мира ка рату. "Само да се не зарати", говорили су људи и опет стрпљиво чекали, да прође и тај период.

А када се заратило, спасавање главе, постао је спорт број један на овим несретним просторима. Отпочео је прелазни период (камо среће да је прелазни) навикавања на смрт ближњих и откривања тамних страна људске природе. У том, да га тако назовемо, глобалном прелазном периоду, живели су мали, општински прелазни периоди. Код нас, Срба, у местима где су ратне прилике дозвољавале нормалнији живот, отпочела је да функционише цивилна власт: отвориле се школе, продавнице, фабрике. Ту су се локалне власти сусреле са "низом објективних и субјективних" тешкоћа. Објективне су, наравно, ратне прилике, а субјективне, зна се, лоповлук. Само што је народ заустио да каже, како се могло боље, власти призваше у помоћ "прелазни период". Народ разуман, ућута. Шта се ту може, период је. О Боже, има ли краја прелазним периодима? Али, добро је, барем знамо шта нас чека након овог рата.

Ових дана нам стиже вест из Њујорка, у којој се помиње формирање прелазне владе у БиХ.

Заиста, кад човек зрелије размисли, шта је живот, него један мало дужи, прелаз ни период. Од рођења, па до гроба, све је прелазно доба. А и шире, рекли би бивши другови, а садашња господа. Плашим се, да на оном свету, чекање у реду, пред вратима на којима пише "Богу на истину", није још један прелазни период. Јосип Броз и друштво су били прави мајстори у варијацијама на тему прелазног периода. Наиме, они су измислили један, који је претио да ће трајати вечно и сажели га у оној, већ чувеној, да радимо као да ће сто година бити мир, али се спремамо као да ће сутра избити рат. Прелазни период увијен у дијалектичке заврзламе.

Неки дан дођем у продавницу, да вратим кромпир који су шверцери превозили заједно са бензином и који је пун октана, кад ме нападе нервозна шефица продавнице. Ништа не одговорих, јер знам шта је у питању. Прелазни период, наравно. Сваки месец. □

Дејан ГУТАЉ

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР ГРУЈО БОРИЋ, КОМАНДАНТ 2. КРАЈИШКОГ КОРПУСА

Верујем у победу

"Сам рат не може донети са собом ништа лепо, јер у њему гину људи. То је оно најтрагичније. Међутим, ја верујем у циљеве наше борбе за коначно ослобођење свих српских територија и српског народа. Ово моје уверење је још јаче када видим јединство народа и војске, односно када видим њихову одлучност да истрају у борби за одбрану Републике Српске."

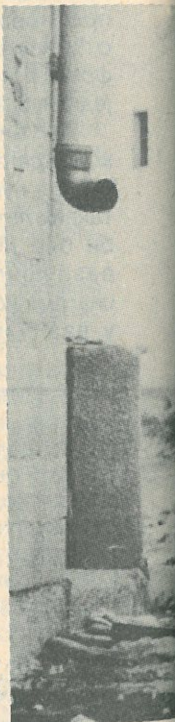
Српски борци, браниоци западнокрајишких граница Републике Српске, сврстани у јединице Другог крајишког корпуса, већ мјесецима успјешно бране вјековна огњишта свог народа, наносећи велике губитке непријатељу. Тај непријатељ тренутно се налази дуж готово цијеле линије којом је омеђена зона одговорности Корпуса осим дијела који граничи са Републиком Српска Крајина. Због тога се намећу два основна питања: Какве су прилике у зони одговорности 2. корпуса и да ли улијевају наду у коначан успјех борбе српског народа и његове војске у Републици Српској. О томе за "Српску војску" разговарамо с генерал-мајором Грујом Борићем, командантом Другог крајишког корпуса Војске Републике Српске.

Господине генерале, линија фронта у зони одговорности 2. крајишког корпуса дуга је близу 200 километара. Да ли је та линија довољно стабилна и какво је стање на војишту и у јединицама којима командујете?

- Стање и прилике у зони одговорности Корпуса веома су повољне. Јединице у потпуности контролишу целокупну ситуацију у својим зонама одговорности. Налазе се на положајима који доминирају и тактички су повољнији у односу на положаје непријатеља. Све то пружа добре услове за организовање чврсте и упорне одбране, каква је организована дуж свих линија западнокрајишког фронта. Сви положаји су, уз максимално ангажовање војника и старешина, добро уређени и инжељеријски утврђени. То омогућује наше успешно дејство, а онда заштиту од непријатељске ватре и лоших временских услова.

Иначе, наше јединице у целости поштују све досадашње договоре и споразуме, који се односе на прекид ватре. Ми не изводимо офанзивна дејства осим када смо на то приморани. Искључиво бранимо ослобођену територију на достигнутим линијама, односно онима које, у већини случајева, представљају и будуће границе Републике Српске. То се, међутим, не би могло рећи за непријатељске формације које не поштују ама баш ништа што се односи на прекиде ратних дејстава. То се посебно односи на део седамдесетак километара дугог фронта на граници са Цазинском крајином.

Непријатељ у последње време покушава да убаци диверзантско-терористичке групе са циљем да нашим јединицама нанесе губитке у људству и материјално-техничким средствима. На тај начин, што му је једино преостало, покушава да унесе панику међу наше борце. Међутим, захваљујући доброј организацији одбране и извиђању, те спремности и одлучности наших бораца и српског народа, непријатељ до сада није успео у својим намерама. Увек је и на време био спречен и одвраћен од злих намера уз велике губитке у властитим редовима. Посебно жестоке борбе водиле су се, и још се воде, на Грабешкој и Грмушкој заравни, те на купрешком фронту. То су, у ствари, природни објекти и стратешки најзначајније тачке које пружају велику предност онима ко их држи и под чијом су контролом. Ситуација на делу фронта на правцима Купрес - Гламоч - Грахово према Прозору, Бугојну, Ливну и Дувну такође је врло стабилна, иако и на тим правцима непријатељ свакодневно врши провокативна дејства уз убацивање диверзантско-терористичких група са основним циљем да се заузме Купрес и Купрешка висораван.

Укратко, у целој зони одговорности 2. крајишког корпуса одбрана је тако чврста да непријатељске снаге немају никакве шансе да је на било ком правцу пробију.

Посебно актуелне прилике су на бихаћком фронту... Да ли се оне могу поредити са збивањима у Републици Српска Крајина у вријеме када сте се Ви налазили на том дијелу ратишта?

- Учествовао сам у борбеним дејствима на Кордуну, Банији и Лици. Тај део ратишта по много чему се разликовао од ових на граници са Цазинском крајином и у целој зони одговорности овог корпуса. Разликују се, и по терену, али и по времену у коме се изводе ратна дејства. Наиме, у рату на Банији, Кордуну и Лици још је постојала Југословенска народна армија - без војника из Словеније и Хрватске. Било нам је тада далеко лакше ратовати. Међутим, по формирању Корпуса у

Дрвару, ми смо у ходу морали решавати пуно проблема и задатака на које смо раније већ имали одговор. Овде смо морали прво формирати своју војску, а онда ратовати. Од народа и са народом се стварао бедем који данас успешно брани своју земљу. Иначе, Цазинска крајина је у окружењу и тоталној блокади и да није јединица УНПРОФОР-а не би било никаквих проблема. Међутим, ту су они који муслиманској војсци дотурају оружје, муницију, храну, гориво и све друго што им је потребно.

Шта Вам, у овом тренутку, ипак, улива наду у коначан успјех борбе нашег народа и његове војске?

- Сам рат не може донети са собом ништа лепо, јер у њему гину људи. То је оно најтрагичније. Међутим, ја верујем у циљеве наше борбе за коначно ослобођење свих српских територија и српског народа. Ово моје уверење је још јаче када видим јединство народа и војске, односно када видим њихову одлучност да истрају у борби за одбрану Републике

Српски борци у акцији

Фото: М. ШУКАЛО

Српске. Односно, када видим њихову одлучност да остану своји на своме, те да сачувају своја вековна огњишта. То је оно што ми даје још већу снагу и уверава да ћемо на крају успети.

Какав је однос народа и војске, односно цивилних власти и команди јединица у зони одговорности Другог крајишког корпуса?

- Са цивилним властима у десетак општина, колико их је у зони одговорности Корпуса, имамо веома добру сарадњу. Односи се то и на СДС, Станице јавне безбедности, органе власти општинских скупштина, Коло српских сестара, Српску православну цркву... До сада нисмо имали неких већих проблема, а оне које смо имали заједнички смо решавали. Иначе, команда Корпуса до сада није имала никакве потребе да утиче на било какве одлуке општинских органа власти и обрнуто. Додуше, то не значи да су исцрпљене све могућности наше међусобне сарадње.

Да ли сте задовољни са спремношћу и мотивисаношћу бораца за борбу?

- Расположење, мотивисаност и спремност бораца у јединицама Корпуса је веома добра, пошто смо сви скупа, а посебно борци, схватили да само борбом можемо стићи до циља. Истина, има доста пропуста у организовању и командовању у јединицама Корпуса, као што су неодазивање једног броја обвезника, родбинске везе, намештање дужности и профитерство, али убеђен сам да ћемо све то успети савладати. То представља заједнички задатак команде Корпуса и цивилних власти. □

Разговарао: Славиша САБЉИЋ

ХЕРОЈИ И СТРАДАЛНИЦИ

Гледам их са исплаканим сузама, у црним марамама, на кућним улазима, у продавницама, на улицама, на гробљима, или за својим пословима... Мајке, сестре, супруге и кћерке - чији су најдражи погинули или рањени у овој ослободилачкој борби српског народа.

И гледајући њих - којима смо 8. марта поклањали поздраве, жеље или букете цвијећа - данас им можемо поклонити само топлу ријеч, саучешће и саосјећање, успомену на њихове синове - а наше другове, њихове мужеве - а наше саборце, њихове очеве - а наше командире, њихову браћу - наше сапатнике из ровова и са положаја. Њихов је удио у овој борби немјерљив... Наше сапутнице и сапатнице трпе заједно с нама, боре се и страдају, раде и бодре, помажу и дјецу подижу, уче дјецу новим српским пјесмама и шире вјеру у српску побједу, у скори завршетак рата и бољи и сретнији живот. Хероји у рату - трудбенице у миру, хероине кад је тешко, узданице кад је мирно, то су наше мајке, сестре, дјевојке, тетке и баке.

Баш као и жене, и дјевојке са пушком у руци бране свој град и свој народ, од оне мајке Ристовић која у Вогошћи пушком ратује да освети страдалу породицу у Пофалићима, до бројних дјевојака и жена - које такође са оружјем у рукама чувају српску границу према Високом, Брези, Набожићу, Кисељаку, Игману... Сваки сусрет са једном од тих жена-бораца испуњава нас оптимизмом и надом.

Колико би се прича могло испричати о српској жени у овом рату! О дјевојкама и сестрама из санитета, које свакодневно спашавају рањенике са првих линија фронта... О докторицама и медицинским сестрама које раде 24 часа дневно, у болницама и стационарима... О куварицама које не гасе батаљонске казане и спремају храну за српску војску... О теткама и дјевојкама Цивилне заштите које плету, шију и раде како би Војска Републике Српске била што обученија и опремљенија...
О женама, којима је радна обавеза и ратни распоред у фабрикама и установама... И о оним тихим стрпљивим супругама и мајкама, које се скривају у подрумима, и дочекују и испраћају синове, браћу и мужеве, са страхом ослушкују хук сваке битке и радују се свакој новој побједи... □

Миливоје БЕШТИЋ

НАШ САГОВОРНИК ПРОФ. ДР ВОЈИСЛАВ МАКСИМОВИЋ

Мапе нећемо прихватити

Морамо бити досљедни и морамо се изборити за пуну аутономност српског народа који хоће да живи заједно у савезу српских држава, у који ја чврсто вјерујем - каже проф. др Војислав Максимовић, предсједник Клуба посланика у Народној скупштини Републике Српске.

Без обзира на то да ли се њујоршки преговори о територијалној подјели бивше БиХ на националне цјелине настављају или не, већ је свима јасно - три зараћена народа више не могу живјети заједно. Мада тешка срца, јер им то руши сан о унитарној Босни и Херцеговини у којој ће муслимани, као већински народ, свима кројити капу, понуђене мапе муслиманска делегација ће ипак прихватити. Тиме ће се, ионако велики притисак на Србе у Републици Српској, још више појачати. Све је то унапријед смишљен и договорен сценарио у који се, као коцке мозаика, уклапају догађаји. "Притисци на наш народ трају мјесецима и годинама и није чудо што се у посљедње вријеме повећавају. Када је пропао покушај да се Срби поразе војнички, Запад покушава на све начине да спаси муслимане који су управо на војничком плану потучени до ногу. Ми, међутим, морамо остати досљедни. Морамо се изборити за пуну аутономност српског народа, морамо остати јединствени у Републици Српској и у Савезу српских држава у који ја чврсто вјерујем. То је стварност у којој ће генерације које долазе живјети. Нашим преговарачима у Њујорку неће бити лако, али сам убијеђен да ће они имати снаге да се одупру свим притисцима, јер очито је да су карте о којима се преговара прављене против интереса српског народа", каже проф. др Војислав Максимовић, предсједник Клуба посланика у Народној скупштини Републике Српске.

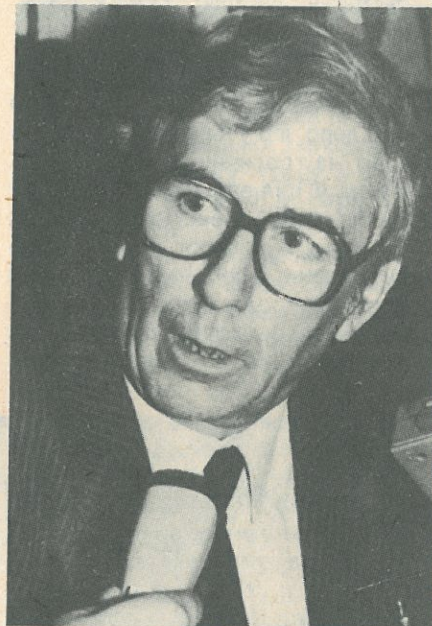
Нема границе на Дрини

Када је српски народ Фоче још прије десет мјесеци ослободио простор своје општине, мада у цијелини контролише своју територију на којој је успоставио пуну цивилну власт, нови картографи знатан дио фочанске општине боје у зелено. Наравно, ријеч је о потезу који кида живо ткиво Републике Српске и Стару и Источну Херцеговину раздваја од осталих српских крајева, као и Републике Србије. У исто вријеме муслиманима се на тај начин омогућава физичка веза са Санџаком, гдје муслиманске претензије не јењавају. "И зелена трансферзала", ваља подсјетити, управо тече Горњим Подрињем, односно ријеком Дрином, Лимом. Српски народ Фоче је ослободио и одбранио своју територију и никакве подјеле више не долазе у обзир. То се не односи само на Фочу, већ и на читаво Подриње које се дијели на три провинције. Ми то не смијемо дозволити, јер то не одговара фактичком стању нити историјској истини. Никаква граница на Дрини неће постојати. "Тог сна муслимани се морају ослободити", истиче др Максимовић.

Прозиран маневар преговарача

Свјесни и сами чињенице да понуђене мапе не одговарају и да је тешко бранити њихову оправданост, преговарачи су прибјегли новој варијанти. По старом правилу, по коме су настале и "лабаве" авнојевске границе у бившој Југославији, они су ових дана изашли са новом крилатицом. За понуђене границе кажу да неће бити чврсте, већ да су подложне измјенама и корекцијама које ће вријеме извршити.

"Мислим да је то још један маневар преговарача. То је само наизглед примамљив приједлог, али се ради о мамцу на који би се наш народ могао упецати, јер не видим какве су то условне границе ако се међународно признају. Такве границе се тешко мијењају. Зар нам искуство са Титовим границама није довољна опомена? Једноставно, ми на понуђене мапе не смијемо пристати, јер ко има право да се одрекне, ако сам добро пребројао, чак 18 општинских средишта у којима српски народ живи и гдје већ остварује своје законе и своју власт. Према томе, нама предстоји даља борба и даље преговарање. Одлучна борба и мудри преговори. Притисака

Др Војислав Максимовић
Фото: Љ. БАРТУЛА

на нас ће и даље бити, али све ћемо издржати. Муслимански-џихад ратници нам не могу ништа на војном плану, а спољњим утицајима ћемо се одупријети захваљујући нашој слози, нашој одлучности и ријешености да живимо заједно са Србима из осталих крајева бивше Југославије, али и уз помоћ наших пријатеља у свијету. Увјерен сам да ће их сваким даном бити све више, исто као што сам увјерен у коначну побједу Српског народа, јер историјско искуство учи, да овако одлучан и храбар народ не може бити поражен", категоричан је др Војислав Максимовић.

И заиста, што су притисци на Српски народ са Запада већи, ријешеност српских бораца да одбране своју земљу постаје све снажнија. У том смислу фочански борци су нам ових дана рекли: "Не интересују нас никакве карте. Ми знамо шта је наше и то не дамо. Туђе нам не треба. Фоча је српска и таква ће и остати - или нас неће бити." □

Радисав МАШИЋ

ГОДИНА РАТА У БИВШОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Побједа реалности

МЛАДЕН КРСМАНОВИЋ

На често постављано питање да ли је рат у Босни био неминован, одговор је само један: Нажалост - јесте.Прошла је година од времена када је лакомисленошћу, безобзирношћу и мегаломанијом милитантне политике муслиманског водства на овим просторима букнуо пожар рата. Прецизније говорећи, ватра је потпаљена потпуно смишљено, сасвим одређеним редом потеза, мада се и онда претпостављало, а данас се већ зна, да одлука да се покрену ратни механизми и машинерија јесте све, само не рационалан и политички промишљен чин.

Тачно је да је муслиманско вођство, у сада већ дефинитивно бившој Босни и Херцеговини (присјетимо се само одлике о мобилизацији), најодговорније за оно што се послије, а ево и ових дана дешава на просторима некадашње централне југословенске републике. Но, погрешно би било оштрицу критике упућивати само ка онима који су мислили да ће ратом задобити државу. Истини за вољу, државе се, између осталог и добијају ратовима, али не против Срба. Ту лекцију, која је неизоставна у свим уџбеницима историје, муслимани никако да науче, што се уз лаковјерност, својествену онима који имају извјесне проблеме са властитим индентитетом, показало као детонатор бомбе која је разнијела Босну.

Колико је добро ратовати са Србима, толико је погубно ратовати против њих. Овом реченицом, уз мало историјског памћења, може се апсолвирати проблем прве тезе. Има, међутим, заговорника теорије да муслиманско водство није имало у виду, а можда ни у сну, претпоставку да ће се Срби у бившој Босни и Херцеговини тако масовно и једнодушно подићи на отпор. Све и да је тако, а очигледно је да није, мечку није требало чачкати и провјеравати како ће реаговати, тим прије што није био у питању лук и вода већ силан детаљ који се обично дефинише као борба за биолошки опстанак.

Но, и у овој варијанти, погубним се показало непознавање и историје и природе српског нацоналног бића, што након толиких вијекова проведених у тлачењу, суживоту или братству и јединству указује на проблем најпростије перцепције у муслиманском народу. Па, само прије нешто више од једног вијека, преци данашњих муслимана окитили су Херцеговину српским главама, а у колективном памћењу српске раје, у његовој епској природи, један вијек нема већи временски распон од трептаја ока, што су муслимани овдашњи, и потомци некадашњих српских главосјеча морали имати у виду, прије него што су се одлучили на ово на шта су се одлучили.

Но, цијела ствар имала је и свог кума. Тек ће за неколико десетина година, када се отворе архиви, свјетло дана угледати којекакве дипломатске корешподенције, из којих ће они који их буду читали са мањим или већим запрепаштењем видјети колико су се неки страни фактори, који сада слове као носиоци глобалног свјетског новог демократског поретка, а можда и наши садашњи помиритељи, упињали да стимулишу Изетбеговића на сецесију, гарантујући му цјеловиту и суверену државу. Геншер се у том погледу показао као много бољи познавалац муслиманских комшија, дојучерашњих Срба, посве поуздано типујући на рат ако се муслимани полакоме за сопственом државом.

Уз све претходно наведено није за потцјењивање ни самољубље Алије Изетбеговића, који је себе већ видио као највећу историјску личност босанских муслимана, човјека који је успио успоставити и практично рестаурирати један дио некадашње отоманске империје. Данас, међутим, савршено је јасно и самим протагонистима, и иницијаторима да у политичком смислу од замишљене конструкције суверене Босне неће остати ни јединствен костур. Приљежно радећи на деструкцији сопственог политичког постоља, али и на уништењу сопственог народа, Изетбеговић је самоувјерено мислио да ради на елиминацији Срба са ових простора што му је дјелимично и успјело. Но, када подвуче линију, будући бивши вођа сравнавајући биланс своје нерационалне милитантне политике у свакој варијанти добиће по њега ужасан резултат: порази, дебакл трагедија, ужас, лудило. Призивајући давно прошло вријеме, Изетбеговић је вјероватно призвао само свилени гајтан као највреднију тековину времена о којем је сањао и које нам је, уз сво наше неслагање, прижељкивао и, што је нагоре, настојао наметнути.

Цијену оваквих заблуда и утопија платио је прије свих муслимански народ. Сам Алија Изетбеговић, сем што му пријети опасност да му суплеменици на крају у знак захвалности узму главу, није изгубио много. Нема, наиме, основа тврдњи да је муслимански лидер изгубио државу јер он државе није ни имао, сем у нападу тешке имагинације. У територијалном разграничењу српски народ стао је у одбрану свог простора на којем је одувијек и био, а та земља никако није ни могла да буде у саставу замишљене џамахирије. Неке територије по логици војне супериорности налазе се у склопу Републике Српске исто као што су и Хрвати, Венс-Овеновим планом, на поклон добили, а потом војнички завршили посао обједињавања Херцег-Босне. Тако је Изетбеговићу једино преостало да му за зеленим столом буду намирени неки дијелови територија да би добио тек трећину. Оно што је највећи губитак Изетбеговића јесте опште свјетско сагласје око чињенице да Босна више никада неће бити оно што је била, а камо ли држава.

Оно што нису били у стању завршити војнички, муслимани ће настојати постићи мољакањем и кукњавом по канцеларијама свјетских надлештава за питања новог међународног поретка. То је потпуно супротна позиција од оне коју имају Срби у Босни. Њима ће да пријете, притискају, да се нуде разне варијанте договора, а на крају и да моле. Таква позиција проистекла је из борбе српског народа на очувању своје часности и поноса. Стога Срби и јесу, без обзира свидјело се то некоме или не, фактор без чијег уважавања нема стабилности на Балкану, она страна која се мора респектовати. □

УНПРОФОРЦИ У МАНАСТИРУ КРКА

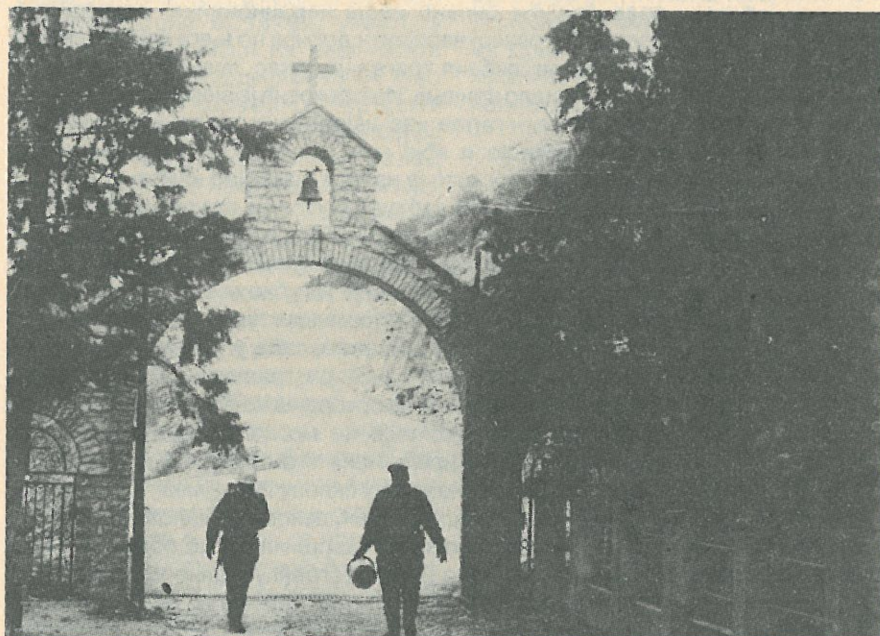
Окупација или нешто друго

● На торњу манастирске цркве вијори се застава УНПРОФОР-а, у дворишту "оклопњак", а манастирским одајама шетају наоружани мировњаци ● У манастирском старјешинству не знају на чији су "миг" дошли мировњаци у свети храм

Манастир Крка у Книнској крајини подигла је у четрнаестом вијеку велика задужбинарка кнегиња Јелена, сестра цара Душана, а жена хрватског велможе Младена Шубића Зринског. Постоји и друга верзија о настанку овог древног црквеног споменика Срба са западних граница по којој је манастир Крка саграђен у петнаестом вијеку.

Застава УН на торњу цркве

Једино што није спорно, кад је ријеч о овоме манастиру, јесте чињеница да је за скоро шест вијекова постојања овај древни споменик српске црквене културе и историје - дијелио и зло и добро са народом коме припада у чији је родослов и духовни атлас уписан.

Манстир Крка: унпрофорци с оружјем улазе у свети храм
Фото: М. ШУКАЛО

Манастир Крка је својеврсни сјевернодалматински бревијар сабирања и расипања Срба на овим просторима, енциклопедија њиховог пострадања и васкрса, књига живота и смрти, живих и мртвих. "Прегрмио" је, баш као и његов народ по кољену и три прста - многе историјске потресе и ломове, одолио многим освајачима и са Истока и Запада - Турцима, Италијанима, прозелитизму, Хабсбурговцима, њемачким фашистима, хрватским усташама и доцније комунистичком режиму.

У своме вијеку задесила га је по други пут ратна прошлост. Увијек "иста мета исто одстојање" - у погледу судбине кроз историју и вријеме, јер манастир Крка одвајкада је био на нишану земаљских и небеских сила.

Али и погане људске руке.

Ходочастили смо овоме манастиру, у јеку усташке агресије на Книнску крајину која је, као што је познато, под протекторатом Уједињених нација.

Већ приликом спуштања у кањон ријеке Крке, на коме као какав заборављени брош, пришивен тајном руком стоји манастир. На торњу манастирске цркве славодобитно вијори застава мировних снага. Устукнули смо у први мах пред том необичном сликом, не вјерујући властитим очима. Изненађење је било потпуно када смо ушли у манастирско двориште и видјели бијели мировњачки "оклопњак". А мало затим и саме мировњаке под пуном спремом како се шетају манастирским двориштем и одајама овог српског светилишта.

Откуда овдје мировњаци и на чији су миг и одобрење дошли? Ако је сврха њиховог боравка у овом манастиру - одбрана од хрватске агресије овог споменика и ученика богословије, зар је нужно да ови бранитељи буду баш у самом манастиру? Зар нису могли бити лоцирани неколико километара даље од манастира? Није ваљда да се ово светилиште мора бранити на самом прагу манастира? Шта ће застава УН на манастиру? Шта ће наоружани људи у манастирским одајама? Није ли присуство оружја у овом манастиру, ма чије и одакле било, чин нарушавања и скрнављења свете тајанствености овога храма?

Није ли то све скупа увреда српског народа?

Стоји ли мировњачка застава и на католичким црквеним објектима који се налазе у заштитној зони УНПРОФОР-а? Је ли мировњацима дозвољен приступ с оружјем у било који хрватски храм?

У манастиру нас дочекују срдачно, предусретљиво као да су се дуго надали и радовали нашој посјети. Владику Лонгина не затичемо. Отишао на прве борбене линије, у походе браниоцима. Отац Иларион тешко пристаје на разговор, јер нема, каже нам, благослов нити одобрење

владике и старјешинства да било шта говори у њихово име, односно о манастиру. Ипак чини изузетак и почињемо разговор.

Ко је позвао "мировњаке"?

На наше питање да ли су ученици богословије (њих око 300) угрожени од хрватске агресије на Книнску крајину одговара кратко:

- Угрожени су као и сви остали овдје.

Путем нам казује да је одмах послије првог удара хрватске војске на ове просторе његова Светост Патријарх Павле захтијевао да братство и старјешинство манастира, као и ученици богословије, напусте за неко вријеме манастир, јер су им животи били угрожени. Ученике су, каже отац Илирион, склонили на сигурно, али монаси и старјешинство су остали. Нису одлазили одавде ни у ранијим сличним временима, када је било теже и опасније, па неће ни сада.

Што се тиче "окупације у плавом" манастира Крка отац Илирион каже:

- Као што сам већ рекао, његова Светост патријарх Павле је захтијевао од нас да напустимо манастир. Ми смо, додуше, накратко отпутовали у Београд на договор и консултације и кад смо се вратили затекли смо припаднике УНПРОФОР-а овдје. Не знам по чијој су наредби дошли, нити смо их то питали. Они спавају у манастирским ћелијама и сједе за истим столом са нашом браћом и ученицима.

На наше питање - да ли је само присуство наоружаних војника у манастирском дворишту и одајама, скрнављење овог светилишта - отац Илирион не одговара ништа одређено. Ћутке и нијемог израза лица гледа у нас благо слијежући раменима, препуштајући нама самим, нашем осјећању православља и познавању реда и закона у српским светилиштима, да донесемо закључак по властитом нахођењу.

Напуштајући манастир сусрећемо на самом улазу УНПРОФОР-це. С доброћудним изразом лица и безазленим смјешком, одобравају нашу посјету: "Прес, прес, добро, добро, може, може..."

Отац Илирион моли се Богу за нас, за мирно и срећно путовање до одредишта. □

Анђелко АНУШИЋ
Радмило ШИПОВАЦ

КУДА ВОДИ "ГОЛА СЈЕЧА" ШУМА

Цијена безакоња

У овом прљавом и наметнутом нам рату, шумама у Босанској крајини, средњој и југозападној Босни пресуђује оружје. Наиме, можда тако никада као до сада није била навала на сјечу шуме, а посебно буковине и храстовине. Сјече се масовно, гдје је ближе и гдје су стабла млађа и чистија. Непланска и бесправна сјеча дрвета могла би ускоро угрозити житеље овог дијела Републике Српске. Јер, шира околина Бања Луке, огољена је до те мјере да ће становници Босанске крајине, средње и југозападне Босне - стоји у упозорењу овдашњих шумарских предузећа Влади Републике Српске - ускоро морати да "дишу на шкрге".

Сјеча шума посљедњих мјесеци и дана, како је постало хладније, поприма забрињавајуће размјере. Дрво је постало једини извор топлотне енергије, пошто мазута и струје већ подуже вријеме нема, а вјероватно у догледно вријеме неће их ни бити - рекао је недавно мр Рајко Касагић, предсједник Извршног одбора СО Бања Луке.

- Други велики проблем је - каже Касагић - што нема довољно огревног дрвета на тржишту, па се онда врши сјеча на најближим и најповољнијим теренима за оне који то раде. Тако се шире такозване голе сјече, иако смо се трудили да равномјерно извршимо дознаке на цијелом подручју којим газдујемо.

Обраћали смо се милицији и војној полицији, шумарској инспекцији и општинама да нам помогну у сузбијању бесправних сјеча, али нисмо добили неку већу подршку и разумијевање. Како је дрво ове зиме главна замјена за струју, мазут и нафту, односно за све енергенте којих нема, могло би нам се догодити да останемо без шума око већих градова и насеља и да тако "осигурамо" еколошку катастрофу. У Бања Луци, на примјер, то ће бити неизбјежно. Јер, у Бања Луци се годишње, "по глави становника", може усјећи мање од пола кубика дрвета, а Уредба Владе Републике Српске, упркос томе, сва шумска подручја и све градове ставља у исти положај.

Шуме су овде у друштвеном и приватном власништву. Према подацима које смо добили у општинском катастру државне шуме заузимају површину од 15.075 хектара, од чега је 9.950 хектара високих шума. Приватне шуме заузимају површину од 4.650 хектара. Шуме масовно секу приватници својим моторним пилама. Израчунато је да се просечно само на подручју једне општине у Босанској крајини годишње посече око 10.000 кубних метара обловине четинара. Примитивним резањем (секирама, пилама...) упропасти се још око 1.600 кубика годишње.

У овом рату пресуђује оружје. О томе шта се све догађа шумама говоре нам извештаји ШИП "Омар" и чувара шуме овог шумског предузећа.

- Према нашим сазнањима и прегледом шумских реона у времену од јануара 1991. до августа исте године, бесправно је посечено 250 кубика четинара и око 530 кубика лишћара. У долини "Угра" починиоци штете су одбили да дају податке о себи. Кривичне пријаве које подносимо против починилаца штета судски органи не решавају. Надлежне органе смо обавештавали о масовној сечи шуме у планини Чемерница, а ради се о сјечи преко 200 кубика дрвета, али до сада нико није предузео никакве мере - каже директор "Омара" Борислав Раљић.

Провођење владине уредбе, с обзиром на број становника и годишњи прираст у шумама Босанске крајине, средње и југозападне Босне, значио би прави "покољ" шумског блага. Том уредбом Владе, на жалост, нису прецизирана, ни подручја са којих ће се експлоатисати шуме, па је у основи хумана акција кренула погрешним током. По принципу, што ближе - то јефтиније - започела је сјеча шумских површина. Тако уредба за "одстрел" шума тече даље, а еколози упозоравају на катастрофу која прети. □

М. МУТИЋ

САБОРЦИМА КАПЕТАНА ЛАКИЋА НА ОРАШКОМ ПРАВЦУ

У зони сумрака

Улазећи дубље у села Посавља која опасују орашко упориште и чине живи мостобран према саобраћајници Крајина - Србија, рат је још видљивији.

На улазу у Лончаре, на некадашњем магистралном путу Жупања - Тузла, још стоји натпис РАТНА ЗОНА - СТОП. У близини је, у јарку, оборени путоказ "Орашје, 9 километара", а свугдје около кратери од граната и куће изрешетане гелерима, трагови протутњалих борби. У опрезном протицању живота осјећа се напетост и присуство готово опипљиве језе која струји ваздухом, слична рецидиву који неповратно остаје након прележане тешке болести.

Улазећи дубље у села Посавља која опасују орашко упориште и чине живи мостобран према саобраћајници Крајина - Србија, рат је још видљивији. Фронт није овдје оно што се чини, линија која раздваја српске од хрватских борбених положаја, него цијела села преко којих се преламају све артиљеријске борбе и по којима су видљиви трагови бестијалног односа према недужнима, женама, дјеци, старцима, који немају гдје отићи, јер другог огњишта, до овог посавског, и немају.

Ловци на тенкове

Иза српског села Човић Поље, безброј пута помињаног у ратним извјештајима из Посавине, настављају се њиве. Ту су у близини и одбрамбени положаји према усташком упоришту Матићи. Покушавамо пратити момке из батаљона војне полиције Првог крајишког корпуса у њиховом одласку на ратни задатак. Блато се лијепи за чизме војника, пршће по униформама и већ до брисаног простора којим се иде до ровова, бришемо иловачу с лица. Улазимо у зону тишине и сумрака свјетова:

- Не бисте смјели даље са нама - упозорава командир чете, потпоручник Жељко Аћић, док распоређује борце. "Идете? Добро, онда ћете овај простор морати да претрчите, једно по једно, и сагните се.

Тешко и опоро воња земља, на прољеће. Из сигурног, из рова, пуца поглед на оближњу шуму и њиве, неоране годину дана. Март је, на тренутак у мисли залута сјећање на вјесничке прољећа али реалнији од свега тога овдје су једино звиждуци снајперских метака и разговор који тече пригушено, у чучећем положају.

- Ту смо око 20 дана. Ово је најистуренији положај према Матићима, зовемо га Поткова. Удаљени смо од њих свега 300 метара. Наш задатак је да уништавамо њихова оклопна возила. Како? Па, чекаш да се појави тенк, приближиш се, бациш зољу или осу - уз смијех завршава причу Зоран Мијић. Два пута је рањаван, једном у Славонији, други пута у Котор-Вароши.

Тако отпочињемо причу о батаљону војне полиције Првог крајишког корпуса, момцима за све задатке.

- Били смо на свим ратиштима Републике Српске, осим у Херцеговини - каже потпоручник Аћић, који је однедавно замијенио ранијег командира чете поручника Зорана Бранковића. "Иза нас су, послије Славоније, Купрес, Мркоњић Град, Јајце, пробој Коридора, Босански Брод, Градачац...."

- Ја сам код Градачца рањен - укључује се у разговор Горан Пешевски - ту сам изгубио и најбољег пријатеља, Жељка Брборевића...

Прекида нас звиждук метка преко главе. Снајпер.

- Он нас највише омета у извиђању - објашњава Пешевски - Македонац.

- Извиђате ли сваки дан - питам.

- Да је сваки дан, било би добро - уз смијех, лаконски добацује Македонац. - Извиђамо ми и ноћу, одлазимо до њихових ровова, испитујемо минска поља, разминирамо. Питате ме, откуда ја, Македонац, у овој јединици? Ту сам од почетка рата, био сам нестрпљив да ми зарасте рана, да се вратим у чету, друговима.

Сваки од ових момака је и минер извиђач, сазнајемо, рукују свим арсеналом оружја којим су "окићени" - осе, зоље, ручни бацачи. То је услов да неко може ићи до непријатељских ровова.

Поставићемо границу на Сави

Орашје је задње хрватско упориште на Сави. Мјесто одакле је јесенас требало да се реализује паклени план муслиманско-хрватске коалиције о пресијецању "српског

Ријетки тренуци предаха: српски борци у околини Брчког
Фото: М. Шукало

коридора живота". Присавски терен, пун воде, блатњав. Може ли се даље?

- Овај дио ратишта јесте тежак, али напријед се може - одговара Ненад Ћутић из Бања Луке.

- Јесу, тврди - допуњава га Пешевски - али ми смо тврђи од њих. Одлучност јединице је да се иде до Саве, даље нећемо, иако можемо!

Потпоручник Ађић објашњава да напредовање отежавају временски услови и расквашеност тла због којег је ограничена употреба технике. Уз то минска поља, стара неколико мјесеци, о којима не постоје никакве шеме, али...

- Ми смо јединица која је утврдила прве километре границе на Сави код Оџака. Урадићемо то и овдје, код Орашја. □

Радмила ЖИГИЋ

ЗАПИС ИЗ ТЕСЛИЋКЕ БРИГАДЕ

Крај српске наивности

"Добро, у суботу." Овом кратком и одрешитом реченицом завршио се мој телефонски разговор са командантом Осмог батаљона Прве теслићке српске бригаде.

Субота је, 6. март. Мала екипа на челу са командантом Душком креће се према Змајевцу. Сат и нешто усиљеног хода шумским путем по угаженој комориџиској пртини и већ смо горе. Затегнуту бијелу површину између стољетних букава парају само солунари из којих се пуши. Уочавам први, други, потом се изненада укаже трећи... Обриси прве борбене линије. Помаже вам Бог, браћо Срби! Бог ти помог'о! И разговор је већ почео. Како сам у обавези да за Српски Радио-Теслић снимам тонску репортажу, полако, да не бих пореметио спонтаност, у џепу намјештам своју репортерску справицу. У једној од бројних земуница, кроз чије се пушкарнице у даљини једва назире тешањска кула, слушам прво извјештај о стању морала и другарству. Ређају се пјесме. Прво она: "Што је јада оста испод лада", а потом: "Састала се два кулака јака", "Бања Луко, граде крај Врбаса", "Пољуби се цуро док си млада"... Пјевају Војко Шљивић и Влајко Митровић, остали пажљиво слушају. И док глас пркосно одзвања Змајевцем поглед ми се за тренутак поново зауставља на тешањској кули. Каква ли је судбина три мученичке српске главе, које је одсјекла рука муџахединске мржње прије неколико мјесеци на Црном Врху? И колико на колац набијених српских глава памти само та тешањска кула? Никада више заједно са крвницима и злотворима нашим, кажем себи, и провјеравам шта о томе мисле српски борци.

Влајко Митровић: "У пет ратова до сада они су нас издавали. И српској наивности има краја. Нема те цијене по коју би требало пристати на заједнички живот са злотворима."

Вид Ђекић: "Нико нам неће наметнути суверену и независну Босну. Поручио бих балијама из Тешња да се окану напада на српски Теслић, јер ћемо у противном бити присиљени да умарширамо у Тешањ."

Занима ме како се међу српским борцима коментарише америчка акција "падобран". "Нема те силе која може уништити српски народ", каже командир чете Мирослав Савић, а Глиша из Растуше износи следеће мишљење: "Ми ћемо поштовати наредбу нашег Предсједника и нећемо ометати те активности. Али ако муџахедини у конзервама умјесто меса буду добијали муницију сигурно нећемо сједити скрштених руку." У посљедње вријеме, стижу борци, непријатељ се чешће оглашава, али, реално гледајући, нема никакве шансе.

"Пали" су кафа и ракија и војнички пасуљ је "пао", а сви заједно нисмо примијетили како смо у причи одавно склизнули на терен вјечитих мушких тема и инспирација. Ваљало се враћати натраг у команду. Иста малобројна екипа, на челу са командантом Душком журно се обрушавала низ падине Змајевца. Задржали смо се само да сниматељ Зока камером овјековјечи несвакидашњи симбол. У стилизовани српски грб са крстом и оцилима, урезаним у кори стољетног храста, несаломиви и бритки дух Српског борца уписао је само двије ријечи "горски тићи". □

Душан СТОЈИЧИЋ

ЛИКОВИ РАТНИКА

Вјечити добровољац

Добровољца Милутина Грујичића Грују, капетана прве класе из Окучана, у западној Славонији добро познају скоро сви борци Првог крајишког корпуса Војске Републике Српске, а и мјештани западне Славоније, Јајца, Доњег Вакуфа, Градачца, Орашја, Теслића, Ливна, Озрена, Новог Града... Он се међу првим добровољцима 14. августа 1991. године, нашао на зборном мјесту у Цагама, Трнаковцу, Врбљанима и другим славонским селима гдје је требало окупити омладинце-добровољце и резервисте. Захваљујући њему, у Окучанима је формирана територијална чета од добровољаца која се борила самостално, а нешто касније у саставу Бањалучког корпуса. Доцније је растао тај одбрамбени строј да би достигао број од преко 2000 бораца из Окучана и његове околине.

Од прије годину дана Милутин је одређен за предсједника Комисије за размјену ратних заробљеника. На недавно одржаном савјетовању представника свих комисија и других одговорних органа истакнут је за примјер рад Милутина Грујичића Грује, који је успио да за ово релативно кратко вријеме размијени преко 2500 заробљених војника, старјешина и цивилних лица.

М. МУТИЋ

С ПУТА ПО ХЕРЦЕГОВИНИ

До Неретве је наше

"Уз помоћ штапа сваког дана попнем се до положаја наших бораца да бих провјерио да се није коме задријемало."

Тако прича 85-годишњи Перо Дабић, крепка старина и угледни домаћин из Кошуте, богатог села надомак Борачког језера.

Наздрављајући домаћом шљивовицом пуковнику Владу Спрему, начелнику штаба Херцеговачког корпуса, упути Перо и ријечи пријекора: "Нема закона за оне што са женом под руком напустише положаје и одоше за Србију. И овце знају за звонара, а не људи".

"До Неретве је наше - српско. Пола Коњица и Брадину морамо узети", истиче Миливоје Шушић из рова на коти Кошута, одакле се на удаљености од 700 метара, с друге стране Неретве, виде муслимански положаји.

Његов комшија Перо Сарић, донедавни Сарајлија, прича о свакодневним провокацијама дојучерашњих комшија - муслимана из Главатичева, Грушче, Бјелимића...

Уз оца и брата на положају је и петнаестогодишњи Драган Сарић. Само за који центиметар је виши од пушке коју чврсто држи њежним, дјечијим рукама. Девет мјесеци је у униформи. Да је било среће сада би био ученик првог разреда средње школе у Коњицу. Међутим, отуда свакодневно стижу смртоносни пројектили из руку очева његових школских другова.

Борци Јово Сарић и Владо Ћећез прстом упиру у село Рибаре. Још једно српско село, усташком руком до темеља спаљено.

Капетану Бору Антељу, команданту бригаде саопштавају вијест да је у селу Чичево рањена једна жена.

Крећемо трагом те вијести.

Успут капетан Антељ прича и руком показује положаје муслимана у Главатичеву, Разићима, Кашићима, Лаћаници и Крупцу одакле се свакодневно покушава пресјећи важна српска комуникација Невесиње - Борци.

"Ово припада Србима и ту муслиманска нога нема шта да тражи", одлучан је Антељ. "Стићићемо ми и до Бјелимића, најјачег усташког упоришта."

Успут застајемо у селу Кула, код једне посаде тенка. Уобичајена размјена информација. Из једног трошног објекта, у беспријекорно уредној војничкој униформи извирују двије дјевојке. Анђелка Лозо и Весна Кујунџић до рата су живјеле у Мостару, односно Коњицу. Раде на одржавању веза. Није им тешко, мада замјењују мушкарце и помало шеретски замјерају Антељу што их је одвојио од момака. "Доскочиле смо и томе, има љубав преко жице", смију се оне наглас.

У Чичевима сусрећемо усплахирену чељад. "Сваки дан нас гађају из 'бровинга' и снајпера. Тако је јутрос рањена и Глоговчева жена", говоре углас.

На лицу Радмиле Вулић, мајке троје дјеце, појавише се и сузе. "Кућа ми на удару. Дошло нам тврдо. Размишљам да селим."

"Нигдје ми не идемо одавде", успротивише се њене двије кћерке. На њиховој страни је и 12-годишњи брат. Зна да пуца, а тек му 12 година.

На обали залеђеног Борачког језера, гдје су сунчеве зраке осузиле "горске очи", сусрећемо љекаре из Ниша који су оформили ратну болницу и фармацеуткињу Љиљу Сарић. "Располажемо добром апотеком. Лијекове нам шаљу наши људи из иностранства, као и православна црква", реферише нам у пролазу ова шармантна жена.

На путу према узвишењу Врабач, предратни невесињски боем, а сада командир чете, Никола Беслема, прича о храбрим момцима у својој чети, који тек једном у два мјесеца стигну да обиђу породицу.

Са Врапча се Коњиц види као на длану. Ни трага о разрушености овог града о чему бруји "Алијин радио".

Обронци Пређа, Борашнице, те Рапти и Кисер су под снијегом.

Спуштамо се залеђеном "бобстазом" до села Бијела, захваљујући вјештој вожњи младих момака Калема и Перовића, у само предграђе Коњица.

"Бијела је најугроженије село у Херцеговини", почиње своју причу пуковник Ристо Лазаревић, који командује овим мјестом.

"Овдје су вођене драматичне борбе. На село је пало преко пет хиљада непријатељских пројектила. Овдје је све укључено у борбу. Нису поштеђени ни старци. Жене и дјецу смо на вријеме евакуисали. Напустила су нас само четири мјештанина - војно

способна. Један се већ вратио, учиниће то и остали. На овим просторима можемо остати само ако заузмемо дио Коњица, с лијеве обале Неретве. То нам и припада." Тако прича пуковник, који је своје пензионерске дане могао да проведе изван суровних збивања у Херцеговини.

Путем уз Кисер, на надморској висини од преко 1.800 метара, капетан Антељ прича о великој акцији електрификације српских села.

"Велика је то инвестиција и посао. Треба поставити 17 км далековода. Помоћ је стигла из Србије, Црне Горе, Термоелектране 'Гацко' и Хидроелектране 'Требишњица'."

Прича о Борцима код Коњица била би непотпуна да се не спомену млади официри Владимир Ковачевић и Синиша Куљанин. Прекаљени су то борци. Били су на ратишту, у Хрватској.

"Да су ријешена нека наша статусна питања са Војском СР Ју-гославије на ово ратиште стигли би многи официри - наше колеге, који су овом народу заиста потребни", тврде ова двојица младића.

Напуштајући Борце гријех би био не споме-нути Сњежану Симић, Веру Бјелогрлић и многе друге дјевојке, које у границама својих могућности, доприносе праведној борби српског народа. □

О. ЖЕРАЈИЋ

Фото: З. ЖИВАДИНОВИЋ

Повратак у Снајперево

Становници некадашње општине Ново Сарајево, имали су, према статистикама из седамдесетих година, доходак по глави становника, који је био у самом југословенском врху. И сада су становници ове српске општине у самом врху, по глави становника, али по броју бачених граната на њихове главе. И по броју убијених и рањених од снајперских метака, које на њих испаљују заговорници "грађанске државе", са десне обале реке Миљацке, смештени у оне исте скупштинске клупе, у којима су и пре рата, радили Србима о глави.

Спуштам се низ Требевић, према Горњим Ковачићима. Некада сам овуда силазио са покојним оцем. Уморни од пењања по планини, враћали би се према вечерњем граду, где је чекала мајка и припремала недељну вечеру. Њих више нема на овоме свету, а уместо руксака са сланином и мандаринама, о рамену носим аутоматску пушку и наду, да ћу живе затећи, старе пријатеље.

Негде у близини Јеврејског гробља сусрећем војводу Славка, човека који је већ ушао у легенду. Огромна коса и брада, на грудима немањићки грб. Он је један од првих људи са мартовских барикада. Сећам се догађаја из предратних дана, када је са трећег спрата општинске зграде, бацио тацну са филџанима, сву исцртану џамијама, коју нам је сервирао један муслиман, који је ту држао бифе. Већ тада је био бачен у ваздух свет џамија и полумесеца, намењен Србима у овом граду. Али је и Славку нешто угашено у очима. Пре само годину дана, били смо весели, млади људи. Готово наивни. Данас се боримо за живот, потпуно отрежњени од велике источњачке подвале. Уморан осмех човека, којему су многе ствари јасне као дан, носи Славко на лицу. И сви ми, који смо преживели ову паклену годину. Овај рат означио је крај наше младости и улазак у доба ћутања и неповерења. Иза Славкове главе зјапе избушене зграде бивше владе и остале кулисе, једне лоше представе.

Спуштајући се наниже, од Ковачића на Грбавицу, човек осећа на телу погледе кроз нишан, који упућују невидљиви ловци на људске главе, смештени у небодерима, у улици Дароваламаца крви и Храсном. Пролазим поред посластичарне "Јадранка", која је правила најбоље колаче у Сарајеву, и сви ти, некада поједени слаткиши, сада се јављају из океана сјећања и пуне уста узалудном пљувачком. Заносни боеми, бомбице са орасима, торта од кестен пиреа, кад те бомбица од стотину и двадесет милиметара врати у свет пиреа од људског меса и претећих звиждука дум-дум колачића. Никола Буквић више не станују овде, он и његови колачи, које нам је поклањао за светосавски бал.

Соња је у предратној општини радила као комунални инспектор. И данас ради на том послу. Поставља натписе који упозоравају на опасност од снајперских хитаца. Нисмо се видели, ево ће скоро година. "Добро дошао у Снајперево", каже она.

У свој стан се пењем преко станова у приземљу. Улаз у зграду се не употребљава због близине ватрене линије. Од стотињак станара, остала су два. На степеништу, као сен, сусрећем тета Стојанку, која не може да ме препозна. Осветљава ме светлошћу батерије, почиње да плаче, јер је мислила да више нисам жив. Мириса штрудле, који се некада ширио, из њеног стана, више нема. Није то више она жена, која је са мојом покојном мајком плакала од радости, када је Слободан Милошевић бранио Косово.

Откључавам браву и препознајем кулисе за представу о једном срећном животу. Комади стакла, пуни прошлогодишњег неба, разбацани су по брачној постељи. Џезва и шољица кафе, коју сам попио на сат времена, пре почетка мартовских барикада, стоје на столу прекривени прашином. И порука остављена једној забринутој жени: "Отишао сам послом и не знам када ћу се вратити". Вратио сам се након годину дана. Телефон прекривен са три стотине и шездесет пољубаца заборава, још увек јавља, да су нападнути српски сватови на Башчаршији. Све остављам, нећу ништа да дирам. Ни песме Георга Тракла, ни "Фугу смрти" Паула Целана, ни родитеље, који ме збуњено гледају из породичног албума.

О Боже, како саркастично звучи онај стари шлагер, кога је певао Ведо Хамшић: "Четири младића, иду с Требевића...".

Док Снајперево тоне у касно поподне и чека да га мрак сакрије од убица, напуштам свој музеј и трчим лево-десно испод прозора своје младости. Други стих оног шлагера гласи: "Излет је свршен за њих." □

Дејан ГУТАЉ

МАЈЕВИЦА

Нигдје без српске тробојке

Сваки пут када извиђачко-диверзантска јединица из састава Источнобосанског корпуса припрема акцију, њен најмлађи припадник Живко Илић - Жицо полако и готово ритуално у њедра испод панцир кошуље ставља српску тробојку. Из два разлога, каже. Када освоји непријатељско упориште на њему се одмах залепрша српско знамење, да се зна да је то српска земља и да се на њеном бранику налази српски војник. Уз то, помало сујеверно вјерује да га застава чува од метака и граната.

А само који минут прије него застава залепрша Живко се попут пуме прикрада непријатељским рововима. Слиједи хаос и паника међу усташама и муџахединима, отвара се бреша у непријатељским линијама.

- Ту прије неки дан зашао сам неки километар иза њихове линије, у цик зоре, и закуцао на импровизована врата њихова брлога. Излази један од њих онако бунован и нисам могао да се суздржим, а да се не нашалим:

"Еј, јаро, ви ту спавате а четници само што нас нису напали."

"Неће ваљда, јебо има ја матер...", није стигао да заврши реченицу.

Двадесетогодишњи Живко ватрено крштење доживио је још прије двије године на Плитвицама, када су до зуба наоружане усташе кренуле на српски народ.

- Тада сам још увијек био у бившој ЈНА. Нисам знао ни гдје идем, ни шта треба да радим. Ми у бову шћућурени, а около бије, не можеш главу да помолиш. Ту сам стекао прва ратна искуства. Међутим, праве борбе чекале су ме у Посавини на потезу између Брода и Дервенте.

- На брду "Рабић" изнад Дервенте налазио се у подземним магацинима један од најозлоглашенијих логора за Србе и то је по сваку цијену требало ослободити. Пуцало је на све стране као у гротлу. Када су усташе увидјеле да је отпор немогућ, почели су камионима да се извлаче... Био сам у групи која им је поставила засједу, по два тромблона у камион. Ниједан усташа се жив није извукао.

За длаку је извукао живу главу из Тузле приликом изласка војне колоне 15. маја.

- Ноћ прије него што ћемо кренути из Тузле муџахедини су почели пуцати по касарни. Већ у рано јутро напали су складиште на Козловцу, гдје су погинула два моја пријатеља, иначе близанца. Онда су, опет, око подне почели пуцати по нама. Унутра хаос и паника, јер се регуларна војска била повукла, остало је само нас неколико добровољаца да извучемо камионе са оружјем. У своју кампањолу сам ставио четири митраљеза, неколико пушака и два сандука бомби. Када је колона кренула из касарне на свим балконима и зградама могла су се примијетити митраљеска гнијезда. Мада сам цио дан на радију слушао да је договорен миран излазак колоне, кроз прозор сам избацио цијев аутомата, а бомбу сам држао у зубима. А онда је грунуло. Камион иза мене је погођен... Бацајући бомбе лијево-десно и под кишом метака стигао сам до Пожарнице. Мислио сам тада, кад сам сад извукао живу главу...

Са кампањолом и оружјем, преко Лопара и Јасенице, Живко Илић се враћа у родну Смолућу. Хтјели су да му је одузму, али им је рекао: Можете ми је узети само преко мене мртвог!

Није прошло ни мјесец дана од пакла Тузле, а муслимани из Сребреника напали су Тињу и Потпећ, одакле се српско становништво сели у Смолућу, легендарну Смолућу.

- Седамдесет дана ужаса. Више од триста граната дневно је падало по овом подозренском питомом селу и његовим становницима. А около обруч, ровови пуни крвожедних муџахедина и усташа спремни да пуцају на све што се креће. Да униште све што је српско. Имали смо 78 погинулих бораца и 280 рањених. Кажем бораца, јер су у Смолући сви били борци, од дјеце до сиједих старина. Само један апсолвент медицине, при свјетлу од тракторских фарова, радио је и најсложеније операције.

Ноћу смо обављали сахране, тихо и без пратње. А знате како је то за Србе када најмилије не могу да испрате до посљедњег боравишта. Били смо на измаку снаге, остајала нам је само проја, двапут дневно.

А знали смо да ће нам помоћ доћи. Знали смо да нас наша браћа неће оставити. И дошли су. То се не да описати. То само Срби могу.

По изласку из Смолуће Живко Илић се придружује јединици извиђача Источнобосанског корпуса. Ено га грми Мајевицом. □

М. ЦВЈЕТИНОВИЋ

РОМАНИЈА

Покољење за пјесму створено

Јутарњи фебруарски мразеви пронашли пукотине у дрвеном оквиру бункерског прозора. Дах залеђен у водоравном положају. Пуца кора најмлађих грана романијских јела. У бункерима српски синови, стоје на бранику отаџбине. И ова слика ми у мислима, док се упирем да пронађем праву ријеч за наше умрле и живе јунаке. И, заиста, тежак задатак, али ме тјеши сазнање да су све приче о храбрости српског умирања, остале недовршене.

Романијо, апостолска горо, знам како ти је. На својим плећима носиш сву муку народа српског - од Новака па до данашњих дана. Знам, легендарна планино, да ћеш живјети вјечно и баш због тога немој нам заборавити јунаке овог рата. То је твоја света обавеза.

Реците ми, да ли постоје путеви у заборав када се збори о јунаштву српском? Сигурно је, да су ти путеви затрављени и да се њима не може проћи.

Ко да заборави веселу душу Вељкову, Драганову велику љубав према пјесми, озбиљно лице Рајково или увијек насмијаног Богдана? Да ли могу велом заборава да се прекрију "Зенгини" подвизи, Радишина танана и свилена душа, Сретенових деветнаест година, дјечачко лице Недељково? Да ли могу да издахну сјећања на добровољца Предрага - који је пушку узео тек када је почео рат, на хитрог и стаменог Милана - што живот даде спасавајући друга рањеног, на Десимира - који гласно проговорио није ни када га озбиљно увриједе, на Драгољуба - команданта батаљона, што страх никада није прихватио као нормалну појаву? Може ли, мајка Романија, да заборави Велиборових 16 година, 8 мјесеци и 10 дана, Илију - коме је и свијет био тијесан, "вуковарца" Руса и његову храброст, Ненада, млађаног Александра, Милорада, Драга - питомог горостаса, Предрага и његову петицу на дресу, Рајка, Ђока, Ранка... Одговор на ова питања је само једно - НЕ.

Романија нам чува и култ предака. У епску пјесму ће стати имена јунака. О њима ће се пјевати, приповиједати. Њихова смрт у борби за опстанак српског имена, дође као историјска неминовност. Погинули су на међи, како ми недавно рече један пријатељ, која дијели исток и запад. Погинули су да би други живјели. У пјесму ће стати и преголема туга мајчина, али и пркос и понос што надвисују тугу.

В. ЕЛЕЗ

ХЕРЦЕГОВИНА

Кад људи постају камен

Крај децембра мразом оковао камењар. Српски борци на Велишу, брду између Стоца и Љубиња, из бункера будно прате сваки покрет на супротној страни. Одједном на стотињак метара иза њихових леђа појављује се човјек у цивилном одијелу. То је Ристо Шаренац, наставник у Основној школи Дивин код Билеће. Његов двадесетчетворогодишњи син Лазар погинуо је 12. новембра 1992. године у борби са усташким снагама, управо на том брду.

"Пао је заиста јуначки", прича капетан Чедомир Зено Поповић, Лазов непосредни старјешина. "Био је снајпериста, али када су хрватске снаге навалиле дочепао је пушкомитраљез. Бомбе и "зоље" су сијевале на све стране. Један је од најзаслужнијих што је Велиш одбрањен. Погинуо је у борби прса у прса."

Да је хтио могао је Лазо бити и ослобођен војне обавезе јер је имао проблема са бронхитисом, причају борци његове чете. Понос и жеља да се нађе тамо гдје се бране српска земља и народ, нису му дозволили да тако поступи. "Такво поштење се ријетко среће", кажу сви углас.

Човјек у цивилу застаје. Гледа у војнике. Онда тихо каже:

"Реците ми дјецо, гдје је погинуо мој Лазо?"

Борци устају. Ћуте и гледају на гомилу камења гдје су још видљиви трагови крви. Тишина је на тренутак већа од свега. Сиједи и високи човјек лагано прилази мјесту гдје је пао његов син. Сагиње се и љуби љути херцеговачки камен. Његов син је живот дао за њега. Онда из џепа вади три свијеће и пали их. Сви су занијемјели. Ћутњом се, међутим, тог дана говорило више него икад.

Капетан Поповић командом прекида мук: "Вод збор". "Увис нишани." Плотун се разлијеже надалеко. У славу Лази и свим палим српским борцима.

"Чувајте се моја дјецо", каже Ристо, "пазите своје животе, важнији су од свега."

Борци се завјетују пред оцем свога палог друга да непријатељ преко Велишта неће проћи, док они држе тај положај, па макар сви изгинули.

"Кад већ не бијах те среће да од Лаза имам унуче, волио бих да ми за успомену дате ту његову пушку, ако вам није пријеко потребна."

И већ истога тренутка рука ратника на кундаку пушке исписује: "Шаренац Лазар, Велиш 12. 11. 1992. године. Борци његове чете". Нијемо, свечано и тужно прима отац синовљеву пушку. Стеже је чврсто. Кад би само та пушка могла говорити па му рећи гдје су све били и шта све преживјели она и Лазо. У тихој тузи високи и коштуњави човјек се удаљава.

У једном дому на Дивину висиће пушка обješена о зиду и чувати се више од амајлије. Вијековима је већ такав обичај у српској Херцеговини.

Ш. АЛЕКСИЋ

КАКО СУ БРАЊЕНИ И ОДБРАЊЕНИ ПОЛОЖАЈИ ОД ЗЕЛЕНГОРЕ ДО ОСАНИЦЕ

Фочански грудобрани

За годину дана рата у фочанском подручју јединица Милоша Томовића, у оквиру које дјелује и интервентна група, о којој је у овом тексту ријеч, учествовала је у свим акцијама и борбама. Нема села ове велике, по пространству друге општине у бившој БиХ, гдје су се борбе водиле а да они нису стигли.

Свуда гдје је било тешко, гдје су усташе најжешће ударале, тамо гдје их је било највише, они су грудима правили грудобране. У помоћ су пристизали и храбри момци из других јединица тако да су сви напади успјешно одбијени. Најјачи напад на њихове положаје муслимани су извршили на Никољдан. Кренули су у општу офанзиву у којој су ангажовали три своје бригаде. Једна је успјела чамцима прећи Дрину и српским браниоцима доћи иза леђа. Борбе су трајале седам дана и непријатељ је потучен до ногу. Изгубио је неколико стотина својих бојовника, међу којима је било и Шиптара, и Санџаклија и Арапа. Ево шта о тој офанзиви данас казују борци.

Искуство чини своје

"Прошли смо фочанско бојиште од Зеленгоре до Осанице, били свуда гдје су се водиле борбе, али овдје је било најтеже. Непријатељ је заиста ударио жестоко с јасном намјером да пробије наш фронт и заузме Устиколину, одакле би нападао Фочу. На жалост у борби смо изгубили неколико храбрих бораца али смо успјели потући непријатеља. Борили смо се прса у прса, јер се, усташе другачије нису ни могли истјерати из бункера који су нам привремено били заузели. Све су ово храбри момци. Мада смо живјели годинама у истој комуни, у истом граду, многи од нас су се тек на положају упознали. Постали смо прави пријатељи, права браћа, јер све нам је заједничко, заједнички нам је ров, заједнички непријатељ и иста жеља - да српски народ одбрани своју родну груду и живи у слободи, у држави у којој ће он доносити законе", каже храбри командант Милош Томовић, борац који је учествовао у свим борбама и увијек ишао испред својих сабораца. Његов примјер у јединици је више него поучан, јер нема борца који за њим неће кренути, без обзира колико је непријатељ јак.

"Моје ратно искуство", рећи ће Милош, "каже да се систем командовања веома лако учи. Треба само наредити - За мном браћо! - и нема одступања".

Раме уз раме с командантом су и момци из интервентне групе, бирани по храбрости и јунаштву. Милун Мијовић је вијест о нападу на положаје његових сабораца чуо на Радио Фочи. Био је на слави код родитеља. Није чекао позив. Одјурио је на положај и укључио се у борбу. "Било је тешко, јер су усташе ударале са свих страна а имали су добро наоружање. Успјели смо да их одбијемо, да вратимо привремено заузете положаје и да их натјерамо у бијег. Да нам је команда дозволила могли смо их до Горажда отјерати, јер су били у правом расулу", скоро стидљиво прича овај борац великог срца. Најтеже му је, вели, било у првом окршају с непријатељем. "Тада се човјек ломи и тада му је много тога тешко, али искуство чини своје. Ми се сада не бојимо ни једне битке. Напротив, најтеже нам је кад сукоба нема."

И за Радмила Милетића, који је такође у интервентној групи, поменута борба је била најтежа: "Непријатељ је заиста био ријешио да по сваку цијену прође овим положајима. Свака његова десетина имала је митраљез, много зоља, ручних бацача, два бровингера, а сваки усташа аутоматско наоружање. На мјесту окршаја и данас налазимо пакете хране страног поријекла, као и шприцеве са ампулама морфијума и неке друге лијекове. Оставили су за собом и двадесет носила - војничких, што такође говори да су рачунали и на губитке. Имали су их, па им очекивања нису изневјерена. Не вјерујем да ће им више пасти на памет да на нас ударају. А вољели бисмо да дођу, да им покажемо како смо спремни и колико одлучни да своје одбранимо" - каже Радмило.

Видљиви трагови борби

"Најважније је да ни у једној бици коју смо водили, а били смо на Гребку, Рогоју, Стоцу, Јабуци, Осаници, наш интервентни вод није имао губитака. Неколико бораца нам је рањено, али ни у једној борби нисмо поражени. Усташама је сада немогуће да нас помјере са положаја. Иза нас је година дана рата и велико борбено искуство. Сада су све ово храбри, добро обучени, добро опремљени и спремни момци пред којима нема препрека. Ми само можемо напријед, а ако кренемо ко зна гдје ћемо се зауставити", каже Нико Благојевић, замјеник командира чете.

Митраљесца Илију Васиљевића непријатељ је у посљедњој офанзиви гађао свим и свачим. Разумљиво, јер Илија им није дао да главу подигну. "Ја знам да је митраљеско гнијездо најважнији задатак непријатељске диверзантске групе, али спреман сам да са својом браћом одговорим, да промијеним положај и да се нађем тамо гдје ме најмање очекују. Ништа нам усташе не могу. Даће Бог, ми ћемо побиједити и створити своју државу", категоричан је Илија Васиљевић.

На попришту жестоког окршаја видљиви трагови борбе. Свуда поломљена букова стабла, изрешетана мецима, гомиле чаура од тешког оружја, комади граната, поломљено оружје... Положаји српских бораца додатно утврђени, бункери ојачани. □

Р. МАШИЋ

У КУПРЕСУ ИЛИ ПОД КУПРЕСОМ

ЗОвдје, на Купрешкој висоравни, усташе су, прошлог прољећа, започеле свој крвави поход. И на кратко славиле. Срећом, Купрес је убрзо био ослобођен. Био је и остао српски! Слободарски! Никад више Купресом неће крочити усташка нога, звонити католичко звоно ни пјевати "Лијепа наша". Ових дана овдје се слави годишњица велике побједе и слободе. Слобода је, као и увијек, била исувише скупа. Плаћена је крвљу и животима многих српских младића. Па ипак, овдје не влада мир. Овдје је рат. Овдје се пуца и гине. Слободу треба очувати! Тамо гдје је нема, извојевати.

Зато ће се овог прољећа, умјесто опојног мириса пољског и шумског цвијећа, Купрешком висоравни, ширити мирис тамјана и воштаних свијећа. А ко би уосталом и брао цвијеће? И коме би га брао? Дјеца засигурно не би! Она не смију тамо гдје расту каћуни и љубичице. Тамо су минска поља! Тамо младићи у војничким чизмама, али и у опанцима газе. Тамо се осјећа мирис барута и дима. И овог прољећа, на Купрешкој висоравни, неће се чути пјесма српских сватова. Ни звуци виолина. Неће се играти моравац, ужичко или нијемо гламочко. И овог прољећа, многе ће купрешке дјевојке, умјесто вјенчаница, обући црне хаљине. Умјесто пјесме, чуће се лелек мајки и нејаке сирочади. Али, Купрешани знају: слободу и мир морамо изњедрити сами! То Купрешани и Крајишници хоће и могу. У Купресу и под Купресом, никако другачије. □

Цвијетин ДОБРИЋ

САЊАТЕ ЛИ ОГЊИШТА

Ви, што сте тамо гдје одосте на своју срамоту, да ли вријеме рачунате по неким другим календарима, па вам оних пет или седам дана одсуства још истекло није.

Ви, што вас више не волимо и не мрзимо, према вама се сад не осјећа ништа, а то је горе од мржње.

Ви, што мислите да су вам главе скупље од наших, је ли вас срамота рећи одакле сте? Да ли би и вјеру промијенили као и републику? Зар сте мислили да ће вас тамо прихватити као своје? Тешко ћете ви игдје домовину стећи.

Да ли вас је срамота што вам се дјеца немају на кога угледати? Како ћете им рећи гдје дједовину њихову остависте? Јесте ли се зажељели њива и воћњака? Тешко их је данас препознати - гранате их преорале. А ако их икад пожелите видјети - чекамо вас и предлажемо да вам суде очеви који у овом рату по неколико синова изгубише. Чекамо вас!

Знате ли да овдје и жене пушке носе? □

Љиљана ИКОНИЋ

ИСТИНА У ПРОЦЕПУ

Капа доле представницима Високог комесаријата УН за изјаву да их је дубоко потресла слика босоногих жена и деце из Сребренице, изгладнели људи и патње избеглица које су се слиле у овај град. Капа доле и њему и оним сниматељима који на мале екране широм света шаљу слике из Сребренице.

Али, драга господо, ви који истичете своју објективност, питам вас где сте били када је кроз Бања Луку, данима и месецима текла река избеглица из западне Славоније; где сте били када су у тој истој Бања Луци умирале бебе зато што им је ускраћена медицинска помоћ од стране истих тих који данас плачу над судбином Сребреничана; где сте били када смо у тој истој Бања Луци сахрањивали оно што је остало иза крвавог пира муслиманских крвника; где сте били да погледате, ако већ нисте желели да снимате, масакриране Србе из Глођанских јама; где сте били да снимите село Кравице у коме, после више од двомесечног дивљања балија ослободиоци почињу да откривају масовне гробнице Срба.

Нисам ни за какав реципроцитет у злочинима. Али, јесам за реципроцитет истине. Јесам за то да се свету каже ко је шта урадио и где. Аргументовано и без искривљених слика, поготово оних које представљају злочин према професији и људима - када су српске жртве приказиване као муслиманске.

Не тражим да пишете о масакрима извршеним на Фокландским острвима, о зверствима у Вијетнаму, бомбардовању цивила за време "Пустињске олује"... Препуштам то вашој савести. Али, надам се да ћете проговорити и о егзодусу 15 хиљада Бишћана, о судбини Срба у Тузли, Зеници и многим другим местима. □

Милан ПАНТОВИЋ

НЕСТВАРАН МИР

Досадашњи резултати овога рата свима су добро познати, почев од српског народа, до Венса и Овена, Клинтона и свјетског јавног мњења. Рат су добили Срби! Успјешно се чувају ослобођене територије српског етничког простора, а положаји које држи Војска Републике Српске су стратешки веома важни и доминирају. Ослобођена је већина традиционално српских територија у којима су остале мање муслиманске енклаве. Што је грабеж за Бихаћ, Пале за Сарајево, Мајевица за Тузлу, Озрен за Маглај, то је Копривица за Бугојно. На овом дијелу купрешког ратишта, посљедњих мјесеци, било је релативно мирно, углавном због овдје традиционално тешке зиме и великог снијега. У овим шумама све је мање медвједа, а и остале животиње су потражиле неке мирније шуме. Ту су само српски борци који кажу: „Ми морамо издржати и ову зиму и хладноћу, непријатељ не смије угрозити Купрес, јер је његова слобода плаћена крвљу. Овдје ћемо остати до краја рата, до побједе.

Сваки сусрет наших и непријатељских патрола, и извиђачких група, завршавао се губицима непријатеља, а наши борци враћали су се живи и здрави и још орнији за борбу. Посљедње видљиво напредовање јединица Седме крајишке бригаде било је крајем новембра прошле године. Тада су заузете важне тачке на Малој шуљаги, Ђолиној и Куниној коси, те на Шипином мосту. Сада се Бугојно види као на длану, и то са свих страна. У овим борбама учествовали су поред бораца из Бугојна и Купреса и храбри Кључани, Мркоњићани, Шиповљани, а запажену улогу су имали и муслимани — припадници наше војске, из Гламоча. Погинуло је осам наших бораца, а рањено је 19. По извештајима хрватско-муслиманских медија, а поготово по учесталим вапајима Радио-Бугојна, може се наслутити да је погинуло на десетине усташких бојовника и Алијиних фанатика.

У току јануара и фебруара били смо свједоци сукоба између Хрвата и „њиховог цвијећа" у Горњем Вакуфу, а и у Бугојну. То је мање-више наше борце чинило равнодушним, само неки од њих рекоше: . . . „Има бога"! □

Војо МИЛИШИЋ

Ратно прољеће у Српској Крајини

Чим почну пољопривредни радови, зими је крај! Дужи дани осјећају се и на крајинским ратиштима гдје народна војска размишља као у вријеме прије најновије хрватске агресије, а сада је у то и убијеђенија, како слобода и будућност младе републике зависе и од тога шта ће се посијати. Крајинској влади се много замјера, од Горана Хаџића до самих бранилаца на истуреним линијама према хрватским оружницима, али њен став и одлуке Министарстава пољопривреде и одбране су - све учинити да се прољеће проведе у успјешној борби за Земљу и земљу. Борци власници трактора добиће ванредна одсуства да би узорали своје и комшијске оранице. Рачуна се да ће репроматеријала, упркос блокади, ипак бити, иако пољопривредне апотеке и сеоске продавнице средином марта не одишу обећањима.

Ослобађање српских села у Задарском залеђу

Фото: М. ШУКАЛО

Посљедњих неколико година (од Туђмана до ових дана) у Српској Крајини, пољопривредом као хобијем, и више од тога, баве се и они који су помислили да ће њихов одлазак са села у вријеме док их породична задруга још није била укључила у подјелу послова, бити вјечан. Узроци су, рекли би аналитичари, и економске али и политичке природе. Крајем ове зиме - они који памте Други рат, чешће него раније присјећају се како се у рату гладовало, а на тај закључак упућују и сваковечерње сцене у ТВ дневницима. За Книнску крајину давно је записано: "Ово је једно од ријетких подручја Далмације гдје пшенице преостане".

Српска Крајина би жељела да у ратној години произведе храну за своје браниоце и храниоце. Овог претпрољећа у систему одбране, историјски догађаји: у првих десетак дана марта основани су прва професионална бригада "Војвода Вук", прва ваздухопловна бригада, а завјет отаџбини дали су и припадници прве генерације Српске војске. О "Војводи Вуку" мало се зна. Покретачи кажу - знаће се ускоро, сазнаће то и усташе, што је и најважније. Битно је да је разријешена парадигма, око чијег је бистрења протекло много времена, у толико карактеристичним полемикама. Било је фаза када је територијалном одбраном командовао пензионисани генерал, рођен у околини Книна, па фаза успона и љутњи Капетана Драгана. Кепи је овдје, и изгледа да је у сјајној форми. То много говори чак и кад се ћути!

Цивилни живот у Книну, граду који је први осјетио како Туђман "тренира строгоћу" никад у посљедње двије и по године није био сиромашнији. Знало се Книну десити да у једној истој недјељи промовише књигу, часопис, отвори нову изложбену поставку одмах по представљању претходне... Сада тога нема.

Главна је тема становништва у овом граду и његовој општини: како нормализовати рад школа. Састанци о томе подсјећали су на вријеме Соцсавеза.

Преломили су директори школа и наставнице. Средином марта настављена је школска година најприје у врличком крају, потом у једној од двије книнске основне школе и у средњој школи. У книнску средњу школу ићи ће се сваки други дан, једна смјена понедјељком па сриједом, друга уторком...

Школска вођства су присиљена да ученицима уз обавјештење о одржа-вању и терминима наставе поруче оно што пише у уставима: средња школа није обавезна. Таква ће пракса трајати све док је ратне опасности и стања. Книн (Обровац, Бенковац) је у домету хрватске артиљерије. Книн (Бенковац, Обровац) у школске објекте је смјестио избјегла лица. Книн није у стању да грије школске учионице, у којима су некадашњи ученици - архитекте, заборавили отворе за димњаке.

Стиже прољеће. А кад гора зазелени, пред Ђурђевдане, Крајина је знала шта ће и како ће. О томе свједоче Јанковића двори у Исламу Грчком, гдје је народ разоружан Венсом спречио хрватски БЛИЦ КРИГ баш првог зимског дана. Сада је богатији за фебруарска, а посебно мартовска збивања. ☐

Д. ПЕРИЋ

"ВЕЗИОНИЦА" ЗВОРНИК

У инат рату и ембаргу

Фабрика веза и конфекције "Везионица" из Зворника у току овог рата није прекидала производњу. Ниједан дан. Напротив, радила је успјешно. У рат је ушла са два милиона марака губитка. Сада би, из остварених резерви, могла да се обезбјеђује плата свим радницима, чак и када би погони годину дана стајали.

Опоравку "Везионице" значајан допринос дали су и инострани партнери, који нису прекидали пословне везе упркос оружаним сукобима у бившој БиХ и упркос очигледним сметњама њемачких власти, незадовољних том сарадњом.

Јаков Галић, директор "Везионице", није могао недавно да отпутује у Њемачку на разговор с пословним партнерима. Њему и његовим сарадницима из фабричког руководства, њемачке власти ускратиле су визу.

Цигани и џентлмени

- Оно што је Савјет безбједности урадио Србији, Нијемци раде нама. Налазимо се, практично, под тајним њемачким ембаргом - каже Јаков Галић. Ово се, наравно, односи на званичне њемачке власти. Тамошњи партнери "Везионице" и сами се довијају, засад успјешно, да наставе сарадњу са зворничком фабриком.

С фирмом "Мајн гартен", својим великим купцем из Нирнберга, Зворничани су управо потписали уговор о послу који би у наредних пет мјесеци ангажовао све фабричке капацитете. Озбиљне тешкоће, "Мајн гартен" је имао у обезбјеђењу дозволе надлежних власти за наставак сарадње с "Везионицом".

У продајном програму "Јолентекса", купца из Тенисворта код Дизелдорфа, 90 процената чине столњаци из Зворника. Сарадња се наставља, у инат њемачком "тајном ембаргу". И, што је такође важно, партнери не остају дужни, упркос тешкоћама у платном промету. Плаћају готовином, директно на руке. Јаков Галић каже:

- Нијемци се цигански погађају, али џентлменски плаћају!

Пословне везе с њемачким купцима покушала је да минира и бивша директорица "Везионице" Јасминка Мехинагић, супруга Изета Мехинагића, бившег зворничког партијског идеолога, а садашњег челног муслиманског активисте у Тузли. Јасминка Мехинагић је од "Јолентекса", писмо стављеним на увид садашњем фабричком руководству, затражила да прекине сарадњу с "Везионицом", јер је, наводно, на њеном челу четнички војвода, јер у њој раде само зликовци, четници, који су, наводно, протјерали све раднике муслимане. И тако редом, лаж до лажи, са закључном поруком људима из "Јолентекса" да не настављају сарадњу док им се она, Јасминка Мехинагић, поново не јави.

Нови послови

Партнери из Њемачке нису чекали ново јављање Мехинагићеве. Наставили су посао са Зворничанима, чудом се чудећи да неко може толико погрда да упути на адресу фирме којој је годинама стајала на челу.

Нијемци, међутим, нису могли да знају оно што цио Зворник зна - да је управо под руководством Јасминка Мехинагић, упркос великим пословима, прије свега, на њемачком, француском и италијанском тржишту, остварен рекордан губитак од поменута два милиона марака!

Гдје су нестале толике паре? Мало помало, и то се објелодањује. Тек сада се открива да су одавде обезбјеђивана средства за будућу муслиманску војску још у вријеме кад се Алија Изетбеговић јавно изјашњавао за Југославију. Овдје су се, како се накнадно установило, неколико мјесеци прије избијања оружаних сукоба у БиХ тајно везли амблеми с љиљанима за будућу "армију" Алијиних сљедбеника и ознаке за униформе припадника ХВО.

- Прије рата, у "Везионици" је радило пола Срба, пола муслимана - подсјећа Јаков Галић. - Можете онда да замислите каква је то организација била када ниједан Србин није знао да се праве амблеми за "љиљане" и ХВО. До мене није допро ни један глас о том послу у дубокој илегали, иако сам био комерцијални директор. Тек кад су муслимани напустили Зворник и "Везионицу", пронашли смо те амблеме и открили тајне послове.

Присјећајући се она два милиона марака губитка, овдје кажу: "Неко може да уништи 'Везионицу', само намјерно". Најбоља потврда те оцјене је чињеница да ова фабрика успјешно послује усред ратних окршаја. □

М. ЛАЗАРЕВИЋ

ДРУГИ КРАЈИШКИ КОРПУС

БИЋЕ ДОВОЉНО ХРАНЕ

Ако је судити по ономе што се чуло на заједничком састанку старјешина команде Другог крајишког корпуса и представника дванаест општина у зони његове одговорности, онда ће за српске борце и народ са ових подручја бити довољно хране. Наду у ову констатацију улијевају подаци које су на скупу изнијели представници општинских власти.

Тако ће, у Планинском добру, на Купрешкој заравни, како се очекује ускоро бити осам хиљада грла стоке, а у фарми Калати у Српској општини Бихаћ, у Пученику код Крупе на Уни, те у петровачкој фарми, још неколико хиљада грла високорасне стоке. У Гламочу ће се под усјевима наћи око хиљаду хектара ораничних површина под пшеницом, јечмом и кромпиром, а на Купресу око 200 хектара житарица.

За сада, а то је ваљда најзначајније истаћи, има довољно и умјетног ђубрива и квалитетног сјемена, али и разумијевања војних команди за послове који су у току и који слиједе. Наиме, сваки војник - борац, који обрађује земљу и стара се о сточном фонду, биће извјесно вријеме ослобођен обавеза на фронту, како би све те послове на вријеме обавио. Помоћ од војске неће изостати ни приликом обезбјеђења погонског горива, додатних количина сјемена и другог. □

С. С.

НЕКЕ НОВЕ МАЈКЕ КНЕШПОЉКЕ

Три хумке Кристине Марчете

Велика је бол и тешка суза мајчина. По трећи пут у једном вијеку и по ко зна који пут у историји, жена, сестра, МАЈКА - Српкиња чека, трпи и гордо подноси најтеже ударце судбине нечијом вољом само њој намијењене. Гордост и снага њена оставља нијемим и пуним поштовања свакога с ким се сретне.

С колико само стрепње и немира у сваку нову битку испраћа сина. Колико снаге треба да би испраћај био онакав какав доликује војнику, српском борцу - јунаку, чија је борба постала питање части и имена прадједовског?

Колико непроспаваних ноћи, црних слутњи и надања да ће се жив и здрав кући вратити? Сате и сате провела је пред иконом кућног свеца преклињући Господа да сачува оне ради којих њен живот једино и има смисла - њену дјецу. Несебично се свим бићем предавала молитви не тражећи заузврат ништа.

Има ли ријечи које могу описати бол мајчину, при покушају да завириш у душу увијену у црну мараму страдања и боли, душу заувијек уништену након неумитног ударца што га доноси смрт најрођенијег.

Кристини Марчети рат је узео три сина. Часно их је, како само Крајишкиња зна, у рат за одбрану огњишта послала. Кристина Марчета, жена - див из поткозарског села Сводна у једном дану изгубила је Бору и Драгу. Душан је погинуо у Липику, лани. Ни један ожењен није био. Пред тугом ове жене, друге Стојанке мајке Кнешпољке, не можеш а да не осјетиш дубоко поштовање налик ономе којим вјерник поштује свеце. Пред њеним болом све вриједности се топе и губе смисао, гледаш а не вјерујеш.

Рекли су јој да је најмлађи, Боро, њен понос и миљеник, тешко рањен бацио бомбу испод себе да жив не би пао муслиманима у руке. Било је то половином јануара у борбама на Сувој Међи. Десети дан извукли су његово тијело и сахранили га поред куће. Три хумке - једна до друге. И небо је плакало. Бијаше лијеп, висок, очију плавих као море и са осмијехом који плијени и којег никада заборавити не можеш.

Гледам слику старице. Стоји испред куће, ломећи руке, погледа у небо упртог, и као да чујем:

"Небеска Србијо, ево ти још јунака, ево ти и не тражи више. Остави својој посестри на земљи залог за будућност. Не узимај јој најбоље момке и не кажњавај је више."

Небо шути. Ту су ријечи бесмислене.

Много су Кристина наша браћа-разбраћа у црно завила и са живом раном на срцу оставила да живе као по казни.

Има ли краја боли? Има ли туга своју границу? И гдје наћи утјеху кад све ово једном прође? А, проћи ће.

Рекоше да Српкиња треба да има храброст мајке Југовића.

Колико још црних марама, отворених живих рана и колико суза треба протећи да би дуг Богу и отаџбини измирен био?

Али, горда је жена Српкиња, у тузи достојанствена, у срећи умјерена. Преживјеће она, преживјети и упамтити и опет јунаке рађати. Синове који се никада застидјети неће, који ће поново, ако затреба, "за крст часни и слободу златну" животе давати, јер другачије не умију. Јер, другачије и не могу - опомињу их на то широм ове несретне земље распрострте хумке јунака. А како рече Матија: "Гробљима се трговат' не може." □

Мирјана КУСМУК

САХРАЊЕНА ТИЈЕЛА ИЗМАСАКРИРАНИХ СРПСКИХ ВОЈНИКА

Жртве помраченог ума

Од почетка рата у Брчком није било већег скупа, јер град изложен свакодневном гранатирању није безбједно мјесто за окупљање. У недјељу, 14. марта, Брчаци су се окупили сједињени у болу и пркосу да на достојанствен начин испрате жртве злочина који људски ум тешко може да замисли.

Радане! Стојане! Драгане! Дјецо моја! Разлијегао се лелек посавских мајки над посмртним остацима њихових најмилијих. Сви они припадали су групи од тринаест српских бораца које су, 8. марта, у борбама код српског села Поточари, заробили припадници 108. муслиманске бригаде. Већина их је заробљена жива. Тијела једанаесторице су враћена док је судбина двојице бораца још неизвјесна.

Мајор доктор Зоран Станковић, специјалиста судске медицине, извршио је обдукцију унакажених тијела. Налаз стручњака био је ужасавајући. Код Мирослава Пудића, рођеног 1959. г. у Брчком, крвни подливи у предјелу главе свједочили су да је прије смрти, од прострелних рана, ударан тупим предметом. Сличне трагове имали су и браћа Драган, рођен 1974. и Стојан Томић, рођен 1972. г., што је јасан доказ да су убијени након заробљавања.

Заробљеном војнику Мирку Пекићу, муслимански џелати су пуцали кроз уста. Ова жртва у стидном предјелу имала је три убодне ране нанесене оштрим предметом. Томић Николи глава је расјечена сјекиром, а Пери Тадићу су оштрим предметом извађене очи. Пудић Синиши, старом 19. г., одсјечена је ушна шкољка.

У Брчком је 14. март био дан жалости а туга се надвила и над мало српско насеље Грбавицу, које је у једном дану изгубило пет својих момака. Ожалошћеном скупу предсједник Извршног одбора скупштине општине Брчко Миленко Војиновић ипак је рекао: "Ми ћемо тијела њихових војника враћати онаква каква их нађемо на бојишту, а њихови заробљеници од нас ће на размјену долазити без огреботине начињене српском руком. Ми смо хришћански народ и то треба да останемо." □

Радмила ЖИГИЋ

ИСПОВИЈЕСТИ СИЛОВАНИХ ЖЕНА (2)

Драма новиградског збјега

У кућу је ушло још 15 људи. Били су полупијани, церекали су се, пуцали у ваздух. Као из даљине, допирали су до мене гласови: "Хајде, Јозо, послужи се, видиш да је мала дарежљива." "Нека чека, није ми сада до ње, дај ми ту пиву."

У окружењу шеснаест хрватских села и саме вароши Оџак вјековима су живјела четири српска насеља: Нови Град, Доња Дубица, Трњаци и Струке и заселак Доњи Свилај. У прошлом рату усташе су у овим селима убили 713 мјештана. Једнако беспомоћни били су оџачки Срби и у прољеће 92. године. Хрвати су их напали 19. априла, када је из прекосавског насеља Јаруге ракетиран Нови Град. Срби из Дубице, Трњака и Струка повукли су се у ово насеље како би се заједнички бранили. Тако је настао новиградски збијег, чија ће трагична одисеја постати синонимом судбине српског народа на просторима бивше БиХ гдје год се нашао у мањини. Новиградски збијег се бранио двадесетак дана а онда је Кризни штаб Оџака обећао да ће их пустити на територију под контролом српских снага под условом да предају оружје. Колона дуга неколико километара кренула је из Новог Града и није стигла до Оџака. Сви мушкарци, доби од 17 до 90 година, завршили су у затвору а жене и дјеца су враћени у Нови Град. Тада су почели злочини...

Поново у рукама злочинаца

У топлу кухињу полако се увлачио сумрак. Ликови више немају оштрину. Још је рано да се пали свијећа. Сузанина мајка кува другу кафу. Сузана ћути. Питам за други пут. Ћути, а онда ипак проговара:

- Десило се то девет дана касније, тачније 12. јула. Само пет дана послије тога у Нови Град је ушла српска војска. Било је око осам часова, љето, још се све видјело. Пред кућу Панте Тадића дошла су двојица усташа и све су нас, око 30 жена и дјеце, постројили. У међувремену стигао је још један њихов који је стражарио. Кад ме је један од њих ухватио за руку, почела сам вриштати. Жене су се узмувале, протестовале, викале. Неколико удараца кундаком и штаповима учинило је да у дворишту завлада тишина. Мене и још једну дјевојку, Весну, која је отишла из Новог Града послије ослобођења, буквално су убацили у ауто. Одвезли су нас у Ново Село. Тада ме је силовао усташа звани "Чутура". У кућу је ушло још 15 људи. Били су полупијани, церекали су се, пуцали у ваздух. Као из даљине, допирали су до мене гласови: "Хајде, Јозо, послужи се, видиш да је мала дарежљива." "Нека чека, није ми сада до ње, дај ми ту пиву." Соба ми се окретала, била сам сва ознојена, од гађења, од страха. Осјећала сам тупи бол у стомаку.

У соби је владао мук. Чуло се дисање. Умириле су се чак и Сузанине мале сестре које нису разумјеле причу, али су дјечјим инстинктом осјетиле да је ријеч о нечем страшном. Једна од њих, мало старија, са лијепим црним очима, наслонила је главу на Сузанино кољено.

- За сат времена још су тројица... (уздах). Онда су ме вратили кући. Наредне дане сам се скривала у шуми, све док није дошла наша војска. Сад се и тата вратио из ропства, било му је јако тешко кад смо му испричали шта нам се дешавало. Сад је све ипак добро, али жива више не бих била овдје да се они врате.

Родићеш усташу

Зове се Миља и припадала је оном типу жена за које се у народу каже да вагају 50 килограма са креветом. Муж јој је погинуо још у априлу док се Нови Град борио у окружењу. Остала је сама са још троје дјеце.

- Било је један сат послије поноћи - почиње Миља своју трагедију. - У кућу је ушао Маријан Брнић са још петорицом усташа. Са њим су били и Јозо Барукчић, Илија Главаш, Паво Главаш и Мартин Барукчић. По причама старијих сви су припадали озлоглашеним усташким породицама из прошлог рата. "Ову овдје хоћу, ову у црнини, четничку удовицу", рекао је.

- Кад сам се почела опирати, један од њих је викнуо: "Шта неће, кучка, гдје су јој дјеца!" Допустила сам да ме изведу. Присилно су из куће Мире Броћила, гдје смо спавали, извукли још двије жене. Дошли су са два аута. Одвезли су нас у Посавску Махалу, у кућу Мате Барбара, и распоредили по собама. Мени је прво у собу ушао Марјан Брнић а потом и остала четворица. Кад сам се почела опирати, тукли су ме, крв ми је цурила из уста. "Смири се, кучко!", вриснуо је Илија Главаш и ошамарио ме. Псовали су ми четничку матер, пријетили да ће ми побити дјецу. "Доводићемо ми тебе овдје сваку вече, запамтићеш да се не можеш опирати 'ватреним коњима'." Шта да кажем још, силовали су ме њих петорица. Пред зору су нас све отјерали кроз шуму кући, пуцајући за нама. За мном је остајао крвав траг. Отишла сам у њихову станицу милиције у Новом Граду да пријавим силовање и тражим дозволу за одлазак љекару пошто сам цијели дан крварила.

Миља још има тамне колутове око очију и црвене, натечене капке. Живи у страху и пет мјесеци након ослобођења Новог Града. Вратиће се они, каже. Остао је страх због дугих ноћи скривања, бриге за дјецу. Дуго је била болесна и сада осјећа посљедице.

- Родићеш усташу, говорили су ми...

Радмила ЖИГИЋ

(Наставиће се)

СТРАДАЊЕ СРБА ИЗ БРАДИНЕ

Остали су безимени гробови

"Чујем псовке, ударце, чујем и ријечи којих сам се највише ужасавала. Силујте их! Језа, ужас! Женски крици проламају се затвором. Зидови јече, али помоћи нема. У тој ћелији све Српкиње биле су силоване. "Било их је", кажу, "пет".

Са синчићем и кћеркицом Мирјана Куљанин, до пред рат учитељица из Брадине, привремено уточиште нашла је код сестре у Раковици, мјесту надомак Хаџића, двадесетак километара западно од Сарајева. Без мужа и топлог породичног дома и са безброј рана на срцу, са неизмјерном горчином и боли, стрепи да ли ће се икада моћи вратити нормалном животу. Злочиначка рука првих комшија муслимана спалила је Мирјанин дом у Брадини и заклала јој мужа. Учинили су то они које је сматрала за најрођеније - њени бивши ученици.

Гроб без крста

Брадина је гробница многих Срба, бивших становника овог мјесташца на путу према Коњицу. Ријетки су они који су покопани, а већина је остала несахрањена на прагу своје куће, или су запаљени заједно с њом. Само захваљујући великој храбрости и одлучности, Мирјана је под кишом метака успјела одмах поред куће, испод собних прозора, ископати гроб и сахранити свог мужа без запаљене свијеће и погребног обичаја. "Гроб сам цијелу ноћ са мајком покојног супруга копала у мраку. Његово измасакрирано тијело лежало је у кући", болно саопштава Мирјана о том кобном 25. мају прошле године, када се збила голгота Срба из Брадине, и када почињу њихове патње у муслиманско-хрватским логорима у: Тарчину, Пазарићу, Коњицу и Крупи.

Затворске дане Мирјана је провела у Коњицу у мрачним и влажним ћелијама тамошњег муслиманског МУП-а. "Након покоља Срба у Брадини, хапшења жена и дјеце и паљења српских домова, који су прије тога опљачкани, почели су и жестоки обрачуни међу самим муслиманима због ратног плијена, али и борбе за власт. Живот је тако изгубило девет муслимана. Убијени су на исти начин на који је убијен и мој муж и још петорица Срба из Брадине - одсијецањем главе и испаљивањем метка кроз срце. Знајући да сам свједок њиховог обрачуна због пљачке и борбе за власт хтјели су ме убити или протјерати. Послали су ме у Коњиц на саслушавање. Испитивао ме је муслимански милиционер по имену Делалић. Тако су га звали", каже Мирјана.

Умјесто на саслушање, Мирјану су са још двије жене из Брадине њени бивши ученици муслимани ноћу одвели до зида уз саму обалу ријеке Неретве. "Извели су нас из камиона. Сабласан мрак. Неретва хучи и чека нас. Била сам убијеђена да је дошао крај. Нисам жалила свој живот. На уму су ми била само дјеца. Зар да у два дана остану без оба родитеља? Какве ли судбине?", потресно прича Мирјана.

Био је ту и неки зид уз који су их прислонили, одмакли се неколико корака и уз погрдне ријечи, увреде и презир репетирали пушке. "Нису пуцали. Хтјели су нас само уплашити, као да то већ нису довољно учинили", каже Мирјана.

Сјећања боле

Поново слиједи затвор уз премлаћивање и псовке. Свака друга ријеч била је "четничка курво", а сваки други ударац - песницом у главу. "У том затвору тај Делалић, његов управник и још један судија - иследник, испитују нас и пријете. Тјерају да признамо гдје се крију четници у Брадини, гдје су им земунице и шта смјерају", прича Мирјана с ужасом у гласу и очима, и наставља: "Ма, какви четници, какве земунице! Ниједног Србина у Брадини тада није било - били су или поубијани или позатварани у тарчински силос".

Мирјана се присјећа како су из сусједне ћелије допирали крици. Као да се то све догађа овога тренутка, она каже: "Чујем псовке, ударце, чујем и ријечи којих сам се највише ужасавала. Силујте их! Језа, ужас! Женски крици проламају се затвором. Зидови јече, али помоћи нема! У тој ћелији све Српкиње су силоване. Било их је, кажу, пет".

Мирјана Куљанин је у коњичком затвору остала само једанаест дана - једанаест најцрњих дана у њеном животу, једанаест дана који су јој уништили душу, нарушили здравље и заувијек усадили муку и бол. Када су је, најзад, пустили из затвора, умјесто своме дому пошла је у почетку незнано камо. Она више није имала ни куће ни породице. Њен животни сапутник остао је сахрањен у дворишту испред куће. Са двоје нејаке дјеце, сином и кћеркицом, који су за вријеме њене голготе били збринути код баке - Мирјанине мајке, ипак се нада да ће рат и несрећа кад-тад стати. Али ко, и како, да из њених сјећања одагна слике које је море: гроб њеног мужа, пламен који прождире њихову кућу у Брадини и кошмарно преплитање некад невиних дјечијих, а сада злочиначких погледа њених бивших ученика!? □

Милан НОГО

Масовна гробница

ИСПОВИЈЕСТИ РАЗМИЈЕЊЕНИХ СРБА

Унапређење за мучитеље

У српској општини Бихаћ (Рипач), посредством Високог комесаријата УН стигло је 230 ратних заробљеника из муслиманских затвора, међу којима је било највише цивила ухапшених само зато што су Срби. Многи од њих дошли су у готово изнемоглом стању са видљивим траговима батинања, дављења, ломљења зуба... Многи од њих су се, због чланова породице који су остали на подручјима под муслиманском влашћу, уздржавали од јавних изјава. Шта је са осталим Србима са списка, и да ли ће они икада бити ослобођени и пребачени на територију Републике Српске, нико, међутим, није могао поуздано да каже. Индиције постоје, како кажу наши саговорници, да их је извјестан број ликвидиран под окриљем ноћи, али је извјесно и то да је Високи комесаријат УН изнevјерио постигнути договор, јер је, као што је познато, српска страна пустиле све муслимане који су изразили жељу да напусте српске територије, за разлику од муслиманске која није дозволила исељавање многобројним Србима.

"Имали су спискове свих Срба. Најтеже је било у затвору Луке. Тукли су нас свакодневно по неколико сати", говори бивши затвореник С. Б. "У Лукама је доста Срба страдало од најмонструознијих мучења. Људима су ломили прсте, сјекли уши и вадили зубе. Већина људи није долазила себи по неколико дана. Једном ријечју, затвор Луке био је прави логор смрти. Најокорелији "преваспитач", према казивању нашег саговорника, био је Јосип Шантић који је имао задатак да свакодневно мучи по двојицу Срба. Поред Шантића у мучењу Срба нарочито су се истицали Фадил Мујић и Хамдо из Орљана. Сви ти српски мучитељи високо су котирали на срамној хијерархијској љествици а унапређења у служби су добијали на основу измишљања нових метода "преваспитавања". Када се С. Б. након пуштања из затвора вратио у свој родни Осродак, његове комшије муслимани су га поново ухапсили и затворили у основну школу гдје је био свједок нових иживљавања муслиманских фанатика над српским женама.

Наш други саговорник Б. Ј. из Бихаћа додаје: "Ових посљедњих девет ратних мјесеци живота у Бихаћу било је више него стравично. Ја нисам био у логору, али кућни притвор био је у појединим тренуцима тежи. Хрватско-муслимански бојовници су упадали у станове и тукли нас. Носили су из станова све што им се свиђа. Нисмо смјели да се јавимо. Према Србима су се исто понашали и муслимани који су се досељавали у Бихаћ из Санског Моста, Петровца, Приједора. Хране смо имали веома мало. Ако и имаш паре мораш молити комшију да ти нешто купи у три продавнице колико их је радило у граду. Уколико не купи и узме ти паре ниси смио ником да се жалиш. Тешке тренутке преживљавали смо и када би нам неко дошао у посјету. Донесене поклоне Шантићева руља је присвајала себи. Од једног печеног јагњета доносили би нам само кости, уз повике: 'Четници ово је за вас. За исхрану смо добијали минималне количине хране, тек толико да се преживи", причају своју голготу бивши затвореници покушавајући да задрже сузе. □

Раденко КОВАЧЕВИЋ

ПОМОЋ СРБА ИЗ ИНОСТРАНСТВА

Крајина у срцу

Срба на Глођанском брду

Све што љекари на ВМЦ-у у Бања Луци могу учинити у лијечењу рањеника, углавном зависи од успјеха фармацеутске службе, односно од труда и залагања апотекара у снабдијевању лијековима и другим санитетским материјалом. Све се то чини са више или мање успјеха, у границама материјално-финансијских могућности ВМЦ-а.

На сву срећу, већ од самог почетка ратних дејстава, наши радници у иностранству устали су на ноге и кренули у акцију прикупљања помоћи, нарочито лијекова. Многи од њих су звали из: Њемачке, Швајцарске, Шведске и других земаља, интересујући се који су лијекови најпотребнији. Невоља је у томе што су то били појединци, невични том послу, тако да се прикупљало и слало оно што у датом тренутку и није било најпотребније. Крајем 1991. године, стигли су у Бања Луку: Гламочанин - Дане Гверо, запослен у Њемачкој, Купрешанин - Душан Дувњак и Бањалучанин - Драган Ковачевић, који су донијели лијекове и новац за набавку санитетског материјала. Дане Гверо је послије долазио чак пет пута. Једном приликом је и сам довозио двадесетотонски терет у коме је, између осталог, било и неколико десетина инвалидских колица. У његовој пратњи били су и Драгољуб Клачар, родом из Бања Луке, и Анђелко Ђурић из околине Модриче. Помоћ је била вриједна око 100.000 ДМ.

На прикупљању и организовању помоћи у Штутгарту и околини највише ради Коло српских сестара под окриљем српске православне цркве. У овој организацији врло радо помињу свештеника Слободана Миљевића.

Све то траје већ двије године. У току прошле године бањалучком ВМЦ-у помоћ је стизала чак 60 пута, а у овој години у 17 наврата. Најновија драгоцјена помоћ стигла је почетком фебруара од српског хуманитарног друштва - Змијање, из Швајцарске. У прикупљању ове помоћи посебно су се истакли: предсједник Славко Благојевић, Бошко и Милан Илић, те Ранко Клинцов, Бошко Милошевић и Петар Рачић. Треба указати и на хуманост Бањалучанке Љиљане Валтер која је заједно са својим супругом - господином Годијем Валтером, за хуманитарне потребе купила камион. Чланови овог хуманитарног друштва за потребе ВМЦ-а у Бања Луци донијели су велику количину најпотребнијих антибиотика у вриједности од осам и по хиљада франака. □

Митар ПЕЈИЋ

У БАЊИ МЉЕЧАНИЦИ, ЦЕНТРУ ЗА ФИЗИЈАТРИЈУ, РЕХАБИЛИТАЦИЈУ И БАЊСКИ ТУРИЗАМ

Лијечење и први кораци

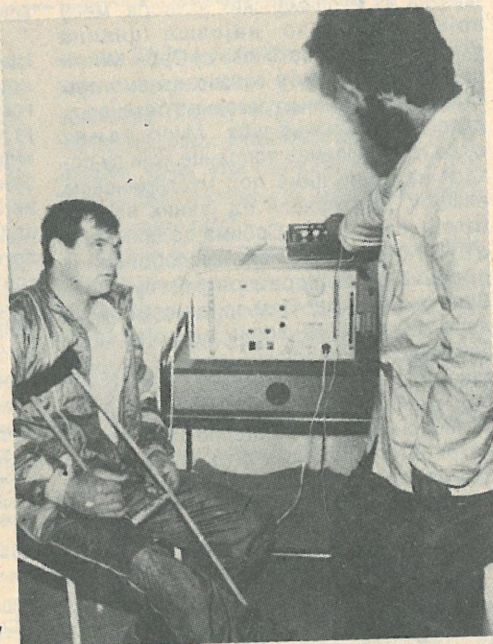
Бржи опоравак уз терапију * Крајем седмице болесници дочекују посјетиоце или одлазе кућама * Савремена опрема и сумпорна вода помажу стручном тиму у лијечењу * О друштвеном животу установе бринуће и управа

У лијепом предјелу планине Козаре, код Међувођа, већ седму годину отворена је бања Мљечаница, изграђена у природном амбијенту, за опоравак болесника. У овим ратним условима посјећују је све више тежи пацијенти, највише са ратишта. Њихови први самостални кораци и све друго што представља дио болничког живота у овој установи остају у памћењу и стручне екипе, особља које брине о њиховом опоравку. Недавно су у бањи Мљечаници приредили концерт млади ентузијасти, чланови ансамбла "Пелагић" из Бање Луке. Угледни гости, међу њима представници Војске Републике Српске често долазе у ову средину.

Ратко Радишић, директор Центра за физијатрију, рехабилитацију и бањски туризам, потврђује изузетно занимање посјетилаца за долазак у бању Мљечаницу.

- Вјероватно ћемо промијенити статус, јер је већ иницирано да будемо војна установа. Сада су активно ангажована у бањи четрдесет и четири запослена. Љековита сумпорна вода и савремена опрема пома-жу бржем опоравку пацијената. Центар је замишљен за медици-нску рекреацију. На жалост, дошло је ра-тно вријеме, па проје-ктна документација коју посједујемо за остале садржаје чека боља времена. Пацијe-нти остају двадесет и један дан, или дуже, колико то услови лије-чења захтијевају. Угла-вном су то повријеђени на ратишту, који у ову бању долазе послије хируршких интервенција. Постижемо добре резултате, а посједујемо три физијатра и млађи стручни тим који може да дјелује упркос садашњим економским и финансијским потешкоћама, каже Ратко Радишић, директор Центра.

У вријеме нашег доласка међу пацијентима су били и Милан Лопар из Томашице код Приједора, Ранко Панић из села Парнице код Козарске Дубице, Радомир Петковић из Козарске Дубице, Раде Бијелић из Српске Петриње, те Бруно Укмар из Бање Луке. Болесници су задовољни лијечењем, смјештајем и особљем. Недостаје им друштвени живот. Рајко Гончин, двадесетпетогодишњи борац из села Совјака под Козаром лијечи се дуже времена и дошао је у Мљечаницу након опоравка на Хирургији у Бањој Луци. Већина болесника мјесто у Центру мора да чека јер су капацитети најчешће заузети. Бања Лука броји укупно 135 лежаја.

Рехабилитациони центар бања Мљечаница код Козарске Дубице

- У прољеће, када услови дозволе, отворићемо и мјеста у бунгаловима - каже директор Радишић.

Уз помоћ Војске Републике Српске те хуманитарних организација лакше су преброђавају организационе тешкоће које прате ову установу. Управа жели да болесницима омогући што угоднији опоравак, организује долазак штампе, и обезбиједила је сателитску антену за ТВ програм, како би вријеме проведено на лијечењу текло што брже. □

Јагода ПРЊА

Фото: Миленко ШУКАЛО

БАЊАЛУЧКИ ЛИКОВНИ ЖИВОТ

СЛИКЕ ВЕРЕ ПУЈИЋ-БАЛАБАН

Бањалучка умјетница Вера Пујић-Балабан приредила је самосталну изложбу слика. У Дому Војске Републике Српске у Бањој Луци посјетиоци могу разгледати двадесет и осам њених слика у уљу, урађених у протеклих пет година. Ријеч је о пејзажима црногорских и далматинских предјела, уз градске и сеоске мотиве настале захваљујући ранијим скицама. Изложбу је уочи 8. марта отворио пуковник Милутин Вукелић, помоћник команданта Првог крајишког корпуса.

Дио прихода са своје седамнаесте самосталне изложбе Вера Пујић-Балабан намијенила је у хумане сврхе, за породице погинулих бораца.

"Задовољна сам изложбом и посјетом. Изложене слике жељели су да виде и представници Војске Републике Српске, и генерал Момир Талић. Изложба је продајног карактера, па очекујем да ће се овој хуманој акцији одазвати и бањалучки привредници. Дио прихода намијенила сам породицама погинулих бораца и била бих најсретнија када бих могла да им уручим тај дар", каже Вера Пујић-Балабан.

Протеклих пет година бави се ликовним радом, а истиче да су јој у организацији изложбе помогли и покровитељи, највише Војислав Глигорић, директор "Албатроса".

"Сматрам да су нам и у овим тешким временима потребна љепота и умјетност, а Бања Лука има доста умјетника и везиља по традицији, који могу да излажу." □

"СРПСКА ВОЈСКА" ПИТА МИНИСТРА ДР ДРАГАНА ЂОКАНОВИЋА:

Како обештетити жртве рата

Шта чини власт за породице погинулих и инвалиде рата? До одговора на ово питање покушали смо доћи у Министарству за питање бораца и жртава рата при Влади Републике Српске, које је основано одлуком скупштине на њеном засједању 16. јануара.

На основу података које износи министар др Драган Ђокановић у прва три мјесеца рада Министарство, чије се конституисање полако приводи крају кренуло је у акцију стварања датотеке података по општинама којима ће бити обухваћени сви погинули борци, ратни инвалиди као и чланови њихови породица. Сви прикупљени подаци након тога биће унешени у јединствену базу података на нивоу републике. У оквиру Министарства основаће се и институција за хуманитарне послове која ће дјеловати заједно са Српском православном црквом. У њеном домену дјеловаће неколико фондова као што су фонд за дјецу и фонд за родитеље погинулих бораца који нису у стању да се сами издржавају, фонд за бањско лијечење итд. Пошто у условима рата привреда није у могућности да издвоји већа средства за инвалиднине и збрињавање породица погинулих, ови фондови би представљали додатни али и врло важан извор средстава, јер би у оквиру њих средства била прикупљена од добротворних и хуманитарних организација, као и приватника и грађана у и изван Републике Српске.

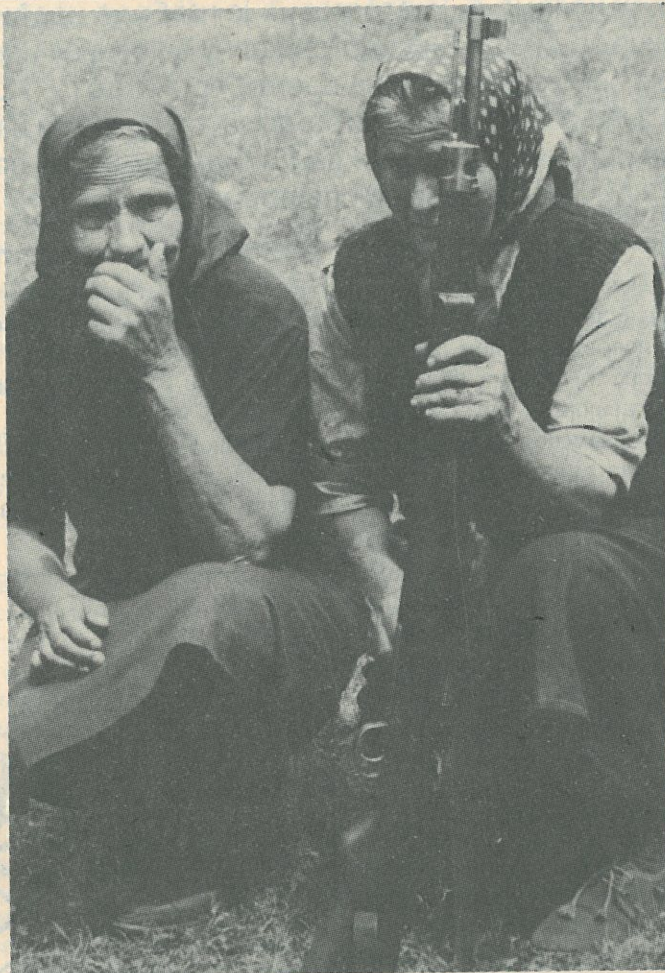

Фото: М. ГОВЕДАРИЦА

Прописи који сада постоје упућују инвалиде и породице погинулих бораца на Министарство одбране и дијелом на Министарство за здравство, рад и социјалну заштиту. Министарство одбране на основу правилника из Службеног гласника бр. 12, дужно је да преко војних јединица исплаћује средства за трошкове сахране, једнократну помоћ рањеним борцима и једнократну помоћ породицама погинулих бораца. Све ове обавезе подмириване су на основу средстава из буџета Републике. У договору са представницима Владе и Министарством одбране, како говори министар Ђокановић, предложиће се укидање ове одредбе и припрема новог закона у коме стоји да је рат почео 17. августа 1990. г. нападом усташког ХДЗ-овског режима на српски народ у Хрватској. Сви они који су тада кренули да помогну српском народу, било из Србије, Црне Горе или БиХ, сматрају се учесницима ослободилачког рата за очување или државотворност српског народа. Нови закон ће бити тако конципиран да ће обезбјеђивати апсолутну заштиту српским борцима, инвалидима и породицама погинулих.

До усвајања овог закона бригу о њима и даље води Министарство одбране, иако се захтјеви за обештећење већ сада могу поднијети новоформираном Министарству за питање бораца и жртава рата. Процедура око обештећења инвалида била би следећа: "Ако је борац рањен и при томе постао инвалид било које категорије прво мора да заврши болнички третман и рехабилитацију који су му, за сада, обезбијеђени у СРЈ. Након тога борац са свом потребном документацијом коју носи из болнице долази у ово Министарство на Палама и подноси захтјев".

Важно је и додати да ће се паралелно са рјешавањем питања инвалида и породица погинулих бораца рјешавати и питање цивила инвалида.

На крају овог текста ипак се мора подвући основни проблем. Како и на који начин у условима када је проглашена мобилизација, када је привреда готово потпуно стала и када они који су почели овај рат још увијек атакују на животе и опстанак Срба, обезбиједити што већа средства којима би се омогућила исплата колико-толико пристојних надокнада ратним инвалидима, породицама погинулих бораца и цивилним жртвама рата.

Александар ПЕТРАНОВИЋ

ДОКТРИНА ИСЛАМА У "ИСЛАМСКОЈ ДЕКЛАРАЦИЈИ" А. ИЗЕТБЕГОВИЋА

Фундаменталисти на слепом путу

Спроводећи стратегију ислама А. Изетбеговић је изабрао краћи пут - ратни, што је имало кобне последице за бившу БиХ као државну заједницу народа три различите вероисповести. Срећом српски народ је на време "прочитао" - "Исламску декларацију" и на време ставио до знања исламским вођама да тај програм и план овог пута неће проћи, да ће наићи на српске барикаде и да ће бити протеран са простора српских земаља за сва времена.

Суштина поруке "Исламске декларације" је управо њен позив муслиманском свету на акцију за ширење доминације исламске културе и исламског покрета у целом свету; у покушају доказивања супериорности ислама над свим другим идејама и системима, у освешћивању муслимана и позиву на "стварање јединствене исламске заједнице". Као снагу за реализовање програма исламизације Алија прозива 700 милиона муслимана.

Да би се многобројне масе муслиманског света мобилисале за остваривање идеја својих вођа он је, као и многи пре њега, изабрао Ислам као мисао, филозофију живота и веру. Помоћу кодекса исламске вере настоји да инспирише, дисциплинује и активира успавану енергију за реализовање идеје исламизације, што ће рећи стварање такве кохезије и аквититета муслиманског света којима неће бити препреке у покоравању "паганских" народа.

Опасни опијум за народ

За разлику од хришћанске, и других религија, Ислам претендује не само на уређивање духовног него и световног живота верника, при чему код муслиманског света не може бити атеиста. Али он се не задржава на бризи о људским душама него тражи да се и цео свет уреди на тим основама, да се тој идеји подреди целокупна људска пракса. Тражи да човек нема своју индивидуалност, него да је свим својим бићем и идејама у служби Исламу, што ће рећи челнику, императору и владаоцу такве једне обликоване масе људи.

Инсистирајући на јединству науке и религије Ислам настоји да тако замути свест човека о рационалном и ирационалном, о збиљи и фанатизму о стварности и веровању, да он сам, у ситуацијама деловања деструктивних сила било које врсте, не буде у стању да разлучи узрок и последицу, истину и заблуду, нити правог кривца за настале непријатности у његовом животу. Та идеологија је тим опаснији опијум за народ што више настоји да у себи споји неспојиво - науку и религију, злоупотребљавајући и вулгаризујући на тај начин биолошко и духовно јединство у човековом бићу. Она тиме богатство духовне (психичке) природе човека редукује на веру - у натприродно, божанско, у исламску религију, заводећи муслиманске народе на криви колосек и водећи их ка потпуном идеолошком супротстављању западној-световној цивилизацији. То на крају води сукобу две цивилизације које су непомирљиве не само у духовној него и материјалној сфери живота.

Налазећи се пред дилемом прихватања (потпуног или делимичног) западне цивилизације или њеног одбацивања, Изетбеговић се радије приклања својим азијско-афричким истомишљеницима који би да свету наметну њихов избор уређења овоземаљског живота људи.

Исламска "песма"

Он жали што је секуларна (официјелна) Турска, напуштањем арапског писма и прихватањем латинице, како он каже, изгубила своје "сјећање" и своју прошлост. Тиме он покушава да подсети Турску на њену "славну историју" у време османског царства кад је освајала свет. Он осећа да му за његову исламску револуцију недостаје војна сила те покушава да за ту улогу искористи Турску. А овој не треба много наговарања да покуша поновни успон до нивоа регионалне, па и светске војне силе.

Подстичући Турску да крене у офанзиву Алија јасно ставља до знања да је "Турска као исламска земља владала свијетом", а да Турска као лаичка, секуларна држава ("еуропски плагијат") представља трећеразредну земљу. Анализом Кур'ана посредно признаје да је и читав живот исламског света, за чију се он ренесансу свесрдно залаже, уређен као и та празна књига, која представља дрил мисли и збрку контраверзних савета и учења. И он сам је, како се види у пракси, контроверзан, превртљив, непоуздан у комуницирању са околином и у целини се види да је из Кур'ана учио животну филозофију.

Алија у перспективи види само исламски пут, и за стварање нове интелигенције која "исламски мисли и осјећа". Она би, затим, "истакнула заставу исламског поретка и заједно с муслиманским масама кренула у акцију за његово остварење".

Међутим, А. И. није довољно схватио исламску стратегију па пожурује и иницира исламску свест да предузима радикалније кораке на својој путањи. Те лидерске амбиције и покушај самопромоције за спасиоца исламске ствари макар и у локалним размерама, коштаће, наравно, највише муслимански живаљ у бившој БиХ. Очигледно је да је он својом исламском "песмом" намеравао да "усрећи" и друга два конститутивна народа у БиХ.

Исламски комунизам

А. И. инструише да муслимани морају да се боре за стварање муслиманске средине око себе и муслиманске заједнице, тј. муслиманског поретка. Ислам је интегралан начин живота муслимана. У њему се потпуно сједињују вера и понашање. "Не може се исламски вјеровати, а неисламски радити." То указује да је дубоко у исламској вери основана борба исламиста за исламизацију целе средине у којој живе, па и целог света.

Западно законодавство Алија сматра преокупираним па поручује да "треба престати доносити законе а почети одгајати људе". Ово "одгајање" зна се шта подразумева кад је у питању исламски одгој. Ислам и јесте интегралан поредак по Алији, зато што се у њему "вјери придружио закон, одгоју сила". Укратко, учење Ислама проповеда доктрину да без чврстог споја верског и правног, односно без јединства вере и политике нема ни исламског поретка, а тиме нити ефикасног уређења друштва.

Према томе, нема ни говора о коегзистенцији исламског и неисламских друштвених система и поредака. То је један од најважнијих закључака из дефиниције исламског поретка ("неспојивост Ислама и неисламских система"). Ислам искључује могућност деловања било које друге идеологије на свом подручју. Цела држава, дакле, мора да подржава моралне концепте исламске религије. Алија је у томе доследан кад тврди да Ислам, који представља религију без мистике и науку без атеизма, може "подједнако интересовати све људе без разлике". Дакле, Ислам би требао бити замена за све социјалне системе и једино универзално решење за светски поредак.

У погледу својинских односаА. И. фактички прокламује "исламски комунизам" када проповеда да су сви извори друштвеног богатства у својини исламске заједнице. Приватна својина, по одредбама Кур'ана, подвргнута је "обавези њене употребе у опће корисне сврхе".

Опасност за православни свет

Пред муслиманским земљама, како тврди Алија, нема друге алтернативе до уједињења. Тиме ће оне осигурати свој опстанак, а под тим се подразумева, с обзиром на незауствљиво висок наталитет муслимана, експанзионистичка панисламска политика и заузимање простора хришћанских народа који, због ниског наталитета, и тако лагано, али сигурно изумиру.

Говорећи о борби муслимана против, како он каже, ционистичких Жидова, Алија открива доктрину исламске борбе за своје циљеве када каже: "... За исламски свет и све Муслимане у свијету постоји само једно рјешење: наставити борбу, проширивати је и продужавати је, из дана у дан, из године у годину, без обзира на жртве". Иако он ту борбу адресира на случај борбе Палестинаца, није тешко препознати укупну стратегију наступања Ислама и на општем плану.

У закључку свог "дела" Алија тврди да је "муслимански свијет већ сада стварна емоционална заједница свјетских размјера, можда једина вишенационална емоционална заједница у свијету". Та осећања муслимана, као потенцијалне силе, поручује Алија, треба претворити у активне силе, тако да се за сада емоционална исламска заједница претвори у "организирану, свјесну заједницу". За то је неопходна организована заједничка борба. За организовање те борбе Алија предлаже стварање "покрета са јединственим основним циљем и програмом", као услов препорода у свакој муслиманској земљи. Алија поставља и задатак том покрету: "Овај покрет ће окупљати изграђене, одгајати неизграђене, подизати и позивати, дефинисати циљеве и налазити путеве до њих". То као поруку Алија упућује свим муслиманима света подсећајући да су за његово остварење потребне и жртве уз Божји благослов.

Тако закључује Алија свој програм исламизације БиХ, који се уклапа у стратегију панисламизма. Срећом Срби су добро "прочитали" Алијину "Декларацију" и на време ставили до знања и њему и другим исламским вођама да тај програм и план овог пута неће проћи, да ће наићи на српске барикаде и да ће бити протеран са простора српских земаља за сва времена.

Сад је време да и други православни, а и остали хришћани, схвате пионирску борбу српског народа против исламског фундаментализма и као своју борбу и да му пруже заслужену помоћ у тој борби. □

Др Станко НИШИЋ

ПРИЧЕ ИЗ ПАКЛА 92.

Лелек гроба

НЕЂО ШИПОВАЦ

По цијелу боговетну ноћ цвиле два пса на бријегу испред разрушене куће. Стењу жаловито и јадовито као да оплакују два господара, или као да објављују њихову врло брзу смрт. Разрушену кућу видим када је вријеме за гледање, али псе не видим ни кад није вријеме за то. А пси завијају упорно и без престанка, неким тако псећим-људским гласовима који црпу снагу из дна кичмене мождине, сједињујући жмарце и мраве у крви, творећи нарочит и нечувен вапај.

Однекуд ми на памет паде да сам давно некад писао пјесме под насловом "Лелек гроба" и "Звоно које јеца". Не знам, међутим, какве везе имају те двије пјесме са ова два пса на бријегу испред порушене куће. Из ње се данима диже дим од споро сагоривих ствари, дим који кади, као нека кужна змијатјералица, долину испод бријега засађену исправљеним или положеним небодерима и зградуринама-спаваоницама, сада мучионицама и трпионицама, изрешетаним кишом пјешадијске муниције и артиљеријским гранатама разних калибара. Кукут паса с бријега лијепи се за олупине зграда по којима су полегли отровни облаци и крпетине неба што клечи око растурених лешева које сукобљене стране споро скупљају и одвлаче.

Како ли изгледају ти учвијељени пси што плачу попут људи које је већ напустила свака људскост?

Крупни, вјерни шарпланинци? Или хронично сјетне џукеле, побјешњеле без људи у врховима дивљих планина и љетних испасишта? Или су то они пси који до јуче нису лајали за караванима да бих их задржали, него да би их упозорили иду ли исправним путем? Јесу ли то они пси које ниси могао подмитити са огуљеним костима, или они који су тако вјерни да једноставно не вјерујеш да човјек заслужује такву пажњу?

Бог зна!

Према се увијек држало да тамо гдје су пси морају бити и људи, овдје се причало, као сигурно, да у кући више нема људи, односно да нема ни куће, али су пси пред омеђином остали, да својим шакалским завијањем свједоче о трагедији која је задесила њихове господаре. Зашто је то мене подсјећало на лелек гроба и звоно које јеца? То је проблем писаца који губе памет јер нису рођени да живе у прадубоким временима! И то иде у прилог тези коју потврђују ова два пса да људи не морају бити тамо гдје обитавају керови. Додуше, Шопенхауер је једанпут узвикнуо: "Како би оздравили од бескрајног пренемагања, лажљивости и подлости људи да нема паса у чије искрено лице можемо гледати без неповјерења!?".

Пси са брда су западали у посљедњи стадиј патње, тако ми се чинило, јер сам и сам био патник и у прошлом и у овом рату, а људи који су дубоко патили најбоље разумију и животиње које трпе, и саосјећају с њима...

И док су два пса с бријега завијали као усудни проклетници, преносећи своју патњу на људе у тој мјери да је свако желио да је што даље од зоне чујности њихових цвиљења и самомучења, распитивао сам се од случајних намјерника ко су, чији су, шта се догодило, када...

Информације бијаху штуре и непоуздане, али све су се сводиле на то да је несрећа која је задесила кућу на брду велика и страшна, да су људи и дјеца поубијани, можда-поклa... - не смијем ни да изговорим ту одвратну, деспотску ријеч, затим спаљени заједно са својим стварима, а пси избјегли њихову судбину сасвим случајно и на своју штету.

И на своју штету, рекох.

Бог зна!

И више од тога - на штету свељудског лога, од прародитеља Адама и Еве до наше дјеце. Кад човјек плаче помажу му сузе, од којих је образ чистији од било каквог прања, а очи млађе и бистрије. Али кад ридају животиње, кад завијају, нема суза и зато је њихова мука већа, намјерљивија и надалеко баца своју јеку, као земљотрес или као поруке Страшног суда и Апокалипсе. Из животиња плаче мајка природа, ридају праелементи - ваздух, земља, аветињски.

Потресни јаук паса с бријега разлијегао се преко Балкана и Мале Азије, Маслинове Горе, преко Назарета, Меке и Медине. Одбијајући се о азијатска горја враћао се на мјесто одакле потиче и одакле се и даље разлијеже, као клетва и пресуда људима-звјерима што пореметише од потопа дату хармонију и начеше морални закон над нама.

Завијају вјерни пси за људима које су чували и вољели, а од њих за ту љубав добијали чанак млаке попаре и оглодану кошчуру. Муче себе што их нису сачували од смрти и горег, самокажњавања са страшном патњом од које им се кида пасје срце, а људима пуцају бубњићи у ушима и лице црвени од ругобе и срама. Ријетка дјеца, заостала у овом несретном граду нехајем тешко предвидљивих догађаја и неодлучношћу препаднутих родитеља, највише се грозе завијања паса с бријега. Јер, они су псе познавали као играчке и као пријатеље. А ово сада - нарицање без престанка, цвиљење од којег им се крв ледила у жилама - мама, шта су им учинили, зашто плачу пси, дједе, бако, ујко, реци, молим те...

Бог зна!

"Лелек гроба" и "Звоно које јеца"!

Откуд ми у глави обриси ових пјесама док ноћима слушам запомагање паса-несретника? Зашто?

Умјесто одговора видим себе самог и несретног како се потуцам по плочницима Сарајева, Мостара, Београда, Загреба, Париза, посебно послије мајчине смрти, када више нисам био ничије дијете...

Као клетва родитељке Еве пјесник се уплиће у завијање паса-очајника клетих са бријега. У отромбољеном шеширу и изгужваном одијелу, погурен и мамуран, покисао и блијед као смрт, видио сам аутора тих пјесама како се пентра уз брдо, не могавши издржати притисак пасје патње која је била и његова колико и њихова. Као Ђура Јакшић птицама, и као светац рибама, он се прикрада псима да им олакша јад, прилази рушевини и испред ње угледа чудо - једног пса и једног човјека, окренутих један другом. У клечећем положају старац, а у чучећем пас, оба закрвављених очију. Завијају у један глас, не као два пса, него као два човјека, јер је одавно познато да је на свијету много више људи - паса, него...

Пјесник је дуго трљао своје никад испаване очи и придружио се човјеку и псу као трећи члан, од прве хватајући ритам и дубину нарицаљке, прихватајући је као властиту. Јер, старац је, очито, био изгубио све што је имао, дјецу и унуке, пас кућу коју је чувао од злих људи, а пјесник и онако није био ничије дијете, тако да је у њима препознао своје једине пријатеље и усуднике...

У задње двије-три ноћи завијање с брда чује се све слабије и слабије. Горе је у близини срушене куће тешка артиљерија и нико не смије да оде и види шта се с тројицом паса, односно с тројицом људи догодило. Али, у цијелој долини и даље се разлијеже јека од које пуцају уши и душе излијећу из тијела пут празног нега и ледених звијезда на њему.

Да, тако је, драги читаоче:

Уобразиља писца призвала је у помоћ самога себе, односно пјесника, који никако није могао бити горе на брду пред срушеном кућом. Не! Горе су били само човјек и пас, оба посвећена својој тужаљци, тешко је рећи који више - човјек-пас или пас-човјек. Њихова патња је превелика и не може се описати ријечима смртника - ни онога који је писао пјесме, ни онога који пише овај запис. Њихово завијање прераста у један паклени, пријетећи глас, најсличнији оном којим је Исус Незарећанин подигао Лазара из гроба и тако обједоданио своју божанску моћ.

Завијање с бријега слаби али не престаје. И чини се да ће трајати до Његовог повратка на земљу, када ће мртви праведници бити подигнути, а грешници праведно кажњени мукама које су наносили другима... □

ОДЛОМЦИ ИЗ ДЈЕЛА СВ. САВЕ

Живот Стефана Немање

БИЉЕШКА О ДЈЕЛУ И ПИСЦУ

"Живот Стефана Немање" од Саве Немањића, није посебно дјело, већ једна од почетних глава Студеничког типика. Сава је ово своје дјело писао у два маха: први пут у врло кратком облику у Хиландарском типику (између 1200 - 1205. године) и други пут много опширније у Студеничком типику (1208. године). Пишући ово своје дјело, Сава се, говорећи о почетку о Немањи као владаоцу, обилно служио Немањином повељом манастиру Хиландару, из које је преписао читаве ставове. Иако је по обиму мало и скромно, Савино дјело се одликује лаким и живим излагањем, јаким драмским описима и проживљеном осјећајношћу. Поред Немањине биографије, Сава је написао Карејски, Хиландарски и Студенички типик, Службу св. Симеуну, Писмо игуману Спиридону. Под његовим руководством и његовим залагањем преведен је са грчког и "Номоканон", збирка црквених закона. □

Болест св. Симеона и поука његова св. Сави

У седми дан месеца фебруара поче нешто мало да поболева часна старост његова. И одмах блажени старац, господин Симеон, позвав мене недостојна и унижена одасвуд, с тихошћу поче ми говорити свете и часне и слатке речи:

"Чедо моје слатко и утехо старости моје, сине, слушај моје речи, к мојим речима приклони своје ухо и, да не оскудевају извори живота твојега, сачувај их у својем срцу. Јер су живот свима који их налазе. Сваком храном храни срце, јер од њих су извори животу. Одбаци од себе опора уста и увредљиве усне удаљи од себе. Очи твоје нека право гледају, а веђе твоје да се крећу на оно што је праведно. Право ходи својим ногама и путове своје исправљај. Не склањај се на десно, ни на лево, јер путове оне с десна зна Бог, а развраћени су они с лева. А ти учи ономе што је право, да ти живот буде у миру. Сине, слушај моју премудрост, к мојим речима приклони своје ухо, да сачуваш моју благу мисао; оно што осећам, мојим ти устима казујем. Чувај, сине, закон оца твојега, не одбацуј поуке матере твоје. Јер је блажен муж, који послуша мене, и човек који путеве моје сачува. Не помешај се са безумним. Тражи премудрости да поживиш. Исправи знања на разум, јер онај који кори зле, навући ће на се мржњу, а онај који изобличава нечастивога, порећи ће себе. Не изобличавај зле, да те не омрзну. Изобличуј премудра и заволеће те. Покажи премудроме кривицу и биће мудрији, поуку праведноме и продужиће да је прима. Почетак је премудрости бојазан господња, а и знање светих ствари је разум, а разумевати закон помисао је блага. Јер оваквим владањем много ћете поживети и придодаће ти се године животу.

И, подигав руке своје, блажени их положи на врат моје грешни и поче плакати жалосно, и дарујући ми слатке своје пољупце, поче ми говорити: "Чедо моје омиљено, светлости очију мојих, и утехо и чувару старости моје, ево већ приспе време да се растајемо. Ево већ ме отпушта Владика с миром, по речи његовој, да се испуни што је речено: јер си земља и у земљу ћеш поћи као туђ. А ти не тугуј, чедо, гледајући мој растанак, јер је ова чаша за све општа. Јер, ако се овде растајемо, онда ћемо се опет састати где више нема растајања".

И, подигав пречисте руке своје и положив их на главу моју, говораше: "Благослове, благосиљам те. Господ Бог благословљен помоћи ће спасење твоје. И да ти да уместо земаљскога благодет и милост и царство небеско. И да исправи пут хода твојега, којим из младости од мене пође, имајући са собом нераздвојну, овде и онде, моју, ако и грешну, молитву".

А ја, павши ничице на пречасне ноге његове, са сузама говорах: "Многих и великих дарова науживах се од тебе, блажени господине мој Симеоне, па се показах ја, бедни и неблагодетни, да се не сећам свега, помешах се са стоком неразумном, и изједначих се с њом, бивајући убог добрим делима, а богат страстима, испуњен срамом, лишен божје слободе, осуђен од Бога, оплакан од анђела, бивајући на смех бесовима, обличаван својом савешћу, посрамљен злим својим делима. И пре смрти бивам мртав, и пре Суда сам се осуђујем, пре бескрајње муке сам себе мучим до очајања. Јер тога ради падам к пречасним ногама твојим, клањајући се, не бих ли ја, неисправљени, ради твојих пречасних молитава, добио неко мало олакшање о оном страшном доласку Господа нашега Исуса Христа".

А кад дође осми дан тога месеца, рече ми: "Чедо моје, пошољи ми по оца духовног и по све часне старце из Свете Горе да дођу к мени, јер се приближује дан исхода мојега". И, пошто се испуни заповест, дође мноштво чрнаца као мирисни цветови који цветају у тој светој пустињи. И, кад дођоше к њему, примише један од другога мир и благослов, и не даде им отићи од себе, говораше им: "Останите код мене док тело моје светим и часним молитвама вашим опојете и погребете". А блажени старац од седмога дана па све до смрти му, не окуси хлеба ни воде, само се сваки дан причешћиваше светих и пречасних тајни, тела и крви Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа.

Смрт, опело и погреб св. Симеона

У дванаести дан тога месеца видех га да се спрема на одлазак и рекох му: "О блажени господине Симеоне! Ево се већ спрема благи твој исход у покој твој. Већ сам слушао како си благословио наследнике своје, али им и сад дај свој последњи благослов". А он подигав руке, поче са сузама говорити: "Тројице света, Боже наш, славим те, и благосиљам те, и молим те, и замишљам те, јер трећи благос-

лов дајем наследницима својим. Господе сведржиоче, Боже отаца наших, Аврама, Исака, Јаковљев и семена праведнога, сачувај их и укрепи у држави којом сам владао, и помоћ пресвете Богородице и моја, ако и грешна, молитва нека је са њима од сада па до века. А дајем им пређашњу заповед: имајте љубав међу собом! Ако ли који од њих иступи из онога што сам им ја узаконио, гнев божји нека прождере и њега и потомство његово!" А ја сам на све то рекао: Амин!

А кад је дошао дванаести дан тога месеца, рече ми: "Чедо моје, принеси ми пресвету Богородицу, јер такав завет имам да пред њом испустим дух мој". И кад заповест би извршена, и кад би вече, рече: "Чедо моје, учини љубав, метни на ме расу која ми је за погреб, и спреми ме потпуно на свети начин, како ћу и у гроб лећи. И простри рогозину на земљу и положи ме на њу. И положи ми камен под главу да ту лежим док ме не походи Господ да ме узме одавде!" А ја, све испунив, учиних што ми је заповедио...

Превео Миливоје БАШИЋ

СТЕФАН НЕМАЊА

Немања је рођен 1112. или 1113. године у Рибници код Подгорице. Родоначелник је лозе Немањића. Први велики српски жупан. Од 1158. године владао је источним крајевима српске државе (Ибар, Топлица, Расина и Реке), а од византијског цара Манојла И Комнина добио је на управу Дубочицу код Лесковца. Збацио је с престола брата Тихомира 1166. године и прогласио се великим жупаном Рашке. Касније је освојио Перник, Велбужд, Земен, Житоминск, долину Струме, Призрен, Скопље, доњи Полог. Протјерао је посљедњег зетског кнеза, Михаила, и својој држави прикључио градове Котор, Улцињ, Бар, Скадар. Ослањао се на цркву. Подигао је неколико манастира, а најпознатији су Студеница у Рашкој и Хиландар на Светој Гори. Његова владавина означава крај старе и почетак нове епохе средњовјековне Србије. Пред крај живота одрекао се власти у корист сина Стефана, касније названог Првовјенчани, и замонашио се. Умро је као монах Симеон 1200. године у својој задужбини Хиландару. □

Бошко ЛОМОВИЋ

ИЗ ЕПСКОГ ЦИКЛУСА

НА СОЛУНУ

Зло налегло на поље на равно:
Гог и Магог, жезло Ахримана,
А ја јунак болујем одавно,
Љутом травом видам љутих рана.
Да л' од клетви или од пакости
Разминуше кости мимо кости?

Јунаковах на многаја љета,
Благодаран и хљебу и вину,
Но је, ево, дошла пропаст свијета
Кад не могу у седло Дорину.
Бога псујем, Боже ми опрости -
Разминуле кости мимо кости.

Потеците сеје и љубовце
И све друге колико вас има,
Куп'те платна, не жалите новце,
Увијте ме боланог Дојчина,
Увијте ме тврдо у тканину
Да се кости посве не размину.

НА САМОДРЕЖИ

Цар умрије, не остави слова,
Зла јабука паде пред бељаре.
Скутоносци препуни отрова
Из потаје тргоше ханџара -
Један другом грло да пререже
Ријезом код бијеле Самодреже.

Јесте сунце, љетни данак јесте,
Ора јесте за далеке путе,
Но је ала прогутала цесте,
Пала тама под вјеђе смркнуте -
Брат на брата злаћане потеже
Ноже код бијеле Самодреже.

Ко да каже слово старосавно,
Ни по бабу нит по стричевима,
Кад је Марко преврн'о одавно
Ћурак и сад скита друмовима,
Па се мрамор тавне ноћи стеже
Усред дана око Самодреже.

НА РАЗБОЈУ

Све је стало, све је утихнуло,
Крв жубори изван празних вена,
Затечена пред овим лудилом,
Скамењена зјапи васељена.
Рука руку не жели сред ада -
Кога тражиш по разбоју млада?

Небом јашу мртви побједници,
Мртав гавран гракће са висина.
Чему златни кондири, ибрици,
Ником није до руменог вина,
До пешкеша из Леђена града -
Кога тражиш по разбоју млада?

Нема гласа од честитог цара,
Нит чауша царског да затруби.
Носи двору три господска дара,
Нема оног ко ће да те љуби
У вечери кад прах звјездан пада -
Кога тражиш по разбоју млада?

НА КРУШЕВЦУ

Откако смо, санка не имасмо:
Сан нам крали дошљаци и вуци,
С разбоја се у пјени враћасмо,
Носећ' десну у лијевој руци;
Мрки, горки - љепши од богова -
Снајо наша, љубо Дамјанова!

Срце било сува дреновина,
Грло ст'јена. Под дебелом сјенком
Бршљана са дечанских висина
Стољећима вриштао Зеленко.
Тврди шкргут до небеског крова -
Снајо наша, љубо Дамјанова!

Док смо клели с конопца и коца,
Два гаврана, вране тице двије
Бацала су руке у криоца
Милицама дуж земље Сербие.
Распукло се у хиљаду снова -
Срце њено, љубо Дамјанова!

НА СТАЛАЋУ

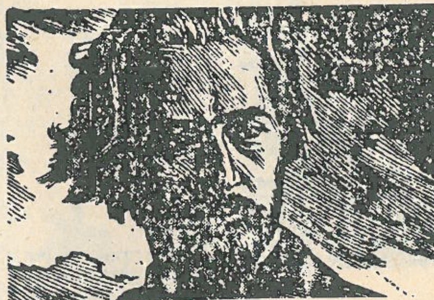
Ево, гледам са града Сталаћа:
Земљом лију подивљале кише,
Црну књигу пишу црна браћа -
Нема руке књигу да отпише.
Црни коњи уз Мораву језде -
Вјерна љубо војводе Пријезде!

Ближе ми се љути оклопници,
С бедема их гледам неспокојан,
Отимају до три добра моја
Док ми сабља рђа у корици,
Док жмиркају равнодушне звијезде-
Вјерна љубо војводе Пријезде!

Да ли Ждралу да одрубим главу,
Димискију надвоје-натроје,
Да л' да скачем с тобом у Мораву
Да утопим дуге неспокоје...
Или к небу гдје се орли гнијезде -
Вјерна љубо војводе Пријезде?

ДРУГИ О НАМА

Слово о Србији Л. Андрејева

Велики руски писац ЛЕОНИД АНДРЕЈЕВ 81871 - 1919), аутор је бројних књига приповиједака, романа и драмских текстова. Међу његова најпознатија дјела спадају краћи роман "Јуда Искариотски" и књига приповиједака "Седам објешених". Писао је и текстове за новине и часописе. Половином новембра 1914. године објавио је у листу "Биржевије ведемости" текст "Слово о Србији". Текст је написан с пуно љубави, топлине и истинског разумијевања српског народа. Уз скраћења, текст гласи:

Са широком осетљивошћу и добротом, која ће оплеменити епоху најкрвавијег од свих ратова и мртву воду пустошења претворити у живу воду љубави и подвига, наш народ одвојио је део своје кришке и дао помоћ Пољацима, дао Јеврејима и Белгијанцима. Али ту помоћ још није дао Србима, а Србима је тешко, врло тешко. Не смем вршити поређења, али тешко им је и горе него икоме у свету.

Истина, ми не чујемо отуда ни жалбе, ни громких вапаја за помоћ. Напротив, чује се са свакога дана измучено саопштење: "Ништа, ништа, држимо се! Борите се за нашу заједничку свету ствар, а ми ништа - држимо се".

И само онај који предано ослушкује рапавост тога далекога и болнога гласа, само онај који опажа како тај глас из дана у дан слаби од непрекидног губљења крви, осетићете у њему и најдубљу тугу и очајање - скоро ужас! Овај рат почео је са Србијом. Први човек који је погинуо у овој великој борби народа био је Србин. То се не може заборавити, то ће забележити историја. И од тога првог погинулог Србина па до онога јуче, убијају и данас, сада, овога тренутка - већ је четири месеца. Четири месеца бори се овај мали, осамљени, херојски народ...

О сиротињи Србије ми доста знамо, али су нам о њој много више казивали Немци. Са незграпним подсмехом ситног паланчанина, са уверењем тупавих људи да је то оштроумно и забавно - у хиљадама карикатура приказивали су нам "Србију", њене уџерице, њене босе војнике и издрпане министре, њеног Престолонаследника Александра како сам себи крпи панталоне. Али, уколико се више у подсмех развлачило спљоштено лице немачког паланчанина, утолико се више жалошћу и болом пунило наше срце...

Ако је истина што се говори, тј. да српски војници боси иду у рат, да немају ни новца ни лекара, ни лекова - утолико жалосније, утолико страшније! Говори се чак да је њихово "стратешко" одступање - маневар храбрих јадника, који немају довољно муниције за борбу, па зато и одступају. Кажу даље да је све мушко становништво у рату, чак и старци и дечаци... па откуд може у тако малој држави бити још народа, када она издржава већ трећу годину рата (мисли се и на балканске ратове, прим. прев.), и када је сав свој подмладак принела на жртву крвавоме Молоху. Остали су само немоћни старци и млади пупољци, који још не успеше ни да одрасту, а мора се тући, до смрти тући!...

Они су и истражна власт, и судије и џелати - ето ко су Аустријанци у овом срамном походу на једну већ уморену и малаксалу државу. Њихова је цинична лозинка: "Колико савладам, толико ћу истребити" - па разуме се да ће слаби, које је најлакше савладати, највише и платити славу аустријског правосуђа.

Доиста нечувено! Свесно, са одвратним цинизмом, којему нема примера, пред очима целог цивилизованог света, скоро са плакатама о свему томе - Аустријанци се спремају да целу српску државу претворе у једноставно губилиште од хиљада квадратних километара, свако дрво у вешала за Србина, сваку српску главу - у материјал за џелата. Доиста нечувено!

Тамо у Србији, Аустријанци врше такве ужасе, да се већ скоро престају осећати као ужаси. За нашу осећајност има граница иза којих човек обамире и не верује сведочењу својих чула...

Али нешто треба поновити и подвући: Аустријанци се нису ни устезали ни уздржавали. Упућени да кажњавају и зграњавају ужасом они пред собом нису имали ни Белгијанце ни Французе, којима чак и немачка надменост признаје каква-таква људска права - него Словене, ту најнижу расу, нешто средње између гориле и човека, нешто слично Бушману или Малајцу. За такве случајеве довољно је извежбана песница европских културтрегера, те се може замислити до какве су разноврсности бескрајног кажњавања дошли Аустријанци - и шта још припремају Србији, скупљајући корпусе на њеним границама. Новине су већ саопштиле да се седам аустријских корпуса спрема за упад у Србију; седам корпуса, то је тачно 280.000 џелата, који не траже "територијалних компензација", већ само српске крви, српског ужаса, српске несреће! Како ће оголети и пропасти српска земља! Каква ће нова пустиња бити створена на Балканском полуострву, ако се оствари немачки план, и ако их друга, моћнија и светлија сила не задржи пред првим степеником нечувеног злочина.

Цео његов (Србинов, прим. приређ.) историјски живот - то је живот суровог мученика трудбеника, који једном руком држи ашов, а другу је подигао да заштити главу своју. Његов живот је списак мученика и мучеништва за слободу, бескрајни низ распетих, распетих, распетих! Он у току столећа није имао тренутак одмора, он није осетио срећу обичне безопасности. Дотле се Шваба богатио, асфалтирао улице, имао готске вертхајме и Алеју победе!

А ево шта још не смете заборавити мислећи о Србији: нас Русе у Србији воле - топлом, искреном, нежном љубављу. Покушајте ма ко од вас проћи сада по њеним окрвављеним пољима и градовима... и вама ће изгледати да сте какав моћан владалац, пророк, анђео Божји - са таквом ће вас љубављу и поштовањем примити ови измучени људи! Последњу своју простирку ставиће под ваше руске ноге.

Одвојиће од својих гладних уста последњу кришку хлеба и са божанственом издашношћу сиромашка угостиће вас, свог најдражег госта из миле Русије. А знате ли кога они - молећи се Богу - помињу пре своје дечице? - РУСИЈУ! Хиљаду година, очекујући сунце, знате ли на коју страну гледају њени распети мученици, знате ли коме упућују сузе и уздахе матере мученичке деце - тамо где се иза сиве магле светле према небу златна кубета московског Кремља.

Зато, размножавајте руску дарежљивост. Размножавајте великодушност своју! Помозите Србину, који немо и без речи точи своју крв. □

Уређује
Примаријус др Ратко Роквић

Пише
мајор примаријус др Миле Матић

ТУБЕРКУЛОЗА И ПРЕВЕНТИВНЕ МЈЕРЕ

Туберкулозу карактеришу патолошко-анатомске промјене казеозна некроза и истовремена фиброза плућног ткива.

Болест је дуготрајна и протиче у замасима који временом постају све дужи, и ремисије које постају све краће. Замах прате општи симптоми: повишена или висока неправилна температура, малаксалост, замор, ноћно знојење, губитак апетита и губитак у тежини. Њима се придружују функциони симптоми: кашаљ - сув, а затим продуктиван - тохикардија, диспнеја и, понекад, торакални бол. Хемоптизије су ријетко први симптом болести. Дијагноза се поставља на основу кличничког и рендгенског налаза и позитивног туберкулинског теста. Потврђује се налазом бацила туберкулозе.

Клиничка слика почетне пхтхисе може подсјећати на грип, али он је праћен главобољом, језом, миалгијама, артролгијама и запаљењем горњих дишних путева, чега у Пхтхиси нема.

Према туберкулози су најосјетљивија новорођенчад, одојчад и мала дјеца, затим старије особе, особе у пубертету, гравидне жене, жене у лактацији, те особе које су исцрпљене од других оболења (велики кашаљ, грип, шећерна болест итд).

Услови живота знатно утичу на настанак Пхтхизе као што су: гладовање, подхрањеност, становање (тијесни, влажни и слабо освијетљени станови), психички стресови, радни услови (ноћни рад, рад у рудницима, борци на ратиштима, рад у фабрикама гдје је радни процес праћен прашином, физичким напорима), и неконтролисано кориштење кортикостероида у лијечењу неких оболења.

Сви наведени и многи други чиниоци смањују отпорност организма према туберкулози. Настанак туберкулозе не треба тражити само у инфицирању узрочником туберкулозе, већ и читавом склопу чинилаца од којих зависи настанак, развој болести и судбина болесника.

Морам да подсјетим да је највећи број становништва инфициран бацилима туберкулозе. То се може да докаже туберкулинским тестом (тбк проба РТ23Ту) али срећом не оболе сви они који су инфицирани, него само 3-5%, за разлику од других обољења, гдје оболе сви они који су заражени (као нпр. грип и друго).

Прије проналаска узрочника и одговарајућих лијекова (АТЛ), сви обољели су веома дуго лијечени. Од оних који су болест преболовали, већина су остали инвалиди и нису могли да обављају своје раније послове.

Открићем антитуберкулатика (АТЛ): Стрептомицина, Еутизона, Миоамбутола, Рифадина и других, туберкулоза се веома успјешно лијечи. Лијечење траје краће, има мање умрлих, а смањује се и број инвалида.

Ако се болест открије на вријеме, у почетној фази (иницијалној фази), и ако се примијени одговарајућа терапија (број лијекова, одговарајућа дужина лијечења итд), болест се може излијечити за 6, 8 или 12 мјесеци без икаквих проблема.

Превентивне мјере против туберкулозе

За практичну борбу против туберкулозе, потребно је учинити следеће:

- Изолација свих активних болесника од туберкулозе (у болницу или ван болнице);
- лијечити све болеснике до излијечења;
- вршити дезинфекцију спулума од болесника;
- вакцинација дјеце и одраслих туберкулин негативних, БЦГ вакцином;
- контрола успјешности вакцинисаних 3-6 мјесеци након вакцинације;
- правити контролу здравља најмање 1-2 пута годишње (плућа код пнеумофизиолога - по могућности);
- водити рачуна о правилној исхрани;
- изоставити конзумирање алкохола:
- престати пушити;
- избјегавати боравак у просторијама које нису провјетрене, које су задимљене, загушљиве и прашњаве;
- одржавати редовно хигијену тијела, прањем и купањем, тјелесним вјежбама постићи кондицију тијела и отпорност према свим обољењима, па и према туберкулози;
- обезбиједити топлу обућу и одјећу, чувати се прехладе (грипа итд);
- избјегавати разна психичка оптерећења, свађе, препирке и све оно што оптерећује и исцрпљује организам и смањује његову отпорност према обољењима.

Све наведено и још пуно тога није могуће остварити у ратним условима, али уз велике напоре и труд може се много тога учинити и смањити могућност да човјек оболи од туберкулозе и других обољења. □

ВОЈНИ СУД У САРАЈЕВУ

МОГЛО БИ МНОГО БОЉЕ

Као и остали, и Војни суд у Сарајеву фактички је почео рад истеком августа деведесет и друге. Од тада, па до краја године Суд је имао 524 предмета истраге, којима је обухваћено укупно 575 лица. Међу овим предметима најзаступљенија су кривична дјела против Војске, а у њиховом оквиру, опет, самовољна удаљења и бјекства из војске, неодазивање позиву и избјегавања војне службе. У свим овим случајевима донијета су рјешења о провођењу истраге и притвору, те издате наредбе за издавање потјерница против свих дезертера. У посљедње вријеме, међутим, примјетни су њихови повратци у јединице, који, наравно, самим тим чином не искључују поступак, па и пресуде, али и неће остати без утицаја на врсту казне. И, када је о дезертерима ријеч, у Војном суду у Сарајеву ускоро ће почети и са суђењима и у њиховом одсуству. Дакле, свим дезертерима би било најбоље да се врате (добровољно), јер су у том случају и далеко блаже санкције, које иду чак и до условне осуде, што закон допушта.

Дезертерства, ипак, нису главна обиљежја рада овог суда, јер међу предметима значајан дио заузима имовински криминал, крвни деликти, као и кривична дјела против човјечности и међународног права (геноцид, ратни злочин против цивилног становништва, ратних заробљеника, рањеника и другог). Најсвјежији предмети за ово посљедње датирају од прије неколико дана, а починили су их муслимани доступни овом суду. Војни суд у Сарајеву, иначе, до сада има двадесет и шест пресуђених предмета за разна кривична дјела, а пресуде су се кретале од неколико условних, али и казни затвора у трајању од три мјесеца, па до једанаест година. Све у свему, када се број пресуђених предмета упореди са временом и догађајима око нас, посматрачу, односно правди, то не улива неку нарочиту наду. Међутим, предсједник овог суда, капетан Борислав Јамина, при томе указује и на огромне тешкоће које ограничавају рад, почев од материјалних претпоставки, законских и кадровских скучености, као и препрека друге врсте. Отуда и његов, јавни позив, заинтересованим стручњацима из кривично-правне области да помогну својим знањем, као и Станицама јавне безбједности за много тјешњу сарадњу.

Пред овим, као и осталим војним судовима несумњиво стоји велика одговорност. Војска и њен народ с правом очекују да се много успјешније носе са свим неправилностима, како би се терет рата подно равномјерније, а сам окончао што успјешније и брже.

М. Р.

ВОЈНОИЗДАВАЧКИ И НОВИНСКИ ЦЕНТАР,
Бирчанинова 5, 11002 Београд
Телефони: 656-122/ локал: 32902 и 645-020
жиро рачун: 60823-849-2393

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ИЗДАЊА

549 В. К. Бабич
АВИЈАЦИЈА У ЛОКАЛНИМ РАТОВИМА (превод са руског), тврд повез, стр. 220 — 70.000 дин.

6 Михаил Николајевич Тухачевски
ИЗАБРАНА ДЕЛА (превод са руског у два тома), тврд повез, стр. 514 — 40.000 дин.

483 Лав Троцки
ИЗАБРАНИ ВОЈНИ РАДОВИ (превод са руског), тврд повез, стр. 194 — 70.000 дин.

684 Бери Р. Поузн
ИЗВОРИ ВОЈНЕ ДОКТРИНЕ (превод са енглеског), тврд повез, стр. 256 — 80.000 дин.

683 Мартин Ван Кревелд
КОМАНДОВАЊЕ У РАТУ (превод са енглеског), тврд повез, стр. 271 — 80.000 дин.

632 Ричард Е. Симпкин
НАДМЕТАЊЕ У БРЗИНИ МАНЕВРА / О РАТУ У XXI ВЕКУ (превод са енглеског), тврд повез стр. 392 — 80.000 дин.

637 Група аутора
НЕОРУЖАНИ ОТПОР (превод са француског), тврд повез, стр. 210 — 70.000 дин.

631 Група аутора
РАСПРАВЕ О РАТНОЈ ВЕШТИНИ (превод са енглеског), тврд повез, стр. 342 — 80.000 дин.

4 Проф. др Јежи Вјатр
СОЦИОЛОГИЈА ВОЈСКЕ (превод са пољског), тврд повез, стр. 395 — 40.000 дин.

630 Лоренс Џ. Вејл
ЦИВИЛНА ОДБРАНА / САД, ШВАЈЦАРСКА, ВЕЛИКА БРИТАНИЈА И СССР (превод са енглеског), тврд повез, стр. 305 — 70.000 дин.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем(о) књиге, ном. број/примерака ________

____

Правна лица наручене књиге плаћају у законском року (вирманом) по пријему рачуна.
Појединци плаћају рачун поузећем или на кредит у ______ месечних рата (највише 2 рате са каматом од 20% месечно за другу рату) по ______ динара. Најмањи износ рате је 150.000 динара. Код куповине на кредит послати доказ о уплати прве рате и оверену наруџбеницу, а пензионери прилажу одрезак чека на коме се налази број предмета. У случају спора надлежан је Други општински суд у Београду.

Купац ____
(име, очево име и презиме)

Улица и број ____

Место и број поште ____

Потпис наручиоца:

Дана ______________ М.П. ______________

Овим се потврђује да је наручилац књига у сталном радном односу у

____

Исплатна благајна (ВРЦ) ______________________

Оверава:

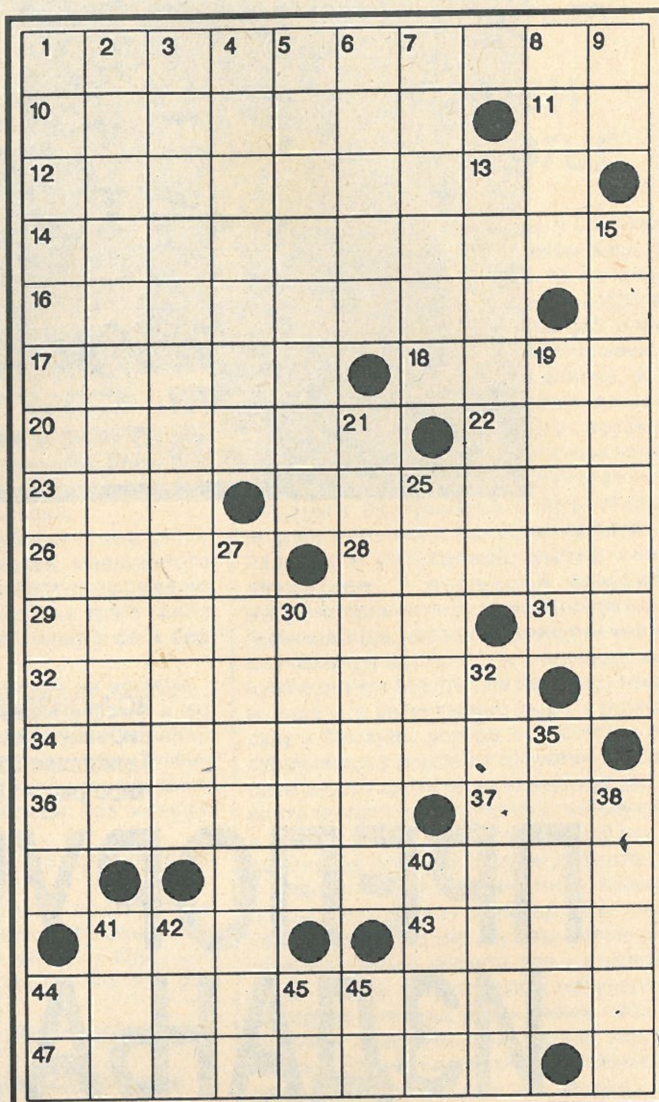
М.П. ______________

____

Трошкове поштарине сноси купац.
Рекламације за неуручене књиге примамо у року од 30 дана.
Књиге можете купити и у Пословном бироу „Војна књига", Београд, Васе Чарапића 22, тел. 184-925.

Цене важе до 1. априла 1993. године.

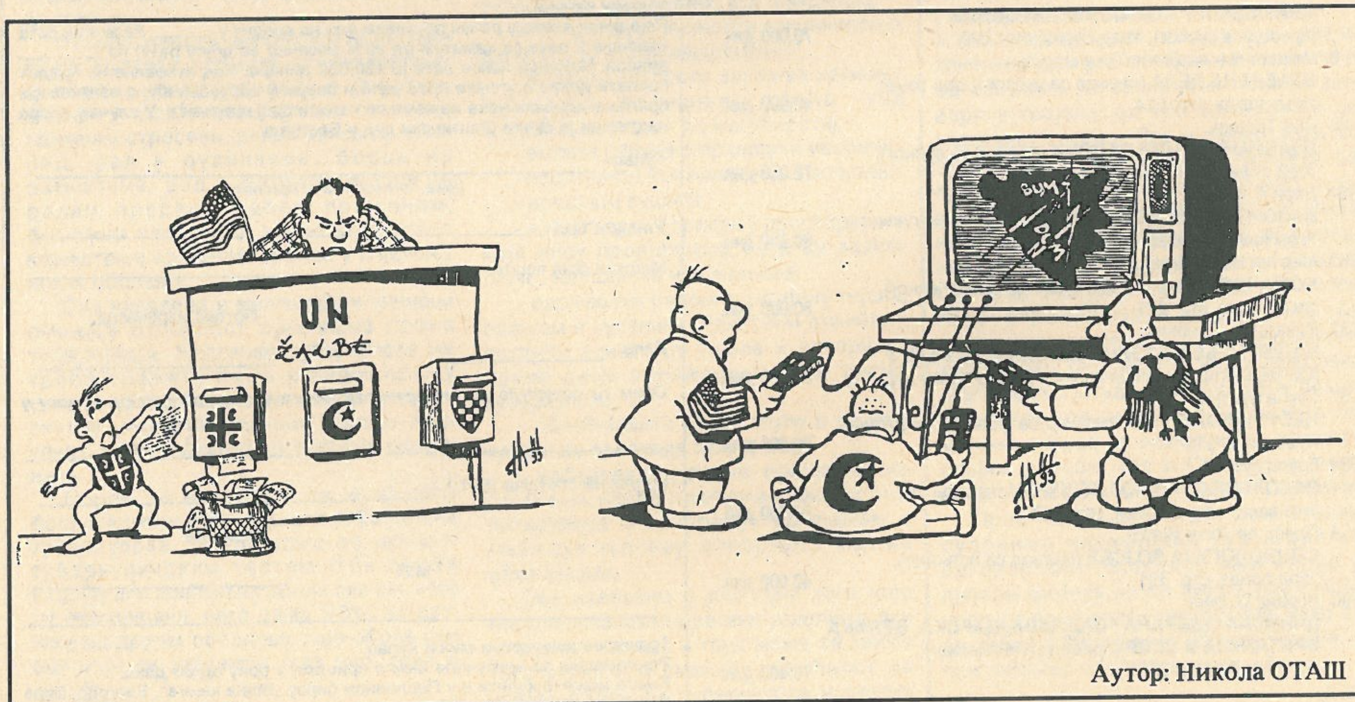
УКРШТЕНЕ РИЈЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Електрично бројило; 10. Скупљачи љековитог биља; 11. Аутоознака за Зајечар; 12. Дио централног гријања, зрачник; 14. Пилот; 16. Стављати терет, утоварати; 17. Животињски породи; 18. Такође, надаље (лат.); 20. Коста, Којо од миља; 22. Штављена овчија кожа (мн.); 23. "Унитед стате електрониц"; 24. Дио цркве у који не смију ући обични вјерници и иновјерци; 26. Миксање; 28. Маслина; 29. Улупити, сломити; 31. "Иридијум"; 32. Писци љубавних пјесама, лирици; 34. Наплатити царину, оцаринити; 36. Врста сједаљки; 37. "Рибонуклеинска киселина"; 39. Лажно; 41. Грубо сукно; 43. Мајчин брат; 44. Покровитељство, заштита (мн.); 47. Мјера за тежину.

УСПРАВНО: 1. Врста облака (мн.); 2. Направа за кошење траве (мн.); 3. Наш славни покојни кошаркаш, "златна љевица"; 4. Савијати, умотавати; 5. Кокош која носи јаја; 6. Обрађивати земљу плугом; 7. Корумпирати; 8. Градић у Арабији; 9. Египатски бог сунца, Амон; 15. Израђивачи ремења, каишар; 19. Епопеје, епоси; 21. Узгајивач абота; 25. Трагови дивљачи; 27. Умиривати; 30. Било чија; 33. Хемијски елемент из групе ријетких земаља; 35. Челик са око 36% никла за врло малим коефицијентом истезања служи за израду мјера; 38. Врста ловачког пса препеличара; 40. Бијесна, срдита; 41. Мјере за површину земље; 42. Патња, 44. "Пушкомитраљез", 45. Евгенија Гранде; 46. Коста Рацин. □

Јоле ПЕТКОВИЋ

Аутор: Никола ОТАШ

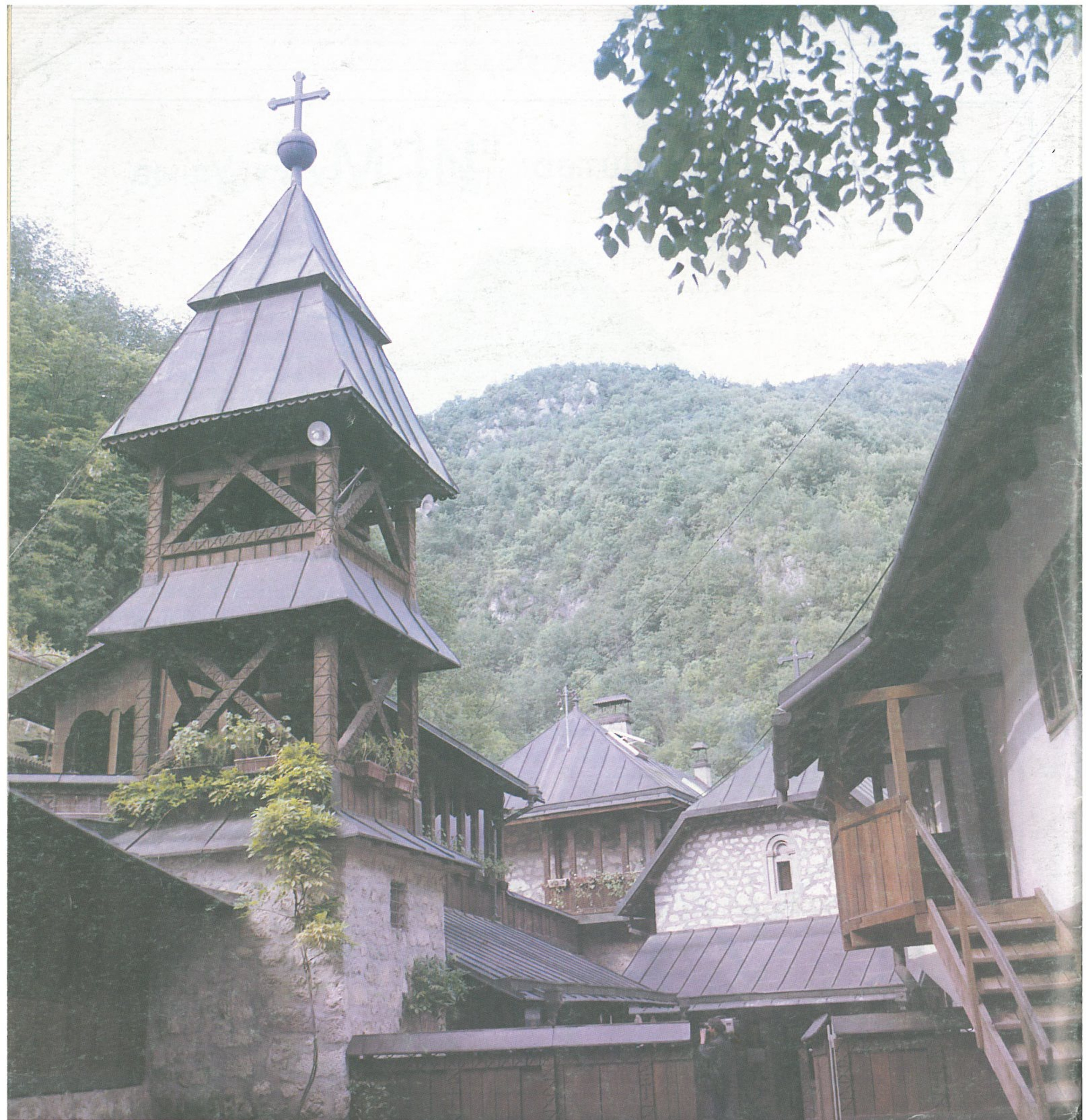

Фото: Милош Говедарица

ЛОМНИЦА, манастир недалеко од Шековића код Власенице, у Републици Српској, са црквом Св. Ђорђа. Помиње се у XV вијеку: обновљен је 1578. када је сликан иконостас и писан типик. Једнобродна грађевина са припратом и споља петостраном апсидом. Почетак живописања пада одмах после обнове, али је већина фресака урађена 1607/8. за вријеме игумана Прохора, а по жељи монаха Генадија и Акакија. Дјело је четворице мајстора осредњих могућности и образовања: два Јована, Георгија и Николе. Посебну драгоцјеност представља иконостас познатог сликара Лонгина, завршен 1577/78. године.